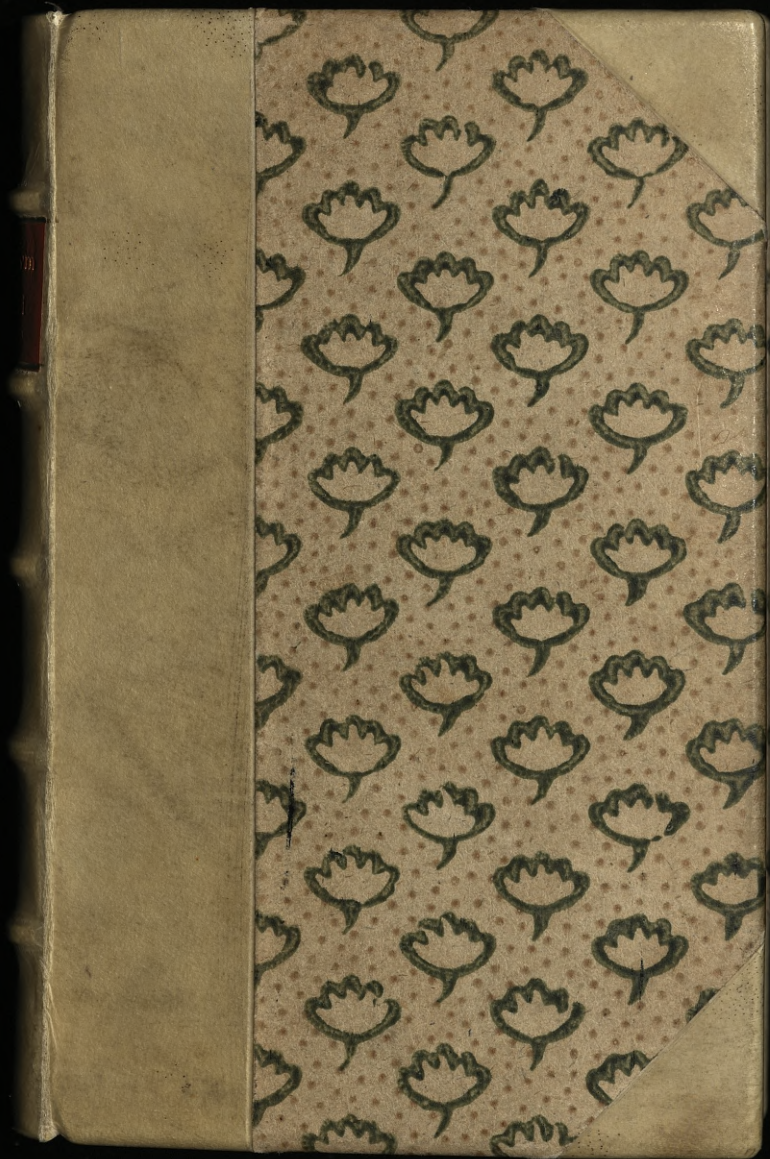
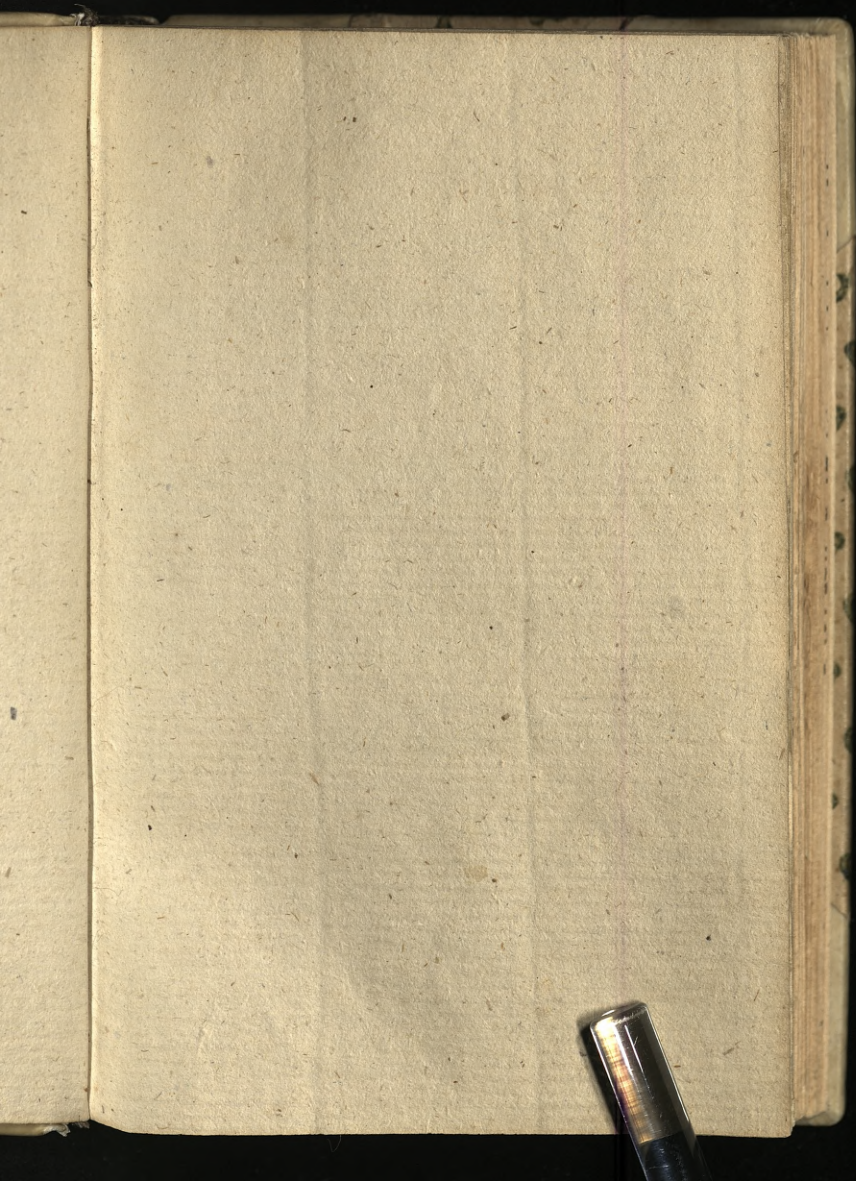

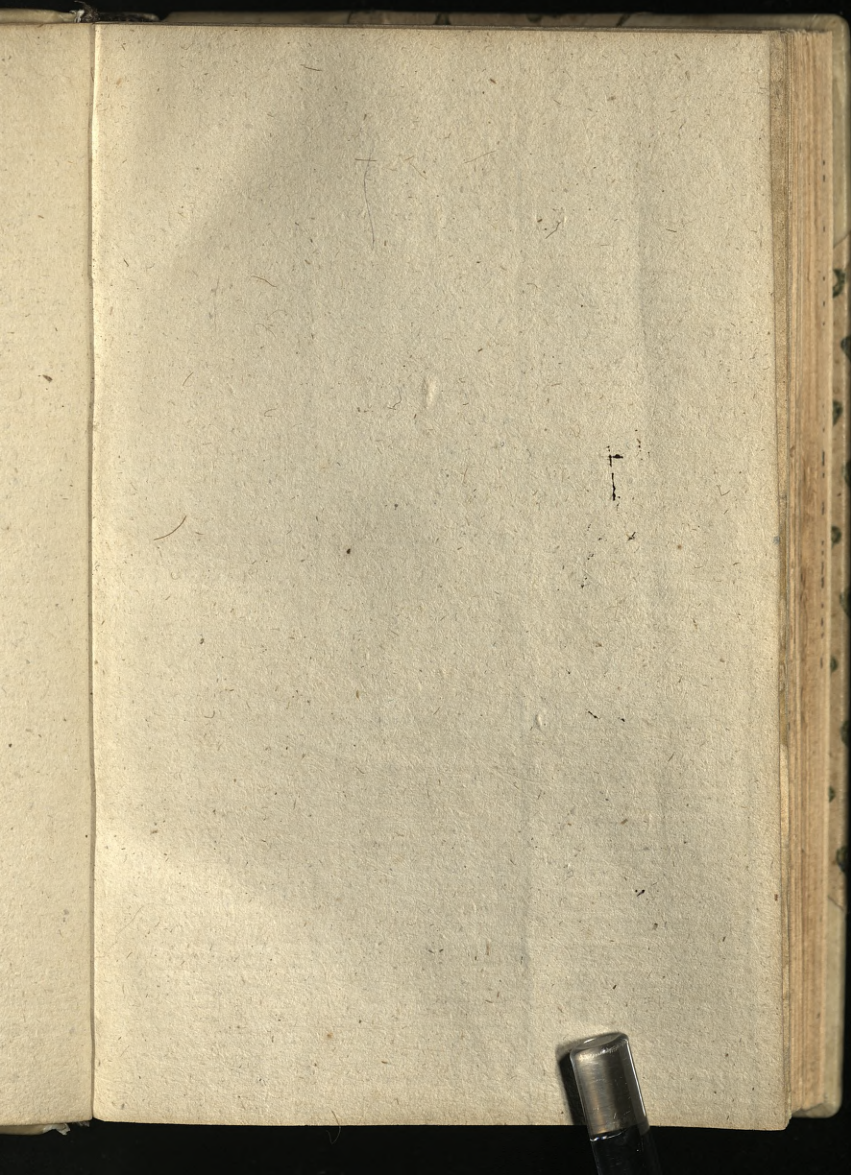

FABVLARVM
OVIDII
INTERPRETA-
TIO TRADITA IN ACADE-
MIA REGIOMON-
TANA.

A
GEORGIO SABINO.

*Sum ex Bilio
Cassio A. de
Monimonte*

VITEBERGAE
EX OFFICINA HAERED-
IVM GEORGII
RHAVV.

ANNO M. D. LV.

cim.o. 619

1094 a 2018

ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO ALBERTO, MAR-
chioni Brandenburgensi, Prussiae, Steti-
nensi, Pomeraniae, Cassubiorum, Van-
dalarumq; Duci: Burggraui Norim-
bergeni, ac Rugiae Principi,
Domino suo Clemen-
tissimo.

GEORGIVS SABINVS.

N ARGONAVTI-
ca historia cum inter
duos Principes rixa
orta esset, Orpheus
eam cantu sedauit: &
narrat Apollonius ce-
cinisse eum ad citha-
ram initia & fabricationem mundi, &
Solis & Lunae circuitus, ac Iouis victo-
riam aduersus Titanas. Qua ex narra-
tione adparet ueterem poetice fuisse
doctrinam de serie omnium temporu,
& historiam mundi et maximarum mu-
tationum in praecipuis regnis: & histo-
ria in

EPISTOLA

riæ intextam fuisse doctrinam de Deo,
de iusticiâ, & de pœnis iniusticiæ, nam
in Orphei fragmentis & hic uersus ad-
huc legitur:

Εὐσεβέεσσι καὶ τὸ τέλει γλυκοῦ πρὸς ἐστ.

Postea uerò cùm maiores gentium
dissipationes sunt factæ, in bellis simul
& studia ueteris sapiētiae extincta sunt,
& monumenta multa deleta, Exiguæ
reliquiæ historiæ utcunq; in Ionia
& parte Græciæ seruatae sunt: quas ta-
men inuolutas prodigiis figuris pos-
teritas non satis intelligere potuit.

Cùm uerò pro sit nosse temporum
seriem, quantum sciri potest, Ouidij
consilium fuit, contexere mundi histo-
riam usq; ad sua tempora, Et si autē hoc
Ouidij opus propter linguam latinā &
genus uersuum adolescentibus propo-
nimus, tamen sit lectio dulcior, cùm
aliquid de consilio Poëtæ, & de rebus
ipsis ac historiæ serie cogitatur, Eò
etiam prodest ueteres Græcas historias
omnes considerare, ut collatio cum Ec-
clesiæ

DEDICATORIA.

clesiæ historia, nos accendat ut magis
amemus Ecclesiæ doctrinam, in qua
sola uidemus continuam seriem anno-
rum certò traditam esse: & de succes-
sione imperiorum talia testimonia
euentuum recitari, ut de ueritate du-
bitari non possit. Vestigia etiam
multa in poëmatibus & historijs Græ-
cis ostendunt Ecclesiæ monumenta, &
antiquiora & uera esse. Cum igitur
in Academia tua, Illustrissime Princeps
iunioribus interpretarer Ouidij (ut ita
dicam) Chronicon, & me rerum series
moneret, ut sæpe de collatione Græcæ
historiæ & Propheticæ cogitarem, ad-
didi breues interpretationes fabularū,
partim historicas, partim Ethicas. in
multis enim antiquitas utrunq; miscu-
it, historiam & commonefactiones de
moribus: ut cum pinguntur Cyclopes,
credibile est in illo Siciliæ littore fuisse
homines feros & latrocinij in terra &
in mari grassantes. Quod autem uno
oculo pinguntur, manifestè significa-
tur galeæ figura. Exitus autē ostendit

A iij puniri

EPISTOLA

puniri à Deo iniustos, & quidem uinci
 potentiam & uires consilio, quod Deus
 gubernat.

Bellerophontes cùm esset Lycia
 orum dominus bella gessit in Cilicia,
 ubi Chimeram domuit, quæ in fabulis
 pingitur ut bellua referens Leonem
 prima parte corporis, postrema draco-
 nem, media confusam speciem ex mul-
 tis. Tales sunt omnes seditiones, ini-
 tio terribiles, et quæritur honestus præ-
 textus priuatae cupiditatis. Honestæ
 oratio erat Marij, consulendum esse
 egentibus ciuibus, quorum sanguine
 Italia contra Cimbro's defensa esset, &
 ad Padum diuidendos esse agros: sed
 sibi dominationem quærebat. exitus
 igitur postea Draconi similis fuit cum
 interfectis præstantissimis ciuibus tan-
 dem & ipse Italia pulsus est. Medio
 tempore caligo erat: multi dubitabant
 utra causa iusta esset. Vicit autem Bel-
 lero-phontes donatus Pegaso & aureo
 freno à Pallade, id est, dato exercitu, &
 fortitu.

DEDICATORIA.

fortitudine, quam Deus consilio rexit.
Ac idem Bellerophontes postea in re-
bus secundis factus insolens, cum Pega-
so intra cœlum ad Iouem uehi conare-
tur, excussus est, & afflictus humi, post-
ea mœrore periit. Manifestum est au-
tem plurimos homines in rebus secun-
dis sibi ipsis blandiri, ac magis laxare
frenos cupiditatibus: quia minus im-
pediri eas arbitrantur, postea immode-
ratos impetus graues pœnæ comitan-
tur. Nomen etiam Chimæræ sum-
ptum est à monte in Cilicia, quem sic
nominasse incolæ & Strabo narrat, ita
uariæ sunt occasiones figmentorum,
aliâs ab euentibus, aliâs à Physicis cau-
sis, aliâs ab admonitionibus moralibus
sumptæ.

Orion fuit Princeps Bœotiæ,
qui doctrinam de astris ab Atlante
acceptam ciuibus tradidit, & annum
ordinauit. Huius ut memoria trans-
mitteretur ad posteros, nomen eius
pulcherrimo sideri attributum est. Et

A iij

scribis

EPISTOLA

scribitur, interfectum esse Orionem à
 Scorpio: id uel à natura sumptum est,
 quia oriente Scorpio Orion occidit:
 uel ab euentu, quia mala ingenia odes-
 runt excellentem doctrinam, propter
 ea quòd sua regna impediri ab eruditis
 existimant, & tollere doctiores conan-
 tur. Nomen Orion Græci finxe-
 runt esse ab οὐρεν, quia ortus & occasus
 eius sideris tēpestates ciet, ut res osten-
 dit, & Aristoteles inquit, καλεῖται οὐρεν
 ὡς ἀνατέλλων καὶ δύων. Fortassis autem
 nomen factum est ab ὥρα, quia anni tē-
 pora, æstatis & hyemis initia distinguit.
 Et si autem interpretationes aliæ magis
 aliæ minus concinnæ sunt, tamen iuni-
 oribus utiles sunt, si tamen prudentia
 & delectus adhibeatur, & non absurde
 ac monstrosæ aut procul petitæ enarra-
 tiones fingantur, nec misceantur sacra
 profanis: sed consilia autorum aspici-
 antur, & fontes proprii in singulis ma-
 terijs considerentur, & accommodatio
 sit inclusa certis metis, Sit etiam mo-
 dus, ne

DEDICATORIA.

dus, ne ludus aut propter ineptias, aut
 propterea quod nimius est, fiat ingra-
 tus. Et hanc ipsam curam quærendi
 concinnas allusiones, & uitandi mon-
 strosas, & seruandi modum, prodesse
 iunioribus ad formanda iudicia non
 dubium est. Et rectè assuefacti in his
 puerilibus exercitijs postea circumspes-
 ctiores erunt in enarratione doctrinæ
 Ecclesiæ: nec ludent intempestiuis, in-
 sulsis, & absurdis allegorijs, ut Orige-
 nes & Monachi, qui ut Proteus

*Omnia transformat sese in miracula rerum,
 Ignemq; horribilemq; feram, fluiumq; liquetem,*

Ita isti omnibus materijs sine discrimi-
 ne quaslibet figuras induerunt. Vt au-
 tem hæc licentia perniciosa est, ita con-
 cinnæ allegoriæ in loco adhibitæ, ma-
 gna & dulcia sunt ornamenta, & me-
 moriam adiuuant.

Quanquàm autem hæ nostræ
 interpretationes non sunt omnes à me
 accuratè scriptæ, pleræq; etiam obiter
 in schola tantum commemoratæ, & ab

Av

audi

EPIST. DEDICA.

auditoribus auidē exceptæ sunt, tamen
quā iam in multorum manibus circū
ferebantur, ne quī aliena assuerent, edi
eas passus sum. Ideò uerò Illustrissī
me Princeps in hac editiōe ad Celsi.
T. scripsi, ut specimē ostendam, unde
iudicari posset de meo consilio in do
cendo, & de diligentia mea, quam
& Celsitudinī tuæ, & omnibus pru
dentibus & honestis semper probari
uoluit ac me & hæc nostra studia Tuæ
Celsitudinī reuerenter cōmendo. Da
tæ Idibus Iunij Anno M. D. LIIII.
in Academia Regijmontis.

In pri

IN PRI-
MVM LIBRVM ME-
TAMORPHOSEON.

DE VTILITATE
FABVLARVM, ARGVMEN-
TO, AC TITVLOPE-
RIS.

POETICA nihil aliud est nisi Philoso-
phia numeris & fabulis concinna, qua honesta-
rum artium doctrina & præcepta de moribus
illustrata regnorum exemplis continetur: nam apud
Græcos multò antè, quàm extiterunt Philosophi, stu-
dia sapientiæ à Poëtis celebrata sunt, ut Cicero in
Tusculanis testatur, ubi scribit, antiquissimū è doctis
esse genus Poëtarum. Hi uerò ut lenocinijs quibus-
dam allicerent homines ad discendum, consecrati sunt
duas res, quæ plurimum delectationis afferunt: nem-
pe suauitatem numerorum, & commenta fabularum:
id quod significat Horatius cum inquit:

Et prodesse uolunt & delectare Poëtæ.

Intelligebant enim delectationem esse illecebram dis-
cendi, & carmine magis excitari animos, quàm soluta
oratione

INTERPRETATIO

oratione, resq; ueras plus admirationis habere si ingenioso figmento, tanquam gemmæ auro, includerentur. Quare cum Poëtica eandem doctrinam quam Philosophia profiteatur, non dubium est fabulas Poëtarum, esse plenas sapientiæ & eruditionis: utpote confictas ab hominibus, qui omne studium in doctrina sapientiæq; collocarunt. Sicut enim in uitis pulcherrimæ & dulcissimæ uuæ sub pampinis latent, ita in poematis utilissimæ res fabularum inuolucris teguntur: neq; ullum ferè uetus figmentum est poëticum, quo non aliquid contineatur, uel ex historijs, uel ex physicis, uel ex Ethicis depromptum: unde non inscitè dictum est ab Erasmo Roterodamo, poëticam esse placentiam delicijs conditam, ex omni disciplinarum genere.

Ceterum Ouidij Poëma quod inscribitur Metamorphosis, selectissimas fabulas omnium Poëtarum, uno uelut fasce comprehendit, in quibus illustra proponuntur exempla beneuolentiæ & iræ diuinæ: illustresq; imagines totius uitæ & conditionis humanæ. nam in describendis fabulis autor persequitur quandam historiæ seriem ab initio mundi ad sua tempora deductam, qua docet res humanas non casu aut fortuito ferri, sed gubernari diuinitus: commemorans, esse numen, à quo omnia facta & constituta sint, omniq; prouidentissimè regantur: id fauere pijs & honestis actionibus;

actionibus: scelera uerò punire uarijs uitæ calamitatibus, ac in primis contemptum religionis. propter hunc totas gentes, urbes, familias, sæpe deletas esse, bello, pestilentia, alijsq; grauissimis malis. Præter hæc autem uitæ exempla quæ ex historijs sumuntur, continet idem poëma, tot Astronomica, tot Physica passim inserta, tot deniq; regionum, locorum, urbium, montium, fluuiorum, nomina & descriptiones, ut (si quis eruditum habuerit interpretem) addiscere hinc queat magna ex parte Geographiam, Sphæram & naturæ expositionem. Non est igitur ociosum & nugatorium hoc poëma, ac tantum ad delegationem confectum, ut ab imperitis quibusdam existimatur, sed est thesaurus eruditionis: cuius quidem lectio conducit, primum ad formandos uitæ mores. inuitant enim nos exempla ad uirtutem, & à turpitudine dehortantur: deinde ad multiplicem doctrinam, continet enim uestigia omnium ferè artium, quibus liberalis doctrina continetur. Postremò alias quoq; utilitates adfert, quarum hæc non minima est, quòd instruit eloquentiæ studiosos omni apparatu oratorio, uerborum & figurarum: ac docet quomodo rerum diuersarum inuentio distribuenda, res uerò perspicuè, copiose, iucundèq; explicandæ sint. mira est enim uarietas figurarum, affectuum & sententiarum in narratione harum fabularum: mira quoq; & artificiosa earundem dispositio seu continuatio,

INTERPRETATIO

atio, qua ita connectuntur, ut cum diuersissima sint, tamen aptè una ex alia necti & omnes inter se colligata esse uideantur. Propter quas utilitates hoc opus meritò omnibus cōmendatum esse debet. Apud Græcos multi Poëtæ idem argumentum tractarunt ut Callisthenes, Parthenius & quidam Theodorus: Sed Ouidium facilitate & iucunditate carminis omnes superasse, ex eo manifestum est, quod hi ipsius libri in Græcam linguam conuersi sunt.

Titulus inscribitur Metamorphosis, hoc est transformatio. Finguntur enim hîc conuerti ex hominibus in belluas, qui in hominis figura belluæ immanitatē gerunt: quales sunt ebriosi, libidinosi, uolenti & similes, quorum appetitus rectæ rationi minime obtemperat.

C H A O S.

Ante mare & terras & quod regit omnia cœlum.

Prima & maximè admiranda Metamorphosis est, rerum creatio: quid enim admirabilius, quam informe chaos in pulcherrimum hoc mundi opificium, ac tenebras in lucem conuerti? Nec uerò dubium est Poëtarum narrationes de mundi fabricacione sumptas esse, ex ueteri patrum doctrina, quam
alij

LIB. I.

alii simplicius recitarunt, alij magis inuoluerunt fabulis, ut Orpheus, et deinde Musæus ac Linus. Versus est Orphei recitatus à Iustino Martyre, & à Clemente Alexandrino de unitate Dei:

Εἷς ἐστὶ θεὸς ὁ αὐτορῆς, εἷς ὁ ἐκ γονα πάντα τέκτοντα.

Fuit enim consentiens ueterum sapientum uox, unum esse infinitæ potentæ Deum fabricatorem totius machinæ mundi, sapientem, ueracem, bonum, iustum, beneficū, castū, qui sic ordinauit mundi corpora, ut hominibus uictum gignerent, & alia uitæ præstidia: & indidit mentibus multas noticias & discrimen honestarum & turpium actionum, & horribilibus exemplis punit atrociam scelera etiam in hac mortali uita, ut agnoscamus & esse Deum, & iustum, ueracem, & castum esse. At uerò quòd docent Poëtae chaos, unde mundus fabrefactus est, extitisse ab æterno: in hoc minimè conueniunt cum sacris literis. quia Moses tradit, materiam illam à Deo esse creatam per uerbum ex nihilo. Quare eorum doctrina, etsi non per omnia sacris literis consentanea est, tamen accedit propius ad ueritatem, quàm opinio Aristotelis & aliorum, qui negant mundum habuisse initium. Statuerunt autem Poëtae duo Principia, Deum & Chaos, secuti Hermetem Trismegistum Aegyptium: ex cuius doctrina Stoici finxerunt duo æterna, alterum, Deum seu Mentem: alterum, Naturam seu

INTERPRETATIO

tan seu Materiam. Sic enim Hermes docet: αἰχμή
 τῶν ὄντων ὁ θεὸς καὶ ὕψος: καὶ φύσις καὶ ὕλη.
 Quibus etiam uerbis hoc consentaneum est quod
 Ouidius in hac fabula Deum & naturam cōiunctum
 nominat, utriq; tanquā aeterno ascribens rerum
 primordia, cum ait,

Hanc Deus & melior litem natura diremit.

De mente quoq; idem sentire mihi uidetur, licet non
 apertè: nam cum inquit,

Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum

Congeriem secuit, sectamq; in membra redegit,

Dubitat (opinor) num debeat creationem attribu-
 ere Menti, quemadmodum Plato. Is enim in Phedone
 scribit, Mentem esse architectatricem mundi: in qua
 sententia & Anaxagoram, aliósque multos fuisse
 constat.

PROMETHEVS IAPETI filius, cur hominum plastes.

Quam satus Iapeto mixtam fluuiatilibus undis.

IAPETVS fuit Iapheth Noë filius maior
 natu: hunc ut uirum sanctum, antiquitas non mortua
 lium, sed cœlestium numero habuit: eiusq; liberos,
 quos Poëta Titanas uocant, antiquiores genere hu-

LIB. I.

mano celebravit. Ex filiis autem ipsius, quorum septem numerantur, unus, quisquis ille fuit, dictus est à Græcis Prometheus, ὁπρὸς τῆς προμηνείας, hoc est, à providentia. fuit enim præter ceteros prudens, ac providus, ut testatur Hesiodi uersus:

Ἰαπεθίδης πάντων τοῖ μύδ' αἰδώς.

Atq; is Prometheus celebratur hominum plastes, uel quia hominis propria est prudentia: uel quod collatione ceterorum animalium homo singulari consilio & providentia Dei creatus est: uel etiam eò quòd ex sermonibus ipsius Promethei affluxit ad gentes doctrina de creatione humani generis, nempe quòd Deus ad imaginem sui creauit hominem. Lactantius Firmianus putat Promethea fuisse primum, qui statuas seu simulacra finxerit: ac scribit illum uixisse temporibus Iouis, quibus Tempora constitui, & Idola coli ceperunt. Diuus tamen Augustinus fabulam exponit eodem ferè modo, quòd nos, uidelicet de sapientia & doctrina, qua ille hominum animos excoluit: ita enim scribit de ciuitate Dei: regnantibus memoratis regibus fuisse à quibusdam creditur Prometheus, quem propterea fecerunt de luto formasse homines, quia optimus sapientie doctor fuisse perhibetur. Qua uero providentia Dei, homo sit creatus, indicat aptissima corporis figura, & facultas rationis, qua ipse à brutis differt:

INTERPRETATIO

Fert: eamq; differentiam Ovidius in hac fabula explicat per quàm eruditè his uerbis.

*Sanctius his animal mentisq; capacius alta,
Deerat adhuc & quod dominari in cætera possit.*

Dicitur enim animal sanctum & capax alta mentis, animal rationale, habens agnitionem Dei: estq; solus homo particeps rationis, cuius cætera animalia omnia sunt expertia. Neq; aliud significat hoc loco mens alta, nisi rationem notitia Dei & legis nature quæ est radius sapientie Dei illustratam. Ac omnia huius mentis imperio subiecta sunt: nam etsi multa animantium genera & mole & robore corporis præstant (quæ enim hominis comparatio uel ad Balenam? uel ad Elephantum?) tamen ipse omnium Dominus existit, propter rationem. hac nimirum in profundo aquæ pisces capit: hac in terra feras & beluas domat: hac è sublimi aère uolucres in suam potestatem redigit, figura item corporis humani, non prona, sed erecta, documentum est finis, ad quem homo creatus est: nempe ad agnitionem Dei, & contemplationem rerum coelestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animalium pertinet, quàm ad genus humanum: id quod etiam Poëta noster significat uerbis admodum illustribus, cum inquit:

Pronaq; cum spectent animalia cætera terram,

Os ho-

Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere uultus.

Ac uidetur Ouidius præclaram hanc sententi-
am mutuatus à M. Tullio Cicerone, qui primo de
Legib. ita scribit: figuram corporis habilem &
aptam ingenio humano dedit. nam cum ceteros ani-
mantes abiecisset ad pastum, solum hominem erexit,
& ad cœli quasi cognationis domiciliq; pristini con-
spectum excitauit. Eandem uero sententiam Silius
Italicus imitatus, reddidit his uersibus, bonis qui-
dem, sed longe dissimilibus.

Nonne uides hominum ut celsos ad sidera uultus
Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora,
Cum pecudes uolucrumq; genus formasq; ferarum
Segnem atq; obscœnam passim strauisset in aluum.

Porro quod Prometheus fingitur auxilio Mi-
neræ in cœlum ascendisse, & ignem facula sustulis-
se de rota Solis, quo igne homines animati sint: eo
significatum arbitror, eum doctrinam de Deo, &
uitæ leges, & anni ordinationem multis populis
tradidisse, ut lutea eorum corpora, hoc est, rudes
animi, honestis artibus excolerentur. Fuit enim
Astronomus suo tempore omnium peritissimus, teste
Seruio: ac quoniam fertur in Caucaſo monte, Aquilæ
signi cœlestis causam, naturam, & situm inda-
gasse, ob hanc curam & sollicitudinem fingitur al-
ligatus

INTERPRETATIO

ligatus Caucaſo, ubi Aquila cor ipſius excedat. Ad hæc, Plinius refert, flammam à Prometheo excuſam è ſilice, cuius uſus antea erat ignotus: quod etiam exiſtimo allegorice dictum eſſe.

DE QUATVOR MVNDI ÆTATIBVS.

Aurea prima ſata eſt ætas, &c.

PROPAGATO genere humano, mundus paulatim degenerauit, ac ſubinde factus eſt deterior. hæc eſt enim rerum humanarum conditio, ut ſucceſſu temporum omnia in peius ruant: ac quemadmodum ſemina & plantæ paulatim degenerant, ita quoq; homines ſingulis ætatibus deteriores naſci manifeſtum eſt. Quod ut ſignificarent Poète, conſinxerunt Metamorphoſin ætatum: ac fabulati ſunt, primam ex aurea factam eſſe argenteam: dein de ex argentea factam eſſe æneam: ac poſtremo ferream. Dicitur autem prima ætas aurea, tum propter facilitatem uictus ac tranquillitatem uitæ. primi enim homines & natura erant præſtantes, atq; uiuaciores, quàm nunc ſunt: & ſapientia excellebant, id quod indicant uariæ artes ab illis inuentæ: & piè, iuſtè, temperanterq; uiuebant. cumq; initio & ær ſalubriſſimus

salubrior esset, & terra fecundior, non solum quia
 natura propior erat origini, sed etiam quia minus
 erat scelerum, uictus facile parabatur, qui nunc mul-
 ta cultura & magno labore queritur: omnesq; ut
 erant liberi, ita nemo laborum sollicitudine, nemo
 opum cupiditate angebatur. Hinc boni homines apud
 Theocritum ἄνδρες αὐτοῖς, aurei uiri dicuntur:
 Et Socrates apud Platonem in Cratylo, Si quis (in-
 quit) nunc ex nostris bonus sit, an ne putes hunc au-
 rei generis ab Hesiodo aestimari? Ac uidetur hæc fa-
 bula de quatuor etatibus nata ex Daniëlis Historia
 de illa statua in somno à Rege uisa, in qua prima
 Monarchia pingitur aurea, secunda argentea, tertia
 ænea, quarta ferrea: estq; uerisimile, hanc ipsam Hi-
 storiam Græcis fuisse non ignotam, utpote qui mul-
 tum commercij olim cum Aegyptijs habuerunt.

SATVRNVS MISSVS IN
 TARTARA.

Postquàm Saturno tenebrosa in Tartara misso.

OCCASIO fabulæ de Saturno misso in
 Tartara, sumpta est ex profunditate æris. Saturnus
 enim mouetur omnium Planetarum extremus, estq;
 longissime submotus à terra: & ingens cœli altitu-
 do appellatur Tartarus. Nec facile animaduertitur
 illius

INTERPRETATIO

illius motus, cum ipse in conficiendo cursu ita segnis sit ac tardus, ut quasi stare uideatur: unde etiam fingitur esse in compedibus, ut refert Lucianus in libro de Astrologia.

DE GIGANTIBVS.

Affectasse ferunt regnum coeleste Gigantes.

*h
p
h
x mic
m
nris
h
m*

GIGANTOMACHIA potest accom-
modari ad conspirationem hominum in republica
prepotentum: quales olim fuerunt, Sylla, Marius,
Catilina, Antonius, & si qui alij uiribus suis freti,
iniusta & nefaria bella mouerunt aduersus rempub-
licam. Perhibentur enim Gigantes tantis tamq; pre-
ualidis fuisse uiribus, ut ad oppugnandum coelum
altissimos montes humeris suis comportarint. Ac
quantq; alij quoq; infimæ sortis homines, qui uel in re-
publica aduersus leges sediciose tumultuantur, uel
impuro ore conuicia in Principes euomunt, in Gi-
gantum numero habendi sunt: tamen quia non ha-
bent uires gestandis montibus pares, uix Gigantum
fraterculi dici possunt. non dubium est autem fabu-
lam in istos confictam esse, quicunq; aduersus leges
ac Magistratum arma sumunt: nam cum diuinitus
constituantur respublicæ, quid est aliud aduersari le-
gibus & Magistratui, quam ipsi Deo? Potest etiam
accom-

accommodari ad hostes Ecclesiae, qui aut falsa doctrina, aut uis, conantur labefactare ueram religionem. Sacrae literae enim testantur Gigantes fuisse homines à uero Dei cultu & à iusticia alienos. Est igitur in hac fabula coelum, uel respublica, uel Ecclesia: Iupiter supremus Magistratus: Gigantes, uel ciues sediciosi, uel Heretici, uel Tyranni, qui manus inferunt pijs, & iniusta sanciunt: Montes ad oppugnandum coelum congesti, conatus temerarij, & opiniones impiae: fulmen Iouis, diuina ultio. nam omnes puniuntur diuinitus, ac perinde ut Gigantes habent tristes exitus, quicumq; contra legitima Imperia quibus subiecti esse debent, arma capiunt, aut qui delere Ecclesiam conantur, sicut Exempla Catilinae, Bruti, Cassij, Diocletiani & aliorum ostendunt.

Vt uero Poeta tales tamq; nefarios homines de testarentur tamquam monstra, affinxerunt Gigantibus pedes anguinos. nihil est enim tam immane, tam monstruosum, quam aduersus Deum, aduersus pietatem, aduersus Magistratum, leges, ius & aequum, aliquid moliri. Ioachimus Camerarius, uir omni doctrina eruditus, anguinos Gigantum pedes exponit de improbis consiliarijs, quorum turpi sustentatione Tyranni tanquam pedibus nituntur.

Extat Iacobi Sadoleti liber de laudibus Philosophiae, qui inscribitur Phaedrus, ubi facit cum

B 4

Giganti-

Apud
mens
pedes
pot
ros, &
omn
primi
O p. s. m. q. s. i. o.
O p. s. i. o.

Die 18. Ian.
Doxff

INTERPRETATIO

Gigantibus etiam conferuntur Philosophi, qui ingenijs suis nimium confidunt, sibiq; omnem sapientia laudem arrogant, in eo libro Phædri uerba sunt hæc: Atqui mihi uidentur ueteres illi haud illepidè de Gigantibus fabulati, quo horum insolentiam temeritatemq; arguerent: quod ea re firmitus adducor, ut credam: quod illi montibus tribus tanquam gradibus, sic Philosophi trinis, antea à nobis memoratis Philosophiæ partibus in altissima loca moliantur ascensum: Ter sunt conati imponere Pelio Ossan, Scilicet atq; Ossæ frondosum inuoluere Olympum: Ter pater extructos disiecit fulmine montes. Scripsit diuine, ut omnia, Poeta omnium maximus: nec tam ille ut Gigantum, qui certe nulli id egerunt, quàm ut hominum suis ingenijs nimium confidentium arrogantiam refelleret. quanquàm non ingenij est, sed dementiæ, quæ nullo intelligi pacto queunt, in ea nihilominus mentis aciem ad intelligendum intendere.

I V P P I T E R C V R F V L - M I N A T O R.

Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine.

PLINIVS scribit, hanc ob causam Iouis
fulmen assignari, quòd inter Saturnum & Martem
Iuppiter

LIB. I.

Iuppiter sit Medius: quodq; contrariae qualitates maxime in Ioue coeant, ex superiore uidelicet Saturni circulo qualitas nimij frigoris, & ex Marte qualitas nimij caloris. Harum conflictu fulmen cum tonitruum emitti ueluti ex flagrante ligno carbo exilit cum crepitu propter earundem qualitatum pugnam.

CONCILIVM DEORVM.

Ingentes animo & dignas Ioue concipit iras
Conciliumq; uocat.

DEORVM concilia apud Poetas docent res humanas non ferri casu, sed gubernari certo Dei consilio. Itidem admonent nihil temere, nihil inconsulto agendum in Republica: nam si Iuppiter, cui attribuitur summa potestas omnium rerum, adhibet superos in consilium, quoties ei statuendum est aliquid grauius: quanto magis id fieri debet ab hominibus, cum humana sapientia, ad diuinam collata, sit nulla. Hinc ergo discant, quicumq; in summo sunt Magistratu, ne quid agant sine consilio, sed ut conuocent concilium, audiant multorum sententias, placita temperent, & cogitent ubi magni momenti negotium agitur, ne Ioui quidem suum satis esse consilium. Describitur autem egregie officium boni Principis

INTERPRETATIO

cipis & ratio puniendorum delictorum hoc loco, ubi Iuppiter in coetu Deorum sic inquit :

Perdendum est mortale genus, per flumina iuro
Infera sub terras stygio labentia luco.

Cuncta prius tentanda: sed immedicabile uulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Hic enim Principes ac Magistratus docentur, non aliter agendum cum ciuibus qui delinquant, atq; cum membris languentibus. Semper quidem atteseferendam lenitatem seueritati : sed ut in difficultibus morbis curandis, sic in grauibus delictis puniendis, interdum acrioribus utendum remedijs. Quod ut sapientissimus Poëta significet, fingit ipsum Iouem affirmare iureiurando se inuitum persequi poenas atrociores : eundemq; ferre hanc sententiam in homines perditos, uidelicet partem corporis, quæ remedium non admittit, esse recidendam. Hac etiam de causa olim Romanis consulibus præferebantur fasces, hoc est, uirgæ securibus alligatæ : quibus idem significabatur, nempe corrigendam esse maliciam quæ sanari possit, quæ uero emendari nequeat, abscindendam esse. uirgæ enim corrigunt : secures autem absciunt. Constantinus Imperator cum aliquando consultaret de coercenda morum petulantia, fertur usurpasse Ouidianam hanc sententiam, atq; ita exclamasse, immedicabile uulnus ense recidendum est: signifi-

significans animaduertendum esse summa seueritate
in homines improbos, qui emendari nequeunt: eosq;
nullo modo in republica ferendos esse. M. Cicero
eadem sententia utitur libro Officiorum tertio, ubi
sic inquit: Etenim ut membra quedam amputantur,
si & ipsa sanguine & tanquam spiritu carere cepe-
rint, & noceant reliquis: sic ista in figura hominis
feritas & immanitas belluæ, à communi tanquam
humanitate corporis segreganda est. Item Claudia:
in Eutropium.

Vlcera possessis alta suffusa medullis
Non leuiore manu, ferro sanantur & igni.

Hæc igitur diuina sententia omnibus reipub-
licæ gubernatoribus obseruanda est, utpote ab ipso
Ioue lata, & in augusto senatu Deorum compro-
bata.

Ceterum & illud obseruatione dignum est,
quòd in hoc concilio Superi finguntur esse solliciti,
de conseruando cultu diuino: ac uereri, ne is intere-
at toto genere humano extincto.

Nam etsi

Dicta Iouis pars uoce probat, stimulosq; frementi
Adiiciunt: alij partes assensibus implent,
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbe
Forma futura rogant: quis sit laturus in aras

Thura?

INTERPRETATIO

Thura : feris ne paret populandas tradere terras.

At uidetur hic locus esse sumptus ex Platone, qui scribit, omnia esse condita hominum causa: homines uerò Deorum causa. Deus enim uult agnoscere, coli, inuocari: idq; significat ista sollicitudo, quam Ouidius tribuit Superis.

DE ORVM IUSIVRAN- DVM.

Per flumina iuro
Infera sub terras stygio labentia luco.

ARISTOTELES in Metaphysicis scribit hanc esse causam cur Poëtæ fingant Deos iurare per aquam, ut cum ea sit omnium prima & antiquissima, significant nihil ducendum prius, nihil antiquius & sanctius, religione iurisiurandi.

DE SATYRIS ET FAU- NIS.

Sunt mihi Semidei : sunt rustica numina Fauni
Et Nymphæ Satyrig; &c.

SATYRI & Fauni traduntur esse homunculi bicornes, naribus aduncis, corpore piloso, & pedibus

LIB. I.

Et pedibus Caprinis: qui utrum sint animalia, an
 Dæmones nihil quod affirmem habeo. Plutarchus in
 uita Syllæ scribit, Satyrum fuisse captum non longe
 ab Apollonia ciuitate Epiri, qualem Poeta & Picto-
 res effingunt: productumq; ad Syllam, & per mul-
 tos Interpretes interrogatum, quis nam esset, edidisse
 quidem uocem, sed à nemine intellectam, utpote
 equi hinnitum capræ balatu permixtum. postea iu-
 bente Syllæ fuisse dimissum, datis comitibus à quibus
 reduceretur in syluas. Diuus Hieronymus quoq;
 scribit in uita Pauli Eremitæ, idem animal tempore
 Constantini Cæsaris captum, ac perductum Alexan-
 driam, præbuisse magnum populo spectaculum: ac
 postea eius cadauer sale perfusum, ne putresceret,
 missum fuisse Antiochiam Cæsari uidendum. Adhæc
 scribit ipsum Paulum in eremo Aegypti, conspicu-
 tum & allocutum esse talem homunculum capripe-
 dem & cornutum, atq; ab eo accepisse hoc respon-
 sum: Mortalis ego sum, & unus ex incolis eremi,
 quos gentilitas colit uario errore delusa, Faunosq;
 & Satyros appellat: legatione fungor gregis mei:
 precamur ut pro nobis communem Deum deprece-
 ris, quem pro salute mundi uenisse cognouimus.

LYCAON IN LVPVM.

LYCAON rex Arcadiæ primus inducias
 belli

INTERPRETATIO

belli uiolasse fertur immolato Ioui obfide, quem à Molosis acceperat: cumq; hac perfidia redegit in potestatem ac ditionem suam homines simplices, quibus cum inducias fecerat, & eos tanquam oues denorasset, Poëta ad nomen alludentes, finxerunt ipsum in Lupum esse mutatum à Ioue, cui humanas carnes apposuisse. XV & enim Lupum significat. Hæc igitur fabula detestatur impietatem, perfidiam, & inhospitalitatem, qua nil est immanius. Quàm arctum uero & sanctum olim fuerit uinculum hospicij, ex eo apparet, quod antiquitas Iouem uocauit hospitem: apparet item ex Historia Liuij de Badio ciue Campano, qui in conspectu duorum exercituum, Q. Crispino Romano hospitium solenniter renunciat, ut cum eo congredi possit hostili more. Tanti enim fiebat olim ius hospitij, ut ne ab hostibus quidem uiolaretur.

DILUVIUM DEVCALIONIS.

Pœna placet diuersa, genus mortale sub undis,
Perdere, &c.

SEQUITUR descriptio diluij, quo extinctum est genus humanum propter impietatem, iniusticiam & crudelitatem: in qua descriptione obser-

uanda s
typos
inunda
tiones,
magnis
uero nat
fingit p
carcerem
enim Aq
pari sole
nubes &
nubila f
rantibu
nuncian
bibus de
nube, in
densata.
uocare e
uim aqu
terram.
rursus e
nem Ne
re flum
poses d
atq; am
Po
oni filio

uanda

uande sunt amplificationes, prosopopœie, & hypo-
 typoses Poëticae. Nam Ouidius nō tantum dicit aquas
 inundaſſe terram uniuerſam, ſed addit cauſas & ra-
 tiones, unde tanta uis aquarum extiterit, nempe ex
 magnis & aſiduis imbribus, terræq; motibus. ad has
 uero naturales cauſas uariè & iucundè explicandas,
 fingit primò Aquilonem uentum à Ioue includi in
 carcerem, ne quid impediementi diluuio inferat. eſt
 enim Aquilo ſiccus, quo flante, nubes & imbres diſi-
 pari ſolent. Econtra Austrum immitti ad inducendas
 nubes & pluuias: is enim uentus eſt humidus: ideoq;
 nubila fronte, humida barba, madidis capillis & ro-
 rantibus pennis depingitur. Deinde Irim Iunonis
 nunciam colorata ueste indutam afferre alimenta nu-
 bibus ac pluuijs: quia imbres augentur roſcida illa
 nube, in qua arcus cœleſtis apparet in aquam con-
 denſata. Adhæc fingit Neptunum Iouis fratrem con-
 uocare & hortari flumina ad effundendam omnem
 uim aquarum: ſuoq; ſceptro concutere & mouere
 terram. Poſtremò, decreſcentibus undis Aquilonem
 rurſus emitti ad inducendam ſerenitatem: ac Tritonem
 Neptuni tubicinem canere receptui, & reuoca-
 re flumina ad fontes. Hæ proſopopœie & hypoty-
 poſes docent, quomodo res in Poëmate illuſtranda
 atq; amplificandæ ſint.

Porro, reparatio hominum aſcribitur Deucali-
 oni filio Promethei, eadem (ut arbitror) ratione, qua
 creatio

INTERPRETATIO

creatio hominis ascribitur ipsi Prometheo: nempe
 quod gentes ab eo edoctæ, retinuerint memoriam di-
 luuij. Apud Lucianum in libello de Syria Dea extat
 locus, ex quo manifestum est, per Diluuium Deucalionis
 intelligi, non (ut quidam uolunt) inundationem illam,
 qua olim Græcia & Italia uastata, atq; Atlanta In-
 sla absorpta est: sed diluuium uniuersale, quod fuit
 Nohe temporibus. Sic enim ibi scribit Lucianus, tra-
 di à Græcis hanc hominum generationem, quæ nunc
 est, ab initio haudquaquam fuisse, sed eam quæ tunc
 fuit, totam interiisse. hos autem homines, qui nunc
 sunt, secundi generis esse, eius, quod rursus à Deu-
 calione in tantam multitudinem excreuit. De illis
 autem hominibus, huiusmodi quedam narrari: cum
 offerri admodum essent, nefaria opera eos perpe-
 trasse, neq; enim iusiurandum seruasse, neq; hospi-
 tes recepisse, neq; supplicum misertos esse. ob qua
 rem, ipsos maximam quoq; calamitatem subiisse. Sta-
 tim enim & tellus multam aquam effudit, & imbre
 magni fuerunt, & flumina solito maiora decurre-
 runt, & mare eò usq; ascendit, dum omnia aquis in-
 uoluerentur, atq; omnes perirent. Deucalion autem
 solus hominum relictus fuit, in secundam uidelicet
 generationem, prudentiæ simul & pietatis gratia.
 Seruatus autem fuit hoc pacto: arcam quandam mi-
 nam, quam ipse habebat, impositis in eam & liberis
 & uxore sua, conscendit. cæterum cum ipse ingre-
 deretur

LIB. I.

deretur, uenerunt eodem & apri & equi, & Leonum genera, & serpentes, aliq; quacunq; tellure pascuntur, bina ex uno quoq; genere, cuncta. Ille autem recepit ad se omnia, atq; ea ipsum haud quam ladebant, sed magna inter eos, Ioue ita dispensante, concordia erat, unaq; in arca omnes nauigabant, quam diu aqua superabat, hac Lucianus. Quin etiam Plutarchus de industria animalium scribit, columbam ex arca Deucalionis emissam, attulisse indicium recedentis diluij. Ex his igitur manifestum est, quod dixi, per diluuium Deucalionis intelligi diluuium Noe: quia in sacris literis similia traduntur de animalibus à Noa in arcam receptis, & de columba ab eodem emissâ.

IRIS CVR NVNCIA
I VNONIS.

Nuncia Iunonis uarios induta colores
Concipit Iris aquas &c.

ARCVS coelestis dicitur Iris & ñe rē
eiusq; quod est loqui: Sic enim Socrates apud Platonem exponit etymologiam huius uocabuli. Ac fingitur nuncia Iunonis, eò quòd prædicit & nunciat pluuias: nam aer in quo coguntur imbres, Iunonis nomine consecratur, teste Lucilio Balbo apud Ciceronem.

C

Tridens

INTERPRETATIO
TRIDENS NEPTVNI.

Ipsē tridente suo terram percussit.

NEPTVNO attribuitur tridens, propter tres orbis terrarum partes quas ambit Oceanus. ac quoniam in locis maritimis sepe fiunt terræ motus, & cum terræ motu inundationes, ideo fingitur Neptunus concutere terram suo tridente, unde & appellatur ἐννοσίγαιος, quod terram quatiat.

TRITON.

Cœruleum Tritona uocat &c.

TIBERIO Cæsari (ut scribit Plinius) nunciatum fuit legatione ab Vlyssipponensibus, Tritonem illic uisum & auditum in specu concha canentem, ea qua nascitur forma. Est autem monstrum marinum, superiore parte corporis referens effigiem uiri: inferiore autem piscem, colore est cœruleo, & testaceo conchyliorum operimento horret: id quod indicat Ouidius cum inquit:

Humeros innato murice tectum
Cœruleum Tritona uocat.

Fingitur Tubicen Neptumi, qui tanquam signo
dato

LIB. I.

dato sedet fluctus: quia & concha canit, & quando
auditur, uel apparet, tunc portendit tranquillitatem
maris. Hinc Dido in epistola ad Aeneam:

Iam uenti ponent: strataq; equaliter unda
Cœruleis Triton per mare curret equis.

TERRA OMNIUM
PARENS.

Magna parens terra est &c.

TERRA omnium parens dicitur, quod
seminibus omnia pariat et fundat ex sese: stirpes am-
plexa alat, & augeat. Item quod omnes animantes
educet: educatos rebus omnibus sustentet ac foueat.
recipiatq; in se morientes omnes, ac tanquam gremio
abscondat.

HOMINES IN LAPIDUM
IACTV.

Inde genus durum sumus experiensq; laborum,
Et documenta damus qua simus origine nati.

AD significandam animi corporisq; duri-
ciem, quam habemus, Poëta finxerunt homines de la-
pidibus esse ortos: Fabula præbuit occasionem simi-
litudo

INTERPRETATIO

titudo nominis. ἄλλοι enim apud Græcos lapidem significat. Potest etiam referri fabula ad historiam: uerisimile est enim, homines diu post diluuium habitasse sparsim in montibus & saxeis speluncis. Deucalionem uerò rursus instituisse coetus ad condendas urbes, atq; ita reparasse homines lapidibus retrò iactis, hoc est, speluncis relictis: idq; Themidis suasu. Est autem Themis, lex seu ius naturæ cuius instinctu civilis uitæ institutio est inuenta.

THEMIS CVR ORACVLO- RVM PRÆSES.

THEMIS fingitur oraculorum, hoc est, religionis præses. nam ratio in natura insita, statuit esse Deum, & pietatem erga eum colendam: hancq; sententiam animo quasi insculptam, tuetur omnium gentium consensio, quæ (ut inquit Cicero) lex naturæ putanda est.

PYTHON.

Sed tu quoq; maxime Python.

PYTHON Draco, post diluuium ex humida terra natus, significat immensam exhalationis uim, quæ extitit post inundationem, donec à Sole consumi

LIB. I.

sumeretur. In hanc sententiam Iouianus Pontanus
exponit hanc fabulam in sua Vrania, ubi sic inquit:

Tum tellus grauis imbre, & adhuc stagnantibus
undis

Humida, anhela, uagos tollebat ad aethera tortus,
Inuoluens cœlum nube & caligine opaca.

Hic ille immanis Python.

Dicitur autem Python à putredine seu putre=
factione: nam πύθω significat putrefactionem. Et
quia Sol consumit omnem putredinem terræ, eiusq; è
circulo emicant radij in modum sagittarum, ideò
Apollo fingitur interficere sagittis Pythona.

DE TELIS QVIBVS CV=
PIDO ARMATVR.

Quidq; tibi lasciue puer cum fortibus armis &c.

AD exprimendam amoris uim attribuuntur
Cupidini sagittæ & faces: nam ut nihil igne & fer=
ro, ita nec amore quicquam acrius magisq; penetra=
bile. quanquàm amor etiam igne ardentior est: siqui=
dem ignis adurit tangentes, et proxima tantum cre=
mat: amor è longinquo urit: Non uno autem modo
omnes in amore affecti sunt: alius alio amat uehemen=
tius: nec rarò accidit, ut uel puella auersentur pro=
eos, uel proci puellas, à quibus amantur ardētissime,

C 3

id quod

INTERPRETATIO

id quod Apollini ipsi accidisse hac fabula traditur.
 Ea de causa etiam Cupido armatur sagittis dispari-
 bus, uidelicet acutis & obtusis auratis & plumbeis.
 Nam (ut inquit Horatius)

Sic uisum Veneri, cui placet impares
 Formas atq; animos sub iuga aenea
 Saeco mittere cum ioco.

APOLLO CVR INVENTOR MEDICINAE ET MV- SICES.

APOLLO fingitur inuentor Medicinæ
 propter uim Solis, qua herbae uegetantur, quarum in
 medicina usus est maximus ad salubritatem corporum
 humanorum. Fingitur & inuentor Musices ad com-
 mendandam dignitatem artis. nam ueteres ut signifi-
 carent musicam diuinitus inuentam esse, non homini,
 sed Deo inuentionem eius ascribendam existimarunt.
 Hinc igitur Apollo se ita iactat.

Per me concordant carmina neruis. Item,
 Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem
 Dicor & herbarum subiecta potentia nobis.

DAPHNE IN LAVRVM.

DAPHNE laurum significat: ac fingitur

tum filia Penei fluminis, eò quòd ripæ eius abundant
 lauro: tum amata ab Apolline, quia hæc arbor præ-
 bet medicinæ magnum usum: estq; spectatissima (ut
 scribit Plinius) apud Delphos, ubi Apollo colebatur.
 Ipsius uerò Daphnes in arborem semper uirentem
 mutatio, docet immortalem gloriam esse paratam uir-
 ginibus pudiciam conseruantibus.

OR
 LAVRVS ET QVERCVS CVR
 ANTE IMPERATORVM AE-
 DES POSITAE.

Mediamq; tuebere quercum.

ROMAE ante Imperatorum aedes erat
 posita quercus inter duas lauros, quæ significabat,
 salutem Reipublicæ tuendam esse uirtute & foelici-
 tate Imperatorum. Laurus enim erat signum uicto-
 riæ ac triumphi. Quercus uerò erat signum conser-
 uati ciuis: unde confecto bello & Imperatores, qui
 insignem uictoriam essent consecuti, in Capitolium
 cum laurea inuehebantur, et qui ciuem ab hoste con-
 seruasset, querna corona donabatur.

IO IN VACCAM.

AEGYPTII propter agriculturam diui-
 nis honoribus coluerunt bouem. Apud hos cum Io
 C4 filia

INTERPRETATIO

filia Inachi regis Argiuorum, diuinos quoq; honores consecuta, & mutato nomine Isis dicta esset, occasi-
nem dedit fabule, ut diceretur mutata in bouem, hoc
est, in Aegyptiorum numen. Fuit autem à Phoenici-
bus rapta & in Aegyptum abducta. Phoenices enim
cum more usitato (quemadmodum refert Herodotus)
nauigassent Argos in Græciam, & exposuissent ibi
merces, atq; ad eas emendas accessissent femine Ar-
giuæ, inter quas erat Io regis filia, rapuerunt omnes,
& raptas detulerunt in Aegyptum. Fuit etiam tra-
dita & in matrimonium collocata Osiri Aegyptiorum
regi, cui cognomen erat Ammoni seu Ioui, teste Dio-
doro Siculo. Hinc fingitur à Ioue amata.

DE ARGO ET MER- CVRIO.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.

ARGI fabula, si referatur ad mores, docet
neminem esse tam oculatum, cui à Mercurio, hoc est,
ab homine uersuto & eloquente imponi nequeat.
Mercurius enim olim habebatur pro Deo eloquentiæ
& uersutiæ: cuius alata talaria, significant, & ue-
locem ipsius motum, quia omnium planetarum uelo-
cissime mouetur: & uolubilitatem linguæ, quæ in
Oratore commendatur. Virga item significat uim
eloquentiæ, qua alliciuntur & impelluntur homi-
num

num mentes. Tegumen capitis simulationem, quam fronte ac uultu sustinent homines uersuti ad tegendas orationis fallacias. Oportet enim fallacem in dicendo tectum & cautum esse. Si uero fabula referatur ad Physiologiam, exponi poterit in hanc sententiam, ut per Argum intelligamus cœlum stellatum, cui inesse quædam species cœlestium oculorum uidetur: Per Mercurium, Solem: nam & Mercurius cum sit ferè sub radijs solaribus, interdum pro ipso sole accipitur. Oriente autem Sole euanescent & quasi extinguuntur stellæ, per quas intelliguntur Argi lumina. In hanc sententiam exponit fabulam Iouianus Pontanus his uersibus:

Quin & Mercurium mutato nomine dicunt
 Argum somnifero uictum strauisse caduceo
 Insomnem centumq; oculos ac lumina centum
 Pandentem, & niuæ seruante pascua uacæ.
 Argus enim cœlū est, uigilantia lumina flammæ,
 Aetheriæ & uario labentia sidera mundo
 Quæ passim multa sublustris noctis in umbra
 Collucent, sed mox Phœbo exoriente perempta
 Torpent luce noua, & candenti lampade uicta
 Emoriuntur, & obscuro conduntur Olympo.

SYRINX IN FISTVLAM.

FABVLA de Syringe & Pane ad hi-

INTERPRETATIO

istoriam pertinet, estq; conficta ex allusione nominis.
Pan enim fistulam primus inuenit: & οὐγίγξ signi-
ficat fistulam.

IN SECVN-
DVM LIBRVM ME-
TAMORPHOSE-
ON.

DE PHAETHONTE.

PHAETHON, teste Luciano, fingitur
Solis filius decidisse è curru paterno, eò quòd inuesti-
gavit cursum Solis, præuentusq; artem reliquit im-
perfectam. Eius uerò tempore de cœlo delapsæ sunt
flammæ, quibus (ut Aristoteles meminit in libro de
mundo) multæ regiones ad Occidentem exustæ sunt.
Hanc ob causam fingitur orbis terrarum eo currum
agente inflammatus.

Fabula ad mores relata exprimit imaginem
ambitiosi & temerarij Principis, qui gloria & cu-
piditate regni incensus, cogitat sublimia, & concipit
æthera mente. In describenda hac fabula Ouidius mi-
rè seruat

LIB. II.

re seruat decorum. narrat Phaëtonem esse adhuc
puerum, cui propter etatem, nihil minus conueniat,
quàm rerum administratio: utq; ostendat pueros, hoc
est, homines ambitiosos, qui nullam rerum experien-
tiam habent, potius repellendos à gubernaculis Rei-
publicæ, quàm admittendos esse, fingit Solem his uer-
bis dehortari Phaëtonem.

Magna petis Phaëthon & quæ non uiribus istis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.

Ac quoniam constat administrationem esse
rem diuinam, nec euenire omnibus fœliciter, subdit,

Sors tua mortalis, non est mortale quod optas.

Adhæc quàm difficilis & periculosa sit Rei-
publicæ gubernatio, significat cum ait:

Ardua prima uia est, & qua uix mane recentes

Enituntur equi: medio est altissima calo

Vnde mare & terras ipsi mihi sæpe uidere

Sit timor & pauida trepidat formidine pectus.

Vltima prona uia est & eget moderamine certo.

Et enim quicumq; accedunt ad Rempublicam,
initio in magnas difficultates incurrunt. Deinde quo
sublimiorem gradum obtinent, quoq; diutius guber-
nant, eò maiora sustinent pericula: atq; experiuntur
nihil omnium rerû humanarum esse difficilius, quàm
gerere magistratum. Quantum uerò inuidiæ, metus,
calumniæ

INTERPRETATIO

calumniæ, ac discriminis expectandum sit omnibus
Reipublicæ gubernatoribus, etiam optimis & prae-
dentissimis, admonet cum ait:

Forſitan & lucos illic urbeſq; Deorum
Concipies animo, delubraq; ditia donis
Eſſe: per inſidias iter eſt, formaſq; ferarum
Vtq; uiam teneas, nulloq; errore traharis,
Per tamen aduerſi gradieris cornua Tauri
Aemonioſq; arcus, uiolentiq; ora Leonis
Senaq; circuitu curuantem brachia longo
Scorpion, atq; aliter curuantē brachia Cancrum.

Multæ enim exiſtunt belluæ in Republica, Tauri,
Centauri, Leones, Scorpij & Cancrī, hoc eſt, homi-
nes inuidi et factioſi, qui omnia conſilia quamuiſ re-
cta & ſalutaria calumniantur: omnia reprehendunt
ad euertendam illorum dignitatem, qui præcipue
ſeruiunt communi utilitati. Quimetiam uulguſ non
facile regitur cuius tanta petulantia, tantaq; ferocia
eſt, ut in neminem magis inſurgat, quam in illorū
quorum umperio parere debet: ideoq; ſic ait:

Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis
Quos in pectore habet, quos ore et narib. efflant.
In præptu regere eſt, ceruixq; repugnat habentib.

Verum hæc magnitudo difficultatis ac pericu-
lorum nihil mouet homines imperitoſ, qui ho-
nores

nores
ut enu
ſilijs

Fi
Pr
rus q
tiam ſ
aureu
Cu
Pe

Reip
puſq;
intue
peran
per ſi
tur.
rò qu
Pa

Oſter
tiner
derat
peria
uem e
nimiu
nores

LIB. II.

nones appetunt, uel infinitam potentiam affectantes
ut enim temerarij, ita pertinaces sunt, nec sanis con-
silijs obtemperant, propterea hæc subdit:

Finierat monitus, dictis tamen ille repugnat

Propositumq; premit.

Porrò cur-

rus quem agendum suscipit, summam rerum poten-
tiam significat: in quo curru, aureus axis erat, temo
aureus, aurea summa

Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo,

Per iuga Chrysolithi positæq; ex ordine gemmæ.

Hæc uerò nihil aliud sunt nisi ornamenta
Reipublicæ, quæ magnanimus Phaëthon miratur o-
pusq; perspicit, hoc est, splendorem ac speciem regni
intuetur: Sollicitudinem autem & difficultatem im-
perandi non uidet. Deinde per equos ipsum uulgu,
per frena gubernatio, & habenæ imperij, intelligun-
tur. est enim similis equorum uulgi ferocia. Iam ue-
rò qua arte regendum sit uulgu docet, cum inquit,

Parce puer stimulis, & fortius utere loria :

Ostendens optimam gubernandi rationem esse con-
tinere uulgu in officio, non tam seuicia, quam mo-
derata quadam seueritate. Stimuli enim indicant im-
peria dura & crudelia. Lora uerò disciplinam gra-
uem et constantem, ubi uincula legum neq; seueritate
nimium contrahuntur, neq; lenitate nimium laxantur.

Postea

Modum

improbi

Lib

uol

Sanctus

Dixit

Librig

consul

Robot

INTERPRETATIO

Postea & subiungit,

Nec tibi directos placeat uia quinq; per arcus,
Sectus in obliquum est lato curuamine limes
Hac sit iter:

Religiosa
non
opus
t/2

Significans non ui et impetu obnitendum esse populo
ut illius uoluntati neq; contumaciter aduersari, nec
omnino obsequi uideare. nam in administranda Re-
publica conuenit imitari ipsum Solem, quem Math-
matici tradunt niti quidem contra supremi orbis im-
petum, sed oblique molliterq; ex transuerso. Et ex-
empla utriusq; generis testantur, quam pernicio-
sit, tum dura nimium & populari uoluntati semper
aduersa seueritas, qualis fuit in Catone: tum blanda
nimium, & ad uulgi libidinem accommodata faci-
tas. Pari enim calamitate Rempub. afficit gubernatio,
aut durior quam humanitatis postulat ratio, aut
leuior quam officij dignitas permittit. quare & illud
addit, Medio tutissimus ibis. Namque
seueritatem cum mansuetudine & comitate coniungunt,
hi sapientissime gubernandi uiam incedunt: qui
uerò id non faciunt, illi non diu uulgus in officio co-
tinent, id quod indicat cum ait:

Sed leue pondus erat, nec quod cognoscere posses
Solis equi, solitaq; iugum grauitate carebat
Succutiturq; altè, similisq; est currus inani:
Quod simul ac sensere, ruunt, trituq; relinquunt
Quadrifugus

Qua
Ipse
Nec

lo Pha
Qui en
omnia

I

les, obse

rentum

non esse

sis util

memin

se fact

in cur

nus an

quante

esse ser

F

H

Q

LIB. II.

Quadrifuges spacium nec quo prius, ordine currunt.
Ipse pauet, nec qua commissas flectat habenas
Nec scit qua sit iter, nec si sciat imperet illis.

Ad extremum igitur ingenti totius orbis malo
Phaëthontis currus, hoc est, imperium evertitur.
Qui enim nulla adiutus sapientia habenas tractat,
omnia temeritate sua subuertit.

Præter hæc duo sunt in hac fabula loci morales,
observatione digni, alter admonet pueros, ne parentum
iussa & præcepta contemnant. alter docet, non esse
seruanda illa promissa, quæ non sunt his ipsis
utilia quibus promittuntur: cuius loci & Cicero
meminit lib. 3. Officiorum his uerbis: Sol Phaëthonti
se facturum esse dixit quicquid optasset. Optauit ut
in currum patris tolleretur: sublatus est, atque insanus
antequam constitit, ictu fulminis conflagrauit.
quantò melius fuerat in hoc promissum patris non
esse seruatum.

EPITAPHIUM PHAETHONTIS.

Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

APTVM & conueniens Epitaphium, quod
inscriba-

INTERPRETATIO

inscribatur sepulchro audacis ac temerarij principis
hæc est enim illa insignis fama, quã posteritati reli-
quit, nempe quod magnarum rerum molitione op-
pressus interierit. Talem apud posteros famam con-
secutus est Ludouicus Sphortia, qui Gallorum auxi-
lio ac potentia fretus, cum totius Italie imperium
animo cõcepisset, alter quasi Phaëthon excitauit bel-
licum adductis Gallis in Italiam: quod belli in-
cendium ipsius ruina extinctum est.

Accommodari etiam potest ad studiosos li-
tarum, qui maiora suis uiribus aggrediuntur. An-
gelus Policianus, adolescens iactauerat se reddere
tino carmine Homerum: quo labore & studio
cum passim gloriaretur, & iudicia doctorum exco-
reret arrogantius, Cardinalis Papiensis uir facit
ei rescripsisse fertur his uerbis: Censeo operam in-
atam non esse deferendam: si non assequeris id quod
affectas, æqualis tamen tui Phaëthontis laudem in-
nies, ut idem de suscepto à te Homero, quod de susce-
pto ab illo curru solari, dicatur.

Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

HELIADES IN ARBORES ELECTRIFERAS.

Phaëthontis suo casu & ex-
tinctionem in luctu adhibendam
esse.

esse. De
ipse in
electru
num na
nasci ta
cole aff

CY

V
nitatem
quorum
Etrifer
isse mu
in aues
uenustè
fingit C
mutatur
allusion

CA

P
deforma

LIB. II.

esse. Dum enim assidue lugent, amissa hominis figura ipsæ in arbores, & earum lacrymæ in succinum seu electrum conuertuntur. In Liguria uero ad Eridanum nasci arbores electriferas omnino fabulosum est: nasci tamen illic electrum, & multis locis effodi, incolæ affirmant.

CYGNVS LIGVRVM REX
IN AUEM SVI NOMINIS.

VETERES, quo celebrarent Eridani amoenitatem, sinxerunt illic esse Cygnos mirè canoros, quorum concentus ex utraq; ripa, inter arbores electriferas audiretur. Lucianus hos putat insignes fuisse musicos, qui propter studium canendi tanquam in aues mutati cantibus indulgerent. Itaq; Ouidius uenustè historiam accommodat ad fabulam. Cum enim fingit Cygnum regem Ligurum in auem sui nominis mutatum esse, significat eum fuisse musicæ studiosum, allusione sumpta ex nomine.

CALISTO LYCAONIS FILIA IN VRSAM.

PVELLAE & foeminae amissa pudicitia deformata, assimilantur turpissimis bestiis, id quod
D & Salo

INTERPRETATIO

in ala.
be.
un. Ar.
 & Salomon in Prouerbijs testatur, cum inquit : mul-
 lierē formosam quæ immodesta est, nō dissimilem esse
 porco aureum torquem gerenti. Hac de causa fingi-
 tur Calisto Iunonis peller mutata in ursam: nec cari-
 ratione pulcherrimam (Calisto enim apud Græcos
 pulchritudine nominatur) mutari in bestiam turpi-
 simam. nam quod pulchrior est fœmina, eò conspectu
 orfit eius turpitudine & deformitas. Nonnulli uero
 tradunt illam fuisse ab ursa dilaniatam in uenatione.
 Est itaq; uerisimile, fabulam esse confictam partim
 ex historia, partim ex moribus. Porro Ouidius ero-
 ditè & astronomicè describit situm stellarum, quibus
 ursæ sidus constituitur cum inquit:

Vbi circulus axem

Ultimus extremum, spaciōq; breuissimus ambit.

Est enim Vrsa arctico circulo, qui ad septentrionem
 extremus & breuissimus est, inclusa: nec unquam
 descendit sub Horizontem, sed propter eleuationem
 semper extat. Itaq; & fingitur arceri ab Oceano
 subeat aquas, hoc est, ne occidat: dicuntur enim sidus
 ra subire æquor, cum occidunt.

DE CORNICE, CORVO ET NOCTVA.

TRES fabule simul connexæ sunt: Vna
 cornice, quæ docet garrulitatem plerisq; odio

esse, præsertim sapientibus: nam ideo fingitur cornix
 Mineruæ inuisa. Altera de coruo, quæ docet consili-
 um bene monentis nō esse repudiandum. Coruus enim
 lum spernit consilium cornicis, ipse accersit sibi
 magnum malum. Tertia de Nyctimene in noctuam
 conuersa continet detestationem impietatis atq; in-
 ceste libidinis, ac docet honestè uiuendum, ut bene
 audiamus, & in conspectum uenire non erubesci-
 mus. Qui enim turpitudinem subeunt, omnibus
 honestis inuisi, perinde ac noctuæ, lucem atq; con-
 spectu fugiunt. Policianus aliam fingit causam, quam
 Ouidius, cur aues circumuolitent noctuam, uidelicet,
 non quod eam exosam habeant, sed quod ita ueneren-
 tur. Ait auiculas olim ab illa admonitas ne infiderent
 arboribus, neue inter frondes ita lasciuiarent, subsul-
 tarent, colluderent & cantarent: Sed hanc admoni-
 tionem cum auiculæ contempsissent, eas uisco implici-
 tas serò poenituisse, quod salubre illud consilium spre-
 uissent. atq; hoc ait esse, cur aues sicubi noctuam ui-
 derint, frequentes eam quasi saluent, deducāt, secten-
 tur, circumsidant, circumuolitent, tanquam admi-
 rantes eius sapientiam. Hæc quidem festiua sunt: Sed
 illud est festiuus, habetq; plus grauitatis, quod Poëta
 hic fingit: uidelicet noctuam fugere conspectum atq;
 lucem propter admissum dedecus, quod patrio cubili
 se implicauerit: eamq; ob id esse tam inuisam auibus, ut
 omnes eam odio habeant, Cæterum ut ad cornicis fa-
 bulam

Cui noctuam
 in cubili
 se implicauit

INTERPRETATIO

bulam redeamus, Plinius scribit nullam cornicem Athenis conspici: id arbitror etiam Ovidium transferre ad fabulam, dum fingit cornicem esse inuisam Minervæ quam Græci Ἐχλωαπ appellant.

ERICHTHONIVS.

Pallas Erichthonium prolem sine matre creatam.

POETAE uoluerunt Palladem florere perpetua uirginitate, quod ut crederetur, finxerunt Vulcanum Deum ignis, id est, feruorem concupiscentiæ, diu cum Pallade luctatum atq; superatum. Ex illa uerò lucta Vulcani & Palladis, natum esse Erichthonium, quasi de terra & lite procreatum, quod Vulcanus superatus effectum libidinis in terram protulisset.

CECROPS GEMINVS SEV BICORPOR.

Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis.

IUSTINVS scribit Cecropem regem Atheniensium reuocasse suos à uagis libidinibus ad matrimonium, ac ideo fingi geminum propter foeminae & maris coniunctionem. Gregorius uerò Nazianzenus
in uita

LIB. II.

in uita Basilij magni, scribit Cecropem duas tenuisse
linguas, Græcam & Aegyptiacam, atq; hanc esse
causam cur fingatur geminus. Traditur etiam Ce-
crops initio regni fuisse asper & durus, ac postea
lenis atq; humanus: qua ex re confictam esse fabulam
Plutarchus arbitratur.

CORONIS AB APOLLINE
INTEREMPTA.

Pœnitent heu serò pœnæ crudelis amantem.

CORONIS Aesculapij mater interijt pesti-
lencia: hinc fingitur telo interempta ab Apolline.
Solis enim radij assimilantur sagittis, & nimio eius
feruore interdum aer fit pestilens: Quapropter Ho-
merus quoq; fingit, interfici ab Apolline, qui peste
moriuntur. Apollinis autem exemplo hoc loco mo-
nemur, ne statim habeamus fidem delatoribus, neu
quid ex impotentia animi faciamus, cuius postea nos
pœniteat.

DE AESCVLAPIO.

Sed natum flammis uteroq; parentis
Eripuit.

DEORVM filij à Poëtis nominantur ho-
mines ingenio & uirtute præstantes, eò quòd omnes
D 3 excellen-

INTERPRETATIO

excellentes artes & uirtutes in hominibus fiant diuino adflatu. Hac de causa Aesculapius dicitur filius Apollinis: quia cum fuerit excellens medicus, dictum est eum diuino motu adiuuari, & quidem ui Solis, qui plantas fouet.

OCYROE IN EQVAM.

PER Ocyroën quæ à ueloci fluxu nomen habet, ac fingitur mutata in equam, arbitror intelligi fluium, eumq; appellari Græcè ἰπποπ: non est enim inusitatum hoc nomen fluij. nam autore Strabone, apud Colchos influit in Phasin amnis nomine Hippo-
pos.

TRES PARCAE.

Triplicesq; Deæ tua fila resoluent.

EXTAT apud Platonem in dialogo de Republica uel de iusto, pulcherrimum figmentum de Parcis, quomodo in throno necessitatis, cuius filiae finguntur sedcant æquali inter se spacio collocatae, uestimentis albis, capite coronato, digitisq; torqueant fufum & pensum necessitatis ex adamante factum. quomodo item ad harmoniam cœli canant præterita, præsentia & futura. Animæ uerò nascentium

tium a
tur fate

Nece
diuinar
mala re
cœli et
natione
iusto iu
eos pu
num:
mum
uendi
λάρχ
pei
mutab
Postq
pliciti

A I

III
T

quit

Q

tium

tium ascendant ad thronum necessitatis, ibiq; sortiantur fata ex genibus Lachesis sumpta.

Sed nos omisis labyrinthis disputationum de Necessitate, dicimus fatum significare providentiam diuinam, quæ bona conseruat, gubernat, & adiuuat, mala reprimat ac tollit: & alio modo agit in motibus cœli et elementorum, alio modo in hominum gubernatione, quibus non eripitur libertas uoluntatis, sed iusto iudicio adiuuat Deus iustos, & deserit fontes, ut eos puniat. Nomina tria significant ordinem actionum: κλωθω est à uoluendo, id est, Deus offert primum occasiones, ut Pompeio offertur occasio mouendi belli, & moderatione sua retinendæ pacis. λαχέσις, est ipse euentus, Cum mouit bellum Pompeius, iam periculo se implicuit. ἄριστος est immutabilis, id est: factum infectum fieri non potest. Postquàm periculum accersitum est, iam hæret implicitus.

APOLLO IN PASTOREM.

Illud erat tempus quo te pastoria pellis
Texit, onusq; fuit baculus syluestris oliuæ.

APOLLO siue Sol fingitur pastor ut inquit Iouianus Pontanus:

Quod pascat quicquid sub cœli nascitur oris.

INTERPRETATIO
BATTVS IN SAXVM.

BATTI fabula docet fraude sermonis ac
periurio abstinendum. Fuit autem Battus ineptus
Poëta, cuius odiosam loquacitatem hic notat. nam in
eius uersibus eadem uerba sæpe iterabantur. itaq; ad
exprimendam battologian usus est his repetitionibus.

Sub illis

Montibus, inquit, erant, et erant sub montibus illis.

Item:

Et me mihi perfide prodis

Me mihi prodis, ait?

PALLAS CVR ARMATA.

Vertit ad hanc torui dea bellica luminis orbes.

PALLAS fingitur simul & sapientiæ &
belli dea, ut significetur, nec sapientiam à potentia,
nec potentiam à sapientia seiunctam esse debere: si-
quidem potentia sine sapientia obest plurimum, et sa-
pientia sine potentia nihil aut parum prodest.

DE INVIDIA.

Protinus inuidiæ nigro squalentia tabo.
Tecta petit.

Elegans

LIB. II.

ELEGANS est inuidiæ prosopepœia, quæ inuidorum natura, affectus, & mores describuntur. Prima inuidiæ ipsius domus in uallibus imis, significat huic morbo obnoxios esse homines non excelsos sed humili animo præditos. nemo enim, ut dici solet, alterius uirtuti inuidet, qui suæ confidit. Docent autem Physici, hos plerumq; humili ac deiecto animo esse, quibus sanguis inest frigidior: ideo et inuidiæ domus est

Tristis & ignaui plenissima frigoris, & quæ Igne uacet semper, caligine semper abundet.

Deinde quia uirtuti ac sapientiæ cum inuidia nihil est commercij, hanc ob causam Pallas non intrat ipsius limen, sed postes extrema cuspide pulsat, hoc est, ipsam commouet inuidiam. His enim rebus, uirtute ac sapientia solet inuidia concitari. postremo eleganter describitur ipsius forma ab effectu.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto.

Item:

Pectora felle uirent, lingua est suffusa ueneno.

Hoc est, obrectatores pleni sunt acerbitalis, nihilq; est illis uirulentius: unde natum est prouerbi-
um, Sycophantæ morsum esse incurabilem.

AGLAUROS IN SAXVM.

D 5

Aglauros

INTERPRETATIO

AGLAVROS mutata in saxum, significat invidos ac maleuolos fieri saxeos, hoc est, asperos & ab omni humanitate alienos. nihil est enim asperius, nihil inhumanius, quàm inuidere alterius rebus secundis, quæ nihil nocent inuidenti.

IUPPITER IN TAV- RVM.

ACCOMMODARI potest ad Principes libidinosos et puellarum raptu infames, qui amatorijs leuitatibus dediti, obliuiscuntur personæ quam sustinent, fiuntq; similes taurorum. eiusmodi enim Principem uidetur Ouidius hîc depingere, cū inquit:

Non bene conueniunt nec in una sede morantur
Maestas & amor, sceptri grauitate relicta.
Ille pater rectorq; deûm, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem
Induitur faciem tauri, mixtusq; iuuençæ
Mugit & in teneris formosus obambulat herbis.

Ceterum quod ad historiam attinet, Europa Agenoris filia à Cretensibus rapta & in Cretam abducta est navi, in qua taurus erat pictus. Iuppiter uerò qui eo tempore regnabat in Creta, liberos ex ea genuit Minoa & Rhadamantum. inde nata est fabula, de Europa à Tauro rapta.

In librum

LIB. III.

IN LI- BRVM TERTI

V M.

DRACONIS DENTES SATI
A CADMO.

CADMVS Agenoris filius occiso Rege, cui
erat nomen Draconi, fertur occupasse regnum Boeo-
tie: aduersus quem cum amici & filij Draconis bel-
lum coniunctis uiribus suscepissent, ipse iecit inter
eos semina discordiae, qua tandem distracti atq; con-
sumpti sunt. Hinc nata est fabula de serpente, cuiusq;
dentibus in terram seminatis, ex quibus subito extite-
runt duae acies galeis & hastis armatae, quae mutuis
uulneribus sese confecerint. Fingitur autem Cadmus
illam sementem fecisse iussu Palladis, hoc est, diuino
consilio: est enim singularis prudentiae, ita diuellere
hostium consensum. Ac uidere mihi uideor in hac fa-
bula quandam imaginem horum temporum, ubi ali-
quoties foederati Principes simili arte sunt distracti,
& postea inter sese dimicantes perierunt. Porro ni-
hil est stultius ac perniciosius, quam implicari bellis
civilibus. Nulla enim societas foederum est diuturna:

Ja mas
Imp:
Corro h's
Eni
mi ikt
Jin
Inter pr
Cyp
Sa Xoma
Inter Ma
Sion &
man
Ch. Ph.

Ja di's Shma lca l
dca 1858.

INTERPRETATIO

multa siquidem incidunt, quibus illa dirimitur, & conuertitur in hostiles inimicitias. Docet igitur fabula $\sigma\upsilon\mu\mu\alpha\chi\iota\alpha\varsigma$ esse uitandam, ideoq; unus de terrigenis fratribus Cadmum admonens, ita exclamatur:

Ne te ciuilibus inferre bellis.

Erasmus Roterodamus non inuenustè transfert Cadmeam semetem ad literatos. Scribit enim serpentinos dentes in Bœotia seminatos significare literas, quas Cadmus ex Phœnicia primus in Græciam attulit, ibiq; sparsit ac seminauit. Per seditiosos uero fratres, ex serpentinis istis dentibus ortos, significat literatos, id si non credis (inquit) considera, quæ strage se mutuò cōficient, qui hodie literas profitentur. Potest etiam transferri & accommodari ad alios: ut qui Rempub. sine ordine & gradu capeffunt. hi enim subito existunt honorati, tanquàm illi, quos Cadmus seminauit, armati. Sic Georgius Nazianzenus in uita Basilij Magni, hanc ipsam accommodat scientiam ad eos, qui nullo doctrinæ gradu ornati, nec uirtute nec eloquentia muniti, nihil deniq; pro Ecclesiâ passi, sunt corrogatis suffragijs Episcopi. Apud Ammianum Marcellinum extat allegoria eiusdem scientiæ accommodata ad improuisam hostium multitudinem, quæ ex occultis insidijs, tanquàm ex terra emergens, subito irrumpt.

Vlti-

VLTIMA SEMPER

Expectanda dies homini, diciq; beatus
Ante obitum nemo supremâq; funera debet.

VT Athletæ non ferunt coronam nisi peracto certamine: ita nemo consequitur laudem foelicitatis, nisi peracta uita, propter uicissitudinem rerum humanarum, & incertos uitæ casus. Hæc uerò sententia ascribitur Soloni, nempe finem uitæ spectandum esse, ac neminem ante obitum dici beatũ debere: qua sententia apud Herodotum admonetur Cræsus à Solone, ne immensis opibus & nimia foelicitate fretus, effera animum, seq; putet beatum esse, cum adhuc ante obitum ei multa tristitia euenire possint. Id quod etiam accidit: Cræsus enim postea à Cyro captus & regno exutus est: cumq; impositus rogo & iam igne cremandus esset, tunc demum cepit recordari huius sententiæ & clamare, ô Solon Solon. Meminit huius sententiæ & Iuuenalis, cum inquit:

Quem uox facunda Solonis
Respicere extremæ iussit spacia ultima uitæ.

ACTAEON IN CERVVM.

ACTAEON in ceruum conuersus, docet
Principes quodammodo exuere animum humanum,
ac dege-

INTERPRETATIO

ac degenerare in naturam ferinam, dum assidue in
 sylvis agunt, ibiq; cum feris luctantur, & assuefunt
 cadibus. Dicuntur autem vulgò dilaniari uenatores
 à canibus, cum exhausto sumptu in alendis canibus
 facto, rediguntur ad inopiam. Meminit huius fabule
 Euripides: sed aliam causam adfert quàm Ovidius,
 quare Actæon sit mutatus in Ceruum. Ait enim eum
 impiè locutum de dijs, cum gloriaretur se præstanti-
 orem esse uenatorem ipsa Diana. Extat locus apud
 Euripidem in Bacchis, ubi Cadmus exemplo Actæo-
 nis admonens Penthea, ne quid arroganter aut impiè
 dicat de dijs: ita inquit.

*Prind
 anitij*

ὄργας τὸν ἀκταίων ἄθλιον μόρον
 ὃν ὡμόστοιτοί σκύλακες, ἅς ἐθρέψατο,
 Διὸς πάσαντο κρείσσον ἢ κωκυγίας,
 Ἀρτέμιδος εἶναι κομπάσαντ', ἣν ὄργασσιν.

Actæonis

Ioannes Dantiscus, Episcopus Varmiensis so-
 lebat comparare Actæonis canes parasitis: ac dice-
 bat, idem accidere Principibus à parasitis, quod Actæ-
 oni à canibus, nempe ut deuorentur atq; ipsos alunt.
 Itaq; in Principem adulatoribus et parasitis circum-
 fusum, immodicisq; largitionibus perditum, compe-
 tunt hi uersus:

Vndiq; circumstant, mersisq; in corpore rostris
 Dilacerant dominum falsi sub imagine cerui.

Semele

L I B. I I I.

S E M E L E.

ETSI magna pars narrationum de Cadmo
 & eius posteris commonefactiones de moribus etiam
 continet: tamen historiae multae inuolutae sunt. &
 mixtae sunt admonitiones Physicae, ut in multis alijs
 narrationibus concurrunt historica, physica & E=
 thica. Vocabulum Cadmus certò significat Orien=
 talem, quia hic dux ex Phœnicia aduenit, & inde lite=
 ras & doctrinas in Bœotiam attulit. Semele signi=
 ficat simulacrum, & haud dubiè ritus noui à Cadmo
 allati sunt. Ideò fingitur Semele amata esse à Ioue, id
 est, nouos & speciosos ritus tunc receptos esse. Voca=
 bulū Ino prorsus significat idem quod Fortuna lati=
 nis. Et fortassis etiam nomen fuit nouae statuae & no=
 uorum rituum. Aut significauit Imperia constitui nō
 humanis consilijs, sed arcanis et fatalibus causis, qua=
 rum euentus nominatur Fortuna.

BACCHVS IN FOEMO
 RE IOVIS.

CONSENTANEVM est Cadmum mon=
 strasse rationem plantandi uites, & arte putandi &
 uuas exprimendi. Et quia beneficium Dei esse iudica=
 batur, dicitur Bacchus ex Semele, id est, cultu Dei
 natus esse. Aut Physica sunt inuolucra: Semele est
 terra,

INTERPRETATIO

terra, ex cuius humore & pinguedine uitis fit *fecunda*. Vt autem crescant uuae & percoquantur, *acere* & suauis calore fouendæ sunt. Talis est Iouis calor. ac res ostendit, quando temperatus & suauis calor postquam ex uitibus gemmæ exortæ sunt, accessit, melius coqui uuas, & gigni uina meliora.

TIRESIAS IN FOEMINAM.

LIVIUS scribit Spoleti uirum ex muliere factum esse. Et pauca alia similia exempla recitantur. Hæc si quando accidunt, dira prodigia sunt, & prorsus aliena ab ordine Naturæ. Multa autem tetra acciderunt in Idolorum cultibus, quare & Tiresias aliquid monstruosum accidere potuit. Minus alienum est à naturæ exemplis nasci androgynos. Et fortassis talis fuit Tiresias, aut prorsus allegoricè significatum est, uirum præstantem Tiresiam perterritum recepisse fanaticos ritus.

ECHO ET NARCISSVS.

Ergò ubi Narcissum per deuia rura uagantem Vidit & incaluit.

ECHO allegoricè significat iactantiam: hæc *preta* mutatur in sonum, hoc est, in rem inanem. Talis est enim iactantia:

Omnibus

Omnibus auditur, sonus est qui uiuit in illa.

Narcissus uerò significat hominem sibi uehementer placentem, ac supra modū sui amantem: quod ex ipsius uerbis intelligi potest. Sic enim de se ipso loquitur:

Iste ego sum sensi, nec me mea fallit imago,
Vror amore mei.

Rectè igitur Echo amat Narcissum, hoc est, iactantia ΟΙΛΑΥΤΙΩΝ. Adhæc sapienter fingitur Nemesis insolentiae & arrogantiae uindex, repetere poenas à Narcisso se ita amante, ut suam ipsius umbram admiretur. Diuinitus enim puniuntur ΟΙΛΑΥΤΟΙ hac demerita, ut etiam inscitiam suam esse sapientiam arbitrentur.

Eruditè exposuit hanc fabulam Vitus VVinsæmius in quadam Declamatione, ubi sic inquit: Narcissus in fabulis Poëtarum, dum nimium sese amat, contabescit, peritq; & ipse & illa falsa imago, quantum tantopere deperibat. Et nunc mutatus in florem monet nos serò florescens, ne nimis maturè & ante tempus sapere incipiamus, neue nos aut nostra nimis amemus, atq; admiremur. quod cum in omni etate odiosum est: tum uerò in adolescentia prorsus intolerabile. Nam ut ab usu rerum solidaq; & perfecta doctrina & sapientia, hætenus adhuc longissimè abest: ita has res non possunt sibi arrogare sine summa turpitudine

INTERPRETATIO

*eundine ac uanitate. Ut enim uuae & poma non in
uere, nec in æstate maturescunt: sed in autumnopau-
sò ante hyemem, ita doctrinæ fructus ingrauescente
senectute primum solent maturescere.*

DE PENTHEO.

Liber adest festisq; fremunt ululatibus agri.

*NIHIL in speciem fallacius est, nihilq; ad
populum plausibilius noua, siue superstitione siue
doctrina. Ad hanc fiunt hominum concursus, quales
describuntur hîc:*

*Turba ruunt, mixtæq; uiris matresq; nurusq;
Vulgusq; et proceres ignota ad sacra feruntur.*

*Sic olim sicubi nouus diuorum cultus à Monachis uel
à Sacrificulis erat institutus, eò uiri ac fœminæ accu-
rebant turmatim. Sic nostris hisce temporibus, si quis
à ministris Ecclesiæ dissentit fingendis nouis opinio-
nibus, ad hunc concurrit maxima multitudo.*

*Pentheus uerò (si exemplum ritè accommoda-
tur) est εἰκὼν seu imago Tyranni, immanem saeu-
tiam exercentis in ministros Ecclesiæ, odio religionis,
quam arbitratur offuturam suis commodis. Hic sum-
ma contentione dehortatur ciues, ne amplectantur
nouos sacrorum ritus: iubet cōprehendi sacerdotes,
& abripi*

Et abripi ad supplicium, nec flectitur ullius admonitione: nec mouetur ullis miraculis, quo minus scuiat, donec amittat uitam, ab ipsa matre & matertera sua descriptus, istoq; miserabili interitu probet, impios ne a suis quidem tutos esse posse. Talis nimirum est pertinacia, ac talis exitus Tyrannorum: praesertim qui aduersantur religioni, Quod uero Ouidius de Pentheo ac Tiresia hic refert, cum ait:

Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus unus
Contemptor superum Pentheus: praesagaq; ridet
Verba senis: tenebrasq; & cladem lucis ademptae
Obijcit. ille mouens albertia tempora canis,
Quam felix esses, si tu quoq; luminis huius
Orbus, ait, fieres: nec Bacchica sacra uideres.

Idem ferè de Imperatore Iuliano fertur, qui cum insultaret seni sacerdoti, cui ob confessionem fidei Christianae oculi erant effossi, obijceretq; ei cecitatem, Sacerdos simili libertate respondit, se agere gratias Deo, quod careret oculis, ne ipsum conspiceret, tam nefarium religionis Christianae hostem. Caterum, quam obstinatus & praefractus sit animus Tyrannorum aptè exprimitur his uersibus.

Hunc auus, hunc Athamas, hunc caetera turba suorum
Corripiunt dictis: frustra q; inhibere laborant.
Acrior admonitu est: irritaturq; retentus,

INTERPRETATIO

Et crescit rabies: moderaminaq; ipsa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, & modico strepitu decurrere uidi.
At quacunq; trabes, obstructaq; saxa tenebant,
Spumeus, et feruens, & ab obice senior ibat.

BACCHVS IN PVERVM.

Virginea puerum ducunt per littora forma.

BACCHVS ebrietatis ac temulentiae deus,
fingitur puer, eò quòd ebrij induunt habitum animi,
qui est in pueris: reuelant omnia: balbutiunt, ac uacillan-
tillat pedibus. immodicus enim potus extinguit sensus
adeò, ut ipsi senes, quando inebriantur, fiant biber
pueri, quemadmodum Plato scribit primo de legibus,
ubi ebrietatem prohibet.

CVR TIGRES, LYNCESE ET PANTHERAE CIRCA BACCHVM.

Quem circa Tigres, simulacraq; inania Lyncum,
Pictarumq; iacent fera corpora Pantherarum.

TIGRES, Lynceae, & Pantherae finguntur
comitari Bacchum propterea quòd sunt aut appeten-
tes uini, aut ferae supra modum immanes. Ebrietatis
enim comes est feritas & immanitas.

Nauta

Ter:
um placo
diogor
edato

N
Pe
deeste
religio
tem ad
obuiam
sa fing

B

Tibi,
Virg

dam gra
rior fit
eò maior

LIB. III.

NAVTAE IN DELPHINOS.

Per mare fallaces, perq; omnia numina iurant.

FABVLA de nautis in Delphinos mutatis
detestatur periurium, ac docet uiolatam iurifurandi
religionem, à Deo grauissimè puniri. Delphini au-
tem adeò gaudent hominum consuetudine, ut nauigijs
obuiam ueniant, & exultantes alludent. Hac de cau-
sa finguntur fuisse olim nautæ.

IN LI-
BRVM QVAR-
TVM.

BACCHI CORNVA.

Tibi, cum sine cornibus astat
Virgineum caput est.

PLATO constituit ebrietatis quasi quos-
dam gradus: Qui bibit uinum (inquit) primò ala-
rior fit, quàm prius erat. Deinde quò plus biberit,
eò maiore spe est, et fortius de se sentit: Tandem quasi
sapiens,

INTERPRETATIO

Sapiens, ea confidentia, libertate, & audacia repletur, ut intrepide dicat ac faciat, quicquid uelit. propter hos gradus Poëta attribuunt Baccho caput uirginum & cornua. primum enim uino moderatè sumpto homines efficiuntur quasi uirgines, hoc est, hilares & mansueti. immodicè deinde sumpto efficiuntur bestiae: sumunt cornua, hoc est, ferociunt, iuxta uersionem: tunc pauper cornua sumit.

LYCVRGVS BACCHI HOSTIS.

Bipennisferumq; Lycurgum
Tu mactas.

LYCVRGVS rex Thraciæ, ut suos populos ab immani consuetudine perpotandi reduceret ad sobrietatem, interdixit eis usum uini, excisis etiam & extirpatis uineis: sicut non multis ab hinc annis Belsarius Moscorum princeps fecit, interdicto usu cerenissæ propter eandem causam. Ideoq; fingitur Lycurgus (teste Plutarcho) contemptor & hostis Bacchi.

BACCHI COMITATVS EX SATYRIS ET VESANIS MVLIERIBVS.

Bacche Satyriq; sequuntur.

Ebrietas

EBRIETATEM comitatur quoq; libido
 & insania: hac de causa Satyri et Bacchæ finguntur
 esse comites ipsius Bacchi, non aliter atq; Lynces, Ti-
 gres, et Pantheræ. Satyri enim perhibentur esse adeo
 salaces, ut motus seu pruritus libidinis uulgo saty-
 rismus dicatur: et constat Bacchas fuisse mulieres fu-
 rore correptas.

DERCETIS IN PISCEM.

Cogitat & dubia est de te Babylonia narret
 Derceti &c.

DE hac fabula Diodorus Siculus scribit in hanc
 sententiã: esse iuxta Ascalonem ciuitatē Syriæ stagnū
 piscibus plenum, ac prope stagnum insigne templum
 deæ, quam appellant Dercetam, eiusq; simulacrum sic
 effectum esse, ut referat facie mulierem, reliqua par-
 te corporis piscem: Huius uerò causæ hanc narrari
 fabulam, nempe Venerem aliquando obuiam deæ fa-
 ctam, accendisse eam amore formosi adolescentis sibi
 sacrificantis: atq; ex eorum concubitu filiam natam
 esse, deam sui erroris pudore ductam, amouisse ado-
 lescentem, & exposuisse filiam in loco deserto &
 saxoso, se uerò pudore & dolore compulsam abiectisse
 in stagnum, atq; ibi in piscem esse conuersam. Hanc
 ob causam & Syrios abstinere piscibus illius stagni,

INTERPRETATIO

ut qui pro dijs habeantur. Hæc Diodorus : ex quibus manifestum est, Dercetam esse illam Ascalonitarum deam, quæ in sacris literis Dagon appellatur. Nam & diuus Hieronymus asserit, Dagon dici piscem mœroris. Eadem dicta est Atergatis lingua Syriaca, quasi sine piscibus, ut Athenæus autor est, propterea quod abstinentia piscium colebatur.

SEMIRAMIS IN COLUMBAM.

An magis ut sumptis illius filia pennis.

SEMIRAMIS Assyriorum regina, fertur nutrita à columbis, unde & Syriaca lingua nomen Semiramidis, hoc est, columbæ ei inditum fuit. nam cum esset à matre exposita in loco deserto (ut idem Diodorus scribit) columbæ infantem alis confouerunt & coagulato lacte ex pastorum mapalibus surrepto, nutriuērunt : In cuius rei memoriam, Babylonij columbæ, ut Romani aquila, usi sunt. Hæc igitur occasione cōficta est fabula de Semiramidis transformatione in columbam. fuisse autem columbam insigne Babyloniorum, patet ex Hieremia propheta, qui ubi prædicit Babylonios uastaturos Iudæam, fugite, inquit, à facie gladij columbæ.

PYRAMVS ET THYSBE.

Pyramus

Pyra

qualem
foelicem,
antefertur
num animi
affectuum
quam ex
infœlicium
ones : nu
telligat
optat af
doloris
quibus o
rem, qu
precatum
loris. Et
res inani
uitatis,

M A

Plutarch
fert ad c

LIB. IIIL.

Pyramus & Thysbe, quorum pulcherrimus alter.

EXEMPLVM Pyrami ac Thysbes, docet
qualem uitæ exitum sortiantur, nempe tristem & in=
fœlicem, qui illicitos suos amores caritati parentum
anteferunt: idq; exemplum quo sit illustrius, ac iuue=
num animis inculcetur, Poëta fabulam exornat tanta
affectuum et figurarum suauitate, uix ut possit quic=
quam excogitari suauius. Inserit miserabiles querelas
infœlicium amantium, & crebras sermonis conuersi=
ones: nunc ad parietem, cum quo, perinde quasi in=
telligat, expostulant: nunc ad feras, à quibus alter
optat afferri sibi interitum propter magnitudinem
doloris ex alterius nece accepti: nunc ad parentes, à
quibus officium sepeliendi flagitatur: nunc ad arbo=
rem, quam Thysbe alloquitur iam iam moritura, &
precatur, ut perpetuò seruet gemini monimenta do=
loris. Eiusmodi siquidem conuersiones, præsertim ad
res inanimes, sunt haud mediocre condimentum sua=
uitatis, ac mirificè afficiunt animum lectoris.

MARTIS ET VENERIS
ADVLTERIVM.

ALLEGORIAM huius fabulæ exponit
Plutarchus in libello de audienda Poëtica: camq; re=
fert ad causas Astrologicas. Scribit enim eos natu=
E. rali

INTERPRETATIO

x cipe
olim
 tali quadam inclinatione ad adulteria propensos esse
 in quorum natiuitate existat Venus cum Marte con-
 iuncta: eorumq; adulteria minimè occulta fore,
 Sol accesserit. Potest etiam accommodari allegorice
 ad mores. Sunt enim bellatores plerumq; adulteri
scortatores. Nec illud caret ratione Physica, quia
 Venus & Mars finguntur se mutuò amare. Mars
 enim, cuius stella ignea est, significat calorem, et Ve-
 nus humorem temperatum, è quibus duobus consistit
 generatio. Neptunus autem ligatos soluit: nam aqua
 contrarium igni elementum, extinguit calorem.

RHODOS AMATA A SOLE.

Nec te Clymeneq; Rhodosq;.

IN Rhodo Insula ferunt esse tantam serenita-
 tem cœli, ut numquam non aliqua parte diei Sol con-
 spiciatur. Hinc fingitur Rhodos amata à Sole, peri-
 de ac si quis fingat Prusiam à Borea amari, eò quod
 Boreas ferè perpetuò in hac regione spirat.

LEVCOTHOE IN VIRGA THVREAM.

Virgaq; per glebas sensim radicibus actis.

Arbor

LIB. IIII.

ARBOR *Thurifera eadem ratione fingitur
amata ab Apolline seu Sole, qua Laurus, uidelicet
quod gaudeat locis maximè apricis, & ferat fructus
ad salutaria remedia utiles.*

CLYTIE IN HELIOTRO-
PIVM.

DESCRIBIT hac Metmorphosi naturam
Heliotropij, in qua herba tantus est amor Solis, ut cū
ipso circumagatur, & quocunq; se uerterit Sol, eo-
dem flectat cacumen: noctu etiam tanquàm desiderio
Solis cōtrahat florem. Huius herbæ similes sunt aulici
Gnatonēs, qui se in omnibus rebus accommodant ad
uoluntatem regum, nihil nisi ad gratiam loquentes:
& quocunq; illorum inclināt animus, eodem ipsorum
quoc; mentes inclinant ac propendunt.

DAPHNIS IDÆVS IN
SAXVM.

Vulgatos taceo dixit pastoris amores
Daphnidis Idæi.

Hic uidetur in saxum mutatus, eò quòd hausto
poëulo amatorio, fuerit oppressus stupore: idq; indi-
cari his uerbis: Quem Nymphæ pellicis ira

Contulit in saxum: tantus dolor urit amantes.

Solent

INTERPRETATIO

Solent enim amantes iratae, hoc modo ulcisci desertores amoris, ut reddant eiusmodi poculo eos stupidos & quasi saxeos.

SCYTHON AMBIGVVS.

Nec loquar, ut quondam naturæ iure nouato
Ambiguus fuerit modo uir modo foemina Scythos

INTERDVMITA mutari sexum, ut uir ex muliere, & mulier ex uiro fiat, supra dictum est in fabula Tirefiæ.

DE CELMO.

Te quoq; nunc Adamas, quondam fidiſſime paruo
Celme Ioui.

CELMVS in Adamantem conuerſus fingitur, forte propter animi duriciem aut fortitudinem. est enim Adamas lapis omnium durissimus, qui neq; igne neq; ferro molliatur.

DE CVRETIBVS.

Largoq; satos Curetas ab imbri.

CVRETES, qui & Coribantes dicti sunt, finguntur nati ab imbribus, propter gentem histri-
nibus,

nibus, se
dicimus
numera
riles, in
retes, te
pillorum
Coryba
iactare
iactaban
rum op
etiam h
gratia
intimi.

DE

Et

timene
nominu
adoleſce
sa, neq;
sa est, i

Vnde
Salm

LIB. IIIL.

nibus, scurris, & morionibus affluentem. Nam uulgo dicimus, illic pluisse fatuis, ubi stultorum magnus est numerus. fuisse autem illos homines stolidos, & scurriles, indicant ipsorum nomina. Dicti sunt enim Curretes, teste Strabone, ἀντὶ τῆς κορυφαίας, à tonsura capillorum, quòd essent more fatuorum detonsi. item Corybantes, ἀντὶ τοῦ κρητῆρος, quod est caput saltando iactare, saltantes enim mouebant tintinabula, & iactabant caput, sicut histriones & fatui solent. Horum opera Iuppiter fertur educatus: qua de causa etiam histriones, scurræ, & moriones in tanta sunt gratia apud reges ac principes, ut sæpe habeantur intimi, ceterisq; omnibus præferantur.

DE CROCO ET SMILACE.

Et Crocon in paruos uersum cum Smilace flores.

SICUT Lycaonis, Daphnes, Cygni, & Nyctimenæ, ita Croci & Smilacis fabula ex similitudine nominum conficta est. Fingitur autem Crocus fuisse adolescens, cuius amore cum Smilax puella esset incensa, neq; frui posset, ipsa in florem sui nominis conuersa est, id quod etiam Croco accidit.

SALMACIS FONS.

Vnde sit infamis, quare male fortibus undis Salmacis eneruet.

Hermoz

INTERPRETATIO

HERMAPHRODITVM fingūt Mercurij & Veneris filiū, eò quòd stella Mercurij ob qualitates, quibus præest, mediæ naturæ putatur. nam & aliæ stellæ ab Astrologis dicantur masculinæ, propter maius robur, quo calorem excitant: aliæ uerò femininæ propter debiliores uires, & naturam humidam, cui dominantur. Mercurij stella nunc humidum ab unde excitat pro situ & motu suo, sicut Iouianus Pontanus docet de rebus coelestibus. Porro Salmacidis Nymphæ fabula non tam ad uiciū aquæ, quam ad inertiam & desidiosum ocium, quo uires hominum enervantur, referenda est. Erant enim Cares, qui eo loco habitabant, homines desidie & luxuriæ pleni, ac foedis dediti libidinibus: unde & Hermaphroditus uulgo appellabatur. nam Hermaphroditus dicitur non solum qui utrunq; habet membrum, tam uirile quam muliebri: sed etiam qui utranq; uenerem excipiet. In eam ferè sententiam & Strabo exponit hanc fabulam libro 14. ubi sic inquit: Salmacis fons nescio quam ob causam infamis, tanquam molliens eos qui inde biberint. hominum enim mollicies uidetur non ab aëre uel ab aqua causam trahere, cum ea minima sit causa molliciei: Sed diuitiæ & uictus & incontinentia. Atq; hæc Strabonis descriptio omnino conueniens & accommodata est descriptioni Ouidianæ. Describitur enim primū ab Ouidio locus deliciarum ac uoluptatis, nempe: Stagnum lucentis ad innum

Vsq; solum lymphæ: non illic canna palustris,

N
Perj
Cess
Deind
amorib
Nym
Fle
Sola
Sapo
Salm
Et t
Nec
Nec
Sed
Sap
Et q
Num
Mol
Sapo
Cum
Nec
Qua
Et fin
Etenim
num pr
ad spec
Nere, A

LIB. IIII.

Nec steriles uluæ, nec acuta cuspide iunci
 Perspicuus liquor est: stagni tamen ultima uiuo
 Cessite cinguntur, semperq; uirentibus herbis.
 Deinde describitur Nympha inertissimo ocio &
 amoribus dedita:

Nympha colit, sed nec uenatibus apta, nec arcus
 Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu
 Solaq; Naiadum celeri non nota Dianæ.
 Sæpe suas illi, fama est, dixisse sorores,
 Salmaci uel iaculum, uel pictas sume pharetras
 Et tua cum duris uenatibus ocia misce.
 Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
 Nec sua cum duris uenatibus ocia miscet.
 Sed modo fonte suo formosos perluit artus:
 Sæpe Cythoriaco deducit pectine crines:
 Et quid se deceat, spectatas consulit undas
 Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
 Mollibus aut folijs, aut mollibus incubat herbis,
 Sæpe legit flores, & tunc quoq; forte legebat,
 Cum puerum uidit, uisumq; optauit habere.
 Nec tamen ante adiit, & si properabat adire
 Quam se composuit: quam circumspexit amictus
 Et sinxit uultum, & meruit formosa uideri.
 Etenim hæc omnia mollium & luxuriosorum hominū
 num propria sunt, sequi ocium, pectere capillos, sese
 ad speculum intueri, & illo docente uultum cor nponere.
 Amor siquidem ociosa res est, & queriadmodum
 dum ait

LIB. IIIL.

dum ait Meninder, amat specula & flauas coma tinea
 turas: figit labores

ἔως ᾧ ἀργὸν ἥπι' τοῖς ἔργοις ἔφθ
 φιλεῖ κάτοπ' ἴσα, καὶ κόμης ξανθισμάτι
 φεύγει δὲ μόχθους.

MINEIDES IN VESPERTILIONES.

OMNIBVS gentibus, etiam à uera religione alienis semper persuasum fuit, diebus festis uacandum rebus non profanis, sed diuinis. Dies enim festi destinati sunt diuino cultui. Hoc igitur exemplum quamuis ficto, pueri deterrendi & admonendi sunt, ne festis diebus negligant rem diuinam: ne lusonibus dent operam, sed ut ingrediantur templum, et intersint sacris concionibus, suasque preces coniungant cum precibus Ecclesie. Ipse enim Mineides, dum rem diuinam contemnunt, dum recitant domi fabulas, conuertuntur in Vespertiliones. Rectè autem assimulantur Vespertilionibus contemptores religionis. nam ut Vespertiliones in tenebris uolitant, ita impij etiam cecitate & impetu feruntur.

CERBERVS.

Tria Cerberus extulit ora
 Et tres latratus simul edidit.

LIB. IIII.

PER Cerberum tricipitem intelligunt terram, quæ & secundum ueteres Geographos trifariam diuisa est, & defunctorum corpora tanquam canis deuorat.

DE POENIS INFERORVM.

Viscera præbebat Tityus lanianda nouemq;
Iugibus distractus erat.

HÆ fabulæ de inferorum poenis, admonent piè ac honestè hic uiuendum esse. post mortem enim restare & bonis præmia, & sceleratis poenas grauissimas. Genera uerò suppliciorum, quæ hic describuntur, etiam allegoricè ad perturbationes animorum referri possunt. Titij iecur à uulture exesum & renascens, ad odium quod nunq̃ tolli potest. Tantali fames ad auariciam. Ixionis rota ad homines in Re publica irrequietos. Sysiphi saxum ad laboriosam & miseram ambitionem. Belidum effluentes aquæ ad inexplebilem animi cupiditatem. Sic Lucretius exponit poenam quam Sysiphus & Belides sustinent.

Sysiphus in uita quoq; nobis ante oculos est,

Qui petere à populo fascēs, seuosq; secures

Imbibit & semper uictus tristisq; recedit.

Nam petere imperium quod inane est, nec datur
unquam

F

Atq; in

INTERPRETATIO

Atq; in eo semper, durum sufferre laborem,
 Hoc est aduerso nixantem trudere monte
 Saxum quod tandem summo iam uertice rursum
 Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.
 Deinde animi ingratam naturam pascere semper
 Atq; explere bonis rebus saciareq; nunquam
 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
 Cum redeunt, foetusq; ferunt, uariosq; lepores
 Nec tamen explemur uitai fructibus unquam
 Hoc ut opinor, id est, æuo florente puellas
 Quod memorat laticem pertusum cogerere in ual
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

DE FVRIIS.

Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine summa
 Importuna facem.

MVLTa quidem scitè excogitata sunt
 Poëtis, sed haud scio an quicquam hoc figmento aptius,
 nempe quomodo furia commota ira Dei euocetur
 ab inferis: quomodo secum trahant luctum, timorem,
 insaniam: quomodo item agant homines praecipites
 in scelus, iniecto illis serpente, & infuso ueneno.
 Deniq; quomodo flagellis insectentur facinorosos, &
 ardentibus facibus eos agitent. hæc enim omnia aptis-
 simè & grauissimè excogitata sunt ab hominibus
 sapien-

LIB. IIIL.

sapientissimis, qui magnitudinem iræ diuinæ, & cau-
sas humanarum calamitatum diligenter considera-
runt. Sunt autem furie nihil aliud nisi prauæ cupidi-
tates, seu cōmotiones animorum à recta ratione auer-
sæ, quibus impelluntur hi ad odium, inuidiam, ambi-
tionem, eadem: illi ad stupra, adulteria, incestus: alij
ad alia atrocia & nefaria flagitia, incitati à diabolo:
id quod ipsa nomina declarant, quæ ab effectu furij
indita sunt. *μεγολα* enim significat inuidiam &
emulationem: hæc odia incitat. *τις ιδόνα*, ultionem
cædis seu cupiditatem uindictæ: hæc efficit homicidas
& parricidas. *ἀλκντω*, irrequieta dicitur: hæc con-
citât seditiones & discordias. Tales uerò impetus seu
commotiones animorum adducunt luctum, pauorem,
terrorem, insaniam: coniiciunt enim homines in mi-
serias & calamitates luctuosas: incutiunt animi hor-
rorem & metum: adigunt ad insaniam. Deinde ser-
pentes, flagella, & faces furiarum, sunt anxietates &
cruciatus conscientiæ. Ideò enim Ouidius de morsu
istorum serpentum ita inquit:

Inspirantq; graues animos, nec uulnera membris
Vlla ferunt: mens est quæ diros sentiat ictus.

His conscientiæ tormentis furie tanquàm quæ-
sitores & carnifices scelera scrutantur: nam eti-
amsi leges & iura in facinorosos non animaduer-
tant, nemo illorum scelera uiderit, nemo audierit.

INTERPRETATIO

adeſt tamen ipſa conſcientia, quæ illos urget, inſectatur, accuſat, & in iudicium rapit: Sicuti teſtatur Iuuenalis, cum inquit:

*Exemplo quodcunq; malo committitur ipſi
Diſplicet autori: prima eſt hæc ultio, quod ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur: improba quamuis
Gratia fallacis prætoris uicerit urnam.*

Extant apud Plutarchum de ſera numini
uindicta, memorabilia exempla, quomodo facinoroſi
affligantur conſcientia, quomodo ſpectris & ſom-
nijs terreantur. Porro in hac deſcriptione Ouidius
conſideranda eſt mirifica illa uenenorum permixtio
à furijs apud inferos cocta, qua animi perfundun-
tur, nempe ex ſpuma Cerberi, ex uagis erroribus,
ex obliuione mentis, ſcelere, lacrymis, rabie, & ca-
piditate cædis. Hæc enim ſunt uenena, quibus inſecti
de ſanitate & mente deturbantur.

IRIS THAUMANTIS FILIA.

*Quam cælum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias iris.*

IRIS dicitur Thaumantis, hoc eſt, admiran-
tionis

LIB. IIIL.

tionis filia : Nullum est enim Meteoron admirabilius :
id sancti patres ita admirati sunt, ut dixerint, esse
signum iudicij diuini & præteriti & futuri. Color
Ceruleus significat mundum semel aquis periisse.
Purpureus uerò significat uenturam esse aliam mun-
di destructionem, scilicet, per ignem. Et docti uiri
in Philosophia fatentur non posse sufficientes cau-
sas in materia ostendi, cur talis fiat arcus. Quare
sciamus singulare opus Dei esse conditum, ut sit
commonefactio de diluuiò, & de uentura mundi
conflagratione.

VENVS MARI ORTA.

Si tamen in medio quondam concreta profundo.

VENVS à Poëtis Græcis nominatur
ἄφροδίτη : Ac fingitur orta è spuma maris, teste
Aristotele, propter naturam seminis ἀφρώδης,
spumofam.

CADMVS IN SERPEN-
TEM.

CADMVS ad extremum, post infinitas
F 3 suorum

INTERPRETATIO

suorum calamitates, regno eiectus, unâ cum Harmonia uxore in Illyricum profugit, ubi cum in exilio lateret, ac tanquàm serpens in latebris absconditus inopem uitâ ageret, et homo politicus se accommodaret ad leges & mores barbarorum, quibus cum uersabatur, præbuit occasionem fabulæ de se mutato in serpentem, propter hanc uitæ mutationem & Illyricæ gentis naturam. Dicuntur enim ueteres Illyrici habuisse binas singulis oculis pupillas, & acerrimam oculorum aciem instar Draconum, quæ irati ut Gellius testis est, interimebant, si quem diu intuebantur.

DANAE.

Persea quem pluuiæ Danae conceperat auro.

IMBER aureus, quo Iuppiter Danaën turres æthereæ inclusam elusit, docet nihil esse tam firmum, tam communitum, nihilq; tam diligenter custodiri quod non possit expugnari auro.

DE PERSEO IOVIS ET DANAE FILIO.

Generis mihi Iuppiter autor.

PERSEVS habitus est Iovis filius propter raram

pter r
moral
num g
bellum
pibus
meda
occup
patru
multis
in Hel
tam co
thema
colloc
celer
ribus
Pallac
gladiu
tectum
gnifica
nes cor
Gorge
bello a
bus ul
maxim
Nonnu
miram
omnes

pter raram *foelicitatem* : *Gessit enim multas res memorabiles. suscepit expeditionem aduersus Gorgonum gentem, cuius regina erat Medusa : Intulit inde bellum Mauritanie : Decertauit armis cum Aethiopibus, apud quos & nuptias celebrauit cum Andromeda Cephei regis filia. Postea reuersus in Graciam occupauit regnum Argiuorum deuicto Proeto, suo patruo & Polydecte insulae Seriphi regulo, à quibus multis iniurijs erat affectus. Ad extremum constituit in Helicone ludum literarium : quo beneficio tantam consecutus est celebritatem, ut à Poëtis & Mathematicis usq; in coelum euectus, & inter sidera collocatus sit. Tantas autem res confecit incredibili celeritate, & uersutia ingenij : ideoq; fingitur talaribus & gladio Mercurij, galea Orci, & clypeo Palladis fuisse instructus. nam talaria celeritatem, gladius Mercurij calliditatem, galea Orci consilium, clypeus Palladis raram foelicitatem significat. Per caput uero Medusæ, cuius aspectu omnes conuertebantur in saxa, significantur immensæ Gorgonum opes, quibus Perseus potitus, omnes quos bello adortus est, subegit. nam in Insulis occidentales ubi Gorgonum gens habitabat, olim fuerunt maxime opes totius orbis terrarum teste Platone. Nonnulli referunt fabulam saxifici capitis ad admirandam Medusæ pulchritudinem, cuius aspectu omnes in stuporem sint uersi. Pegasus equus alatus*

INTERPRETATIO

ex sanguine Medusæ natus, à quo fons Musarum in Helicone fingitur apertus, fuit insigne ipsius Perseus, quo illustris & peruagata fama significatur, quam consecutus est occisa Gorgonum regina.

ATLAS IN MONTEM.

Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas Montibus.

ATLANTIS Pomarium in quo arboris frondes auro radiante nitentes, significat copiam auri, quo Mauritania abundat circa Atlantem montem unde effoditur. Ad spoliandum hoc Pomarium, hoc est, rapiendum aurum, Perseus illuc nauigauit: Sicut Carolus Imperator hoc tempore Indiam spoliavit per Hispanos, magna copia auri ex Chryseis insulis ablata. Atlantem uerò Mauritania regem tradunt Poëtæ in montem illum altissimum esse conuersum, propterea quòd fuit à Perseo istuc depulsus. Ferunt eundem fuisse Mathematicum peritissimum & inuentorem Sphæræ. Quare etiam fingitur cœlum humeris sustinere, cum propter inuentionem Sphæræ, tum propter altitudinem montis, quem incolæ uocant columnam cœli.

ANDROMEDE CETO EXPOSITA.

Credibile

LIB. IIIL.

CREDIBILE est Andromeden ex ingenti aliqua calamitate ereptam et marinam belluam à Perseo interfectam esse, nam & Pomponius Mela in descriptione Syriae meminit huius belluae.

DE CORALIO.

Nunc quoq; Coralijs eadem natura remansit.

CORALIVM, teste Plinio, nascitur magna copia in Orcadibus insulis. Haec autem olim inhabitabantur à Gorgonum gente: ideoq; ex uirgultis Medusæ capiti suppositis coraliū esse natum poëta fabulantur. Et dicitur Coralium à κόρη ἄλγος id est, pupilla Maris.

GORGONES.

Gorgoneas tetigisse domos passimq; per agros.

AD MORES ita accommodari potest allegoria, si per Gorgonas intelligantur uoluptates & illecebræ, quibus stulti quasi in saxa conuertuntur. Illas uerò facile interimunt, qui ægide Palladis & gladio Mercurij sunt instructi, hoc est, prudentes. Sic Erasmus Roterodamus, ni fallor, allegoriam hanc alicubi accommodat.

MEDUSAE CAPILLI IN
SERPENTES.

INTERPRETATIO

Hanc Pelagi rector templo uiciasse Mineruæ.

CRINES mutati in serpentes, significant
infamiam, qua illustres foemina deformantur, amissa
pudicitia.

IN LI-
BRVM QVIN-
TVM.

CEPHENI PERSEVM OPA
PUGNANTES.

Inq; repentinos conuiuia uersa tumultus.

TVMVLTVS & pugna Cephendorum
docet, conuiuia & perpotationes sepe in bellorum
tragædias uerti: motisq; armis in partes abstrahi.

Expertes frustra belli & neutra arma secutos.

Et sicut exemplum Ide in hac pugna testatur
item docet, quantus sit furor tumultuantium, quam
indigna cædes fiant, ubi,

Indomitas ardescit uulgus in iras.

Quippe

LIB. V.

Quippe omni discrimine sacri & prophani remoto, trucidantur innocentissimi quique, etiam qui armis abstinent, sacerdotes, musici, senes.

Alphitus albenti uelatus tempora uitta
Tu quoque Iapetide non hos adhibendus ad usus
Sed qui pacis opus Citharam cum uoce moueres.
Iussus eras celebrare dapes festumque canendo.
Quem procul astantem plectrumque imbellem tenentem
Pettalus irridens, Stygijs cane cetera dixit
Manibus, & lauo mucronem tempore fixit.

In periculis autem Heroës protegentur diuinitus : quod ut Poëta significaret, sinxit Persea consurgentem contra tantam hostium multitudinem, protegi diuino clypeo.

Bellica Pallas adest, & protegit ægide fratrem
Datque animos.

Adhæc, qualis plerumque sit exitus belli iniuste suscepti, eiusque autores ad quam necessitatem adiungantur, declarat ipse Phineus belli temerarius autor, cum inquit :

Non cessasse, piget nihil o fortissime præter
Hanc animam concede mihi : tua cetera sunt.

PIERI NOVE FILIAE
IN PICAS.

Pica

0. *Inter m aliquando*
sol. bis nos confirmis.
 INTERPRETATIO

PICAE aues sunt garrulae quidem, sed mi-
nimè canoræ. Per has intelliguntur uersificatores
uel literatores inepti & arrogantes, qui sese iactant
ostentatione ingenij, atq; odiosè obstrepunt doctri-
nis: quemadmodum Pieri et Euippes filia hic faci-
unt. Tales olim fuerunt Zoilus, Cercops, Amphi-
manes, Thymocreon, & Bauuius, qui Homero, He-
siodo, Pindaro, Simonidi & Virgilio obstrepue-
runt. Talis etiam fuit Doletus nostro tempore, qui
ineptis & spurcis uersibus exagitauit Erasmmum
Roterodamum, uirum de literis optimè meritum.
Plutarchus in libro de Musica refert Pierum condi-
disse poemata de Musis. hæc poemata opinor per
illius filias intelligit quas aiunt fuisse adeò arrogan-
tes, ut non dubitarint prouocare Musas. Credibile
est enim illa ipsa Poemata fuisse non ignobilia qui-
dem, sed parum religiosa. Id quod non obscure in-
dicare uidetur Poëta, cum inquit:

Bella canit superum, falsoq; in honore Gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum.

phemi
catur
bet : a
æther
uenit.
uisq; j
studia
causa
atq; p

M v

Vd

rendo
bona,
hibent
bent e,
autem
litera
expetr

Et

LIB. V.

phemias. Nam spiritus poeticus, quoniam diuinus uocatur & à Deo est, circa res Deo gratas uersari debet: alioqui non sacer, sed profanus est motus, nec æthereis (ut Ouidius inquit) sed inferni sedibus ille uenit. Et eam ob causam Musæ finguntur deæ Io-uisq; filia, & celebrare laudes diuinas, quod harum studia, diuinitus inuenta, debent coli potissimum causa religionis, ut cœlestis doctrina conseruetur atq; propagetur.

MVSÆ ALIS SVMPPTIS PI-
RENEI VIM EFFV-
GIUNT.

Virgineumq; Heliconæ petit &c.

MVSÆ παρὰ τὸ μωδὸν, ab inquirendo dictæ sunt: Artes enim literarum inquirunt, bona, utilia & quæ ab in doctis ignorantur. Eæ perhibentur & uirgines, eò quòd studiosi literarum debent esse modesti, & ab omni obscœnitate alieni. Vt autem uirgines obnoxia sunt iniuriæ, ita & artes literarum, præsertim belli temporibus. Musæ itaq; expetunt inprimis pacem.

Et gratam sortem, tutæ modo simus, habemus.

Porro fabula docet, literarum studia esse Deo

INTERPRETATIO

Deo curæ : nam alæ quibus Musæ effugiunt, diuinum significant præsidium, quo literarum studia mirabiliter conseruantur : Sic nostro tempore, bellis in Saxonia exortis, Musæ alas adeptæ, Viteberga & Lipsia auolabant : nec tamen interierunt, sed beneficio Dei conseruata sunt, suasq; sedes recuperarunt.

PIRENEI SCELVS.

DEVASTATA Phocensium regione Pyreneus rex Thraciæ uim Musis attulit, hoc est, domicilia literarum euertit : dumq; illas fugientes e sublimi loco persequeretur, decidit præceps, & discusso capite interiit. Detestatur fabula tyrannos honestis artibus insensos : ijsq; minatur similem exitum.

DII IN AEGYPTO CONVERSI IN VARIAS ANIMALI- VM FIGVRAS.

Duxq; gregis dixit sit Iuppiter, unde recuruis Nunc quoq; formatus Libys est cū cornib: Hammon.

HOMINES graues, quò maiore ingenio, eruditione & eloquentia præditi sunt, eò magis pie sentiunt & loquuntur de Deo: nimirum à quo omnis sapientia & ingenij uis profiscitur. At contra homines

leues

leues & garruli plerunq; sunt alieni à religione :
 delectantur contumelijs in Deum, quales hic facit lo=
 quacula Pieri filia, dum incesto ore canit, Gigantes
 terruisse superos, & coegisse ad tantam necessitatem,
 ut præ formidine induerint, alius arietem, alius uac=
 cam, alius Ibin. Hæc uerò contumeliosa in Deos con=
 ficta sunt superstitione Aegyptiorum, apud quos
 animalia, propter eam quam hominibus afferunt uti=
 litatem, diuinis honoribus colebantur. Græci enim
 quibus hæc ipsa superstitio in cultu animalium ridi=
 cula uidebatur, fabulati sunt, Deos cum adhuc nu=
 mero pauci essent, impietate & crudelitate hominum
 territos, confugisse in Aegyptum: ibiq; similes se qui=
 busdam animalibus finxisse, quò tutiores essent ab in=
 iuria: Estq; credibile ipsum Pierum apud Græcos fu=
 isse autorem huius fabulæ.

Verum ipse Hammon, est Ham Noæ filius, à
 quo traxit originem Idolatria. Hunc ferunt usum
 esse ornamento capitis referente cornua arietis :
 atq; inde ipsius idolum fuisse ita effectum : id quod
 etiam à ueritate non abhorret. Siquidem Ammonius
 historicus narrat regem Persarum, qui cum Impera=
 tore Constantino bellum gessit, gestasse diadema in=
 star capitis arietini, contextum gemmis. Omnes hæc
 fabulas Diodorus refert ad insignia regum ac Prin=
 cipum, qui apud Aegyptios promeruerunt honores
 diuinis.

Musarum

INTERPRETATIO
MVSARVM CANTILENA.

Callope querulas pertentat pollice chordas,
Atq; ita percussis subiungit carmina neruis.

CALLIOPE nomen habet à canora uoce
καλλιόπη τῆς ὀπῆς. Huic datur à Musis
summa certaminis, ut quæ canendi suauitate præstet
cæteris: estq; suauissima eius cantilena, ac longe
dissimilis superiori. Nam ratione decori superior
est horridior & insuauior. Celebrantur autem hæc
Cantilena laudes diuinæ, quas Pieri filia immittit:
in quibus ornandis duo potissimum prædicantur:
alterum quod diuino beneficio ciuilibus hominum uita
excultata sit uictu & legibus.

Prima Ceres unco glebam dimouit aratro,
Prima dedit fruges alimenta q; mitia terris
Prima dedit leges.

alterum, quod hostes nominis diuini æterno suppli-
cio constringantur.

Vasta Giganteis ingesta est insula membris
Trinacris, & magnis subiectum molibus urget
Aetherias ausum sperare Typhoea sedes.

TYPHOEVS SVB AETNA
IACENS.

LIB. V.

PERTyphoëa intelliguntur halitus arden-
tes qui sunt causa incendij in Aetna & alijs Siciliae
montibus: dictus est enim Typhoëus, à τυφωα,
quod est fumo. Ac quoniam illi halitus si quando ni-
mum densantur, ac sine exitu uoluuntur, sua ui spi-
ritum intendunt: Spiritu autem luctante & quæ-
rente exitum, terra concutitur. Hinc & Sicilia cre-
bris obnoxia est terræ motibus: & Poëta fingunt,
Gigantem Typhoëa reluctantem & conantem di-
movere montes, esse causam terræ motus.

PLUTONIS REGNUM SVB-
TERRANEVM.

Cui triplicis cecit fortuna nouissima mundi.

CVM filij Saturni paterna bona diuississent
tripartito, Plutoni sorte obtigerunt fodinæ metalli-
cæ, quod Poëta respicientes fingunt ipsius regnum
esse subterraneum.

RAPTVS PROSERPINÆ.

PROSERPINA fecunditatem seminum
significat. Hæc cum aliquando defuisset, ac terra ste-
rilitate quasi mœreret, Poëta fabulati sunt filiam
Cereris, id est, fecunditatem, quæ à proserpendo
Proserpina esset dicta, raptam apud inferos detineri:

G

id quod

INTERPRETATIO

id quod indicat Ovidius cum loquitur de Cerere
fiam querente, & inquit :

Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes
Ingratasq; uocat, nec frugum munere dignas:
Tymacriam ante alias, in qua uestigia damni
Repperit : ergo illic seua uertentia glebas
Fregit aratra manu : pariliq; irata colonos
Ruricolasq; boues leto dedit : aruaq; iussit
Fallere depositum, uiciataq; semina fecit,
Fertilitas terræ latum uulgata per orbem
Sparsa iacet, primis segetes moriuntur in herbis,
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber
Sideraq; uentiq; nocent, auideaq; uolucres
Semina iacta legunt : lolium tribuliq; fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.

Fingitur autem Proserpina apud Siculos na-
ta propter insule fertilitatem. Est enim Sicilia fru-
mento adeo fecunda, teste Plinio, ut multis in locis
semen in centuplum reddat. Traditur item, postquam
rapta est, sex menses apud Plutonem ac totidem apud
superos manere, eo quod semen terræ cultæ iniectum
hyemis tempore sub terra est, æstatis uero tempore
rursus proserpit, & excrescit. In hanc fermè senten-
tiam Velleius apud Ciceronem de natura Deorum
fabulam exponit, ubi sic inquit : Proserpinam, quæ
Persephone græcè nominatur, semen frugū esse uo-
lunt,

lunt,
frugit
fingit
pter si
propte
cul abe
sus per
stagnu
magna
sto bia

qui au
Siculi
comm
duobu

P V

Cerere
malis
nam cu
inuide

LIB. V.

lunt, matrem autem esse terram, quæ à gerendis
 frugibus Ceres quasi geres nominatur. Rapta item
 fingitur Proserpina ex Ennensium nemore, & pro-
 pter singularem amœnitatem fertilitatemq; loci: &
 propter speluncam infinita altitudine, quæ non pro-
 cul abest, unde Pluto dicitur repente extitisse ac rur-
 sus penetrasse sub terras non longè à Syracusis, ubi
 stagnum Palicorum aliq; lacus assidue fruentes,
 magno impetu emergunt & mox absorbentur uas-
 to hiatu.

CYANE ANAPO
NVPTA.

FONTES finguntur iuncti matrimonio,
 qui aut confluunt aut sunt contigui. Cyanen hodie
 Siculi appellant Cirini Pismam, cuius fontis aque
 commiscuntur in agro Syracusano cum Anapo uix
 duobus milliariibus ab ipsius ostio.

PVER IN STELLIONEM.

INVIDVS & maledicus puer fingitur à
 Cerere mutatus in stellionem propter naturam ani-
 malis, quo nullum inuidet homini fraudulentius.
 nam cum exuit membranam hybernā, deuorat eam,
 inuidens nobis optimum remedium contra morbum

INTERPRETATIO

comitalē, ut Plinius tradit. Est autem Stello minor
paruo lacerto, hoc est, brachio : non minor lacerta.
est enim tribus ferè lacertis, quas Italia alit, maior.
legendum igitur,

Contrahitur, paruoq; minor mensura lacerto est.

ASCALAPHVS IN BVBONEM.

ASCALAPHI sicut & corui exemplo
monemur, ne quid temere indicemus, quo subeamus
aut odium aut poenam. Nec sine causa Ascalaphus
importunissimus index, fingitur mutatus in bubo-
nē. est enim bubo index maximè abominatus, qui cum
domibus insidet, feralis existit. Tales Ascalaphi sunt
delatores, qui in aulis principum existunt indices
multis exciales.

SIRENES IN MONSTRA.

Vobis Acheloides unde

Pluma pedesq; auium, cum uirginis ora geratis!

SIRENES fuerunt reginae insularum,
quae Paestano & Salernitano sinui adiacent : tenue-
runtq; loca Campaniae, in quibus Neapolis, Surrenti-
tum cum promontorio Mineruae : unde & ea loca
Sirenum scopuli nominantur. His regnantibus exci-
tata

LIB. V.

tata sunt literarum studia in promontorio Mineruæ,
exstructo illic Athenæo, hoc est, Gymnasio, à quo
promontorium illud, Mineruæ dicitur. Erat enim
Athenæum locus Mineruæ dicatus, ubi publicè doce-
bantur artes liberales, quibus præesse illa putabatur:
Id uerò Gymnasium fuit adeò celebre, ut eloquentiæ
et literarum studia, quæ ibi floruerunt, dederint
locum fabulæ de suauitate uocis et cantu Sirenum:
quòd etiam Homerus declarat cum illa ipsa Sireni-
bus attribuit, quæ sunt Musarum: uidelicet et peri-
tiam canendi, hoc est, eloquentiam: et historiarum,
rerumq; naturalium cognitionem. Sic enim de se glo-
riantur apud Homerū Sirenes, duodecimo Odissææ,
profitentes scientiam omnium, quæ in terra fiunt,
geruntur et gignuntur.

Ὅυ γάρ ποω τίς τῆδε πρῆλασε νηι μελαίνῃ
πρὶν γ' ἡμέων μελιγχεῖω ἀπὸ σωματῶν ὅπ
ἀκούσαι.

Ἀλλ' ὅγε τετραάμυρος νῆται ἢ πλείονα εἰδῶς
ἰδμεν γάρ τοι πανθ' ὅσ' ἐνὶ τρῶϊν εὐρεῖη
Ἀργεῖοι τρῶες τε δεῶν ἴοτ' ἡ μογχοσάρ
ἰδμεν δ' οἶσα γλῆται ἐπιχθονὶ πουλυβοπιέσῃ.

Ac finguntur Sirenes filie Calliopes et Ache-
loi, propter professores literarum accersitos ex
Actolia et Acarnania quam Achelous celeberrimus
Græciæ fluuius separat: perinde ut si quis fingat
musas Regiomontanas esse filias Calliopes et Al-

INTERPRETATIO

bis, propter lectores huc uocatos ex Academia Vi-
tebergenſi ad Albim ſita. At poſtquam bonæ artes
illic excitatæ ſunt, & ſumma cum admiratione ho-
minum effloruerunt, poſteritas (ut fit) illis abuſa
eſt, ad iniuriam, contumeliam, & perniciem Reipub:
Adhæc adoleſcentes cauſa ſtudioꝝ eò miſſi, ſect-
runt iacturam patrimonij, ſcortis addicti: unde
apud exteros Athenæum illud cepit male audire,
emanauitq; ſabula de Sirenibus in monſtra mutatis,
à quibus accedentes, in naufragia, hoc eſt, egeſtatem
uel perniciem attraherentur. Hanc ob cauſam ipſe
Sirenes nunc accipiuntur pro illecebris uoluptatum,
quæ antea pro Muſis habebantur: earumq; Muſica
accipitur pro eloquentia non ad permulcendos, ſed
perdendos homines comparata: qualem Aefchiniſ
eloquentiam Demotheſes eſſe dixit.

Porro ſicut Vlyſis ſocij Sirenas præteruecti
ſunt obſtructis auribus, ne blandis & doſiſ cantibus
illicerentur in naufragium: ita nos decet auer-
ſari & fugere uoluptates: nec præbere illis aures,
qui dulcedine orationis corruptelaq; deprauant do-
ctriſnam religionis.

DE ALPHEO ET ARE-
THVSA.

OPINIO eſt Alpheum fluiuium, qui in Pe-
loponneſiaco

lopon
in Sic
Syrac
tem, I
amore
curſu
celeber
us qua
maris
poſſit
penetr
ſtato
uictim
pheus
Areth
hæc eſ
necæ i
uident

Dor
Fru

Eleuſin
è Sicilia
Ex Ele
ti prop

loponnesiaco littore absorbetur, sub mari penetrare in Sicilia, & ante os Arethuse fontis emergere iuxta Syracusas: cuius rei siue coniecturam, siue ueritatem, Poeta ut celebrarent, fabulati sunt Alpheum amore ipsius Arethuse tam longo tractu sub mari cursum agere. est enim Arethusa fons totius Siciliae celeberrimus & amplissimus, ad cuius os ipse Alpheus quasi uoluptate gestiens & exultans è fluctibus maris emergit, tanto impetu, uix ut cymbis adiri possit. Qui uerò opinantur illum ex Helide eò usq; penetrare, hac coniectura ducti sunt, nempe quod statò tempore, cum Olympia celebrabantur, & uictimarum sordes in amnem proiciebantur, Alpheus in littore Siculo solebat fieri turbidus, & Arethuse fons redolere finum, sed Strabo negat hæc esse uera. quamuis Timæo philosopho, & Seneca in naturalibus quæstionibus, omnino uera esse uidentur.

TRIPTOLEMVS.

Dona fero Cereris, latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes alimentaq; mitia reddant.

TRIPTOLEMVS fertur primus apud Eleusina instituisse sationem frumenti, id quia fuit è Sicilia allatum, ideo à Cerere illi missum fingitur. Ex Eleusine deinde ad finitimas gentes satio frumenti propagata est.

INTERPRETATIO

Scythica autem regio sterilis est, & frugibus minime idonea: ea de causa erga Triptoleum agriculturæ inuentorem extitisse perhibetur omnium in-
gratissima.

Erasmus Roterodamus uocat Triptolemos doctrinæ, theologos qui spargunt noua dogmata. Sed hi omnino sunt digni, quibus ea referatur gratia, quam Scythicus ille Lynceus erat relaturus Triptolemo, Celei & Menalittæ filio.

IN LI- BRVM SEX- TVM.

CERTAMEN PALLADIS ET ARACHNES.

ARTIFICIVM texendi in primis admirabile & ingeniosum est: ideo non sine causa sapientissimæ deæ Palladi ascribitur. Et haud dubie inuentum est, occasione à textis araneorum sumptum, nam omnia quæ ab artificibus texendi sunt, ab ipsis quoq; araneis fieri uidemus. subtegmina annectunt:
stamina

LIB. VI.

stamina tereti & equabili filo deducunt: certisq;
interuallis indissolubili nodo implicant. Hinc
Poëta finxerunt, inter Palladem & Arachnen,
hoc est, inter humanam industriam, & araneam
ipsam, fuisse certamen de laude illius artificij:
& Arachnen quanquam texendi arte præstan-
tem, tamen à Pallade superatam esse. maior est
enim industria hominis, quàm araneæ, in texendo:
id quod uaria hominum opera in hoc genere decla-
rant.

Fabula continet duos locos communes, quorum
alter docet, non contemnenda esse senum consilia:

Pallas anum simulat: falsosq; in tempora canos
Addit: & infirmos baculo quoq; sustinet artus
Tunc sic orsa loqui: non omnia grandior etas
Quæ fugiamus, habet: seris uenit usus ab annis.

Estq; sumptus hic locus ex Euripide, apud
quem in Phenissis Iocasta anus Eteoclem adolescen-
tem alloquitur his uerbis:

Ω τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ πρὸς
σεσιρ, ἀλλ' ἢ ἐμπροσὶ ἐχθρῷ λείξαι
ἢ νέω σοφώτερον.

Alter uerò locus docet, ne excellentes artifices
ingenij dotibus sese efferant insolentius: neue con-
tendant aduersus Deum.

INTERPRETATIO

Consilium ne sperne meum, tibi fama petatur
Inter mortales faciende maxima lane
Cede deæ: ueniamq; tuis temeraria dictis
Supplice uoce roga, ueniam dabit illa roganti.

Nam ut inquit Homerus,

Ἀργαλεῖοι ὅτι ἐστὶ θεὸς ἔσονται ἀνδρῶν δόξα.

Non inueniunt transferri etiam potest allegoria
fabule ad Sophistarum argutias: nimirum ideo in-
uisam esse Palladi araneam, quod Sophistarum ar-
gutia sapientibus odiosæ sint. Nam Antoninus
dicere solebat, Sophisticas argutias similes esse ar-
nearum telis, ut quæ haberent plurimū artificij, sed
minimum utilitatis.

di.
prohibetur;
theologia

CERTAMEN INTER NEPTUNVM ET MINERVAM
DE APPELLATIONE
ATHENARVM.

Cecropia Pallas scopulum mauortis in arce.

EX Strabone constat, urbem Atheniensium
nuncupatam fuisse initio Posidonium, à Posidone
siue Neptuno: postea Athenas, ab Athena siue Mi-
nerua. Ex hac nominis mutatione nata est hæc fa-
bula, de certamine, quod inter illos exitit, propter
appellationem

appellat
mendati
per Ole
perturba
tranquill
lentius. E
fatione cl
que his i
mines fin
certasse,
Deorum
bem ab e
ciuitatem
rat, et op
ciuilibus
cogitatur
runt, ut c
gloriam e
gè maius e
stam discip

H A E

Nunc g
Nominat

Q

appellationem urbis. Continet autem fabula commendationem pacis & publicæ tranquillitatis, quæ per Oleam Mineruæ intelligitur: sicut & rerum perturbatio per Neptuni aquas. nihil est enim Oleo tranquillius: contra nihil mari asperius ac turbulentius. Extat allegoria eius fabulæ in quadam præfatione clarissimi uiri Domini Philippi Melanthonis, quæ his uerbis explicatur. Athenienses ingeniosi homines finxerunt Neptunum & Palladem inter se certasse, ab utro numine ciuitas appellaretur: cumque Deorum iudicio Pallas omnibus calculis uicisset, urbem ab ea nominatâ esse. Quia fabula significarunt, ciuitatem non imperij laude quod clâssibus paruauerat, et opum magnitudine præstantiorem esse, quàm ciuilibus artibus. Illud autem imprimis sapienter excogitatum est, quod eius iudicij Deos autores fecerunt, ut cum plerique homines summam esse imperij gloriam existiment, admonerent Deorum iudicio longe maius esse decus ciuitatum, leges, iudicia, honestam disciplinam & similes pacis artes.

HAEMVS ET RHODOPE IN MONTES.

Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondâ
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.

Quo breuius ab autore explicantur hæ fabulæ,

INTERPRETATIO

bule, eò sunt obscuriores, ex libello tamen de piscibus qui uulgò ascribitur Plutarcho, constat Haman sibi assumpsisse nomen Iouis, ac suam sororem Rhodopen à se turpiter amatam nominasse Iunonem. Quod si Poëta non loqueretur de duobus simul montes conuersis, arbitraretur hîc intelligi Rhodopen illam meretricem, quam Charaxus frater Sephus inuauit. ea enim teste Herodoto, fuit Threitia: non absurdè fingeretur in rupem seu montem transformata, propter Pyramidem, quæ ei post obitum, attestatur Strabo, ab amatorib. erecta est in Aegyptu.

PYGMÆA MATER IN GRUEM.

VIDETVR hæc quæcunq; fuit pusilla fastuosa fuisse: tales enim plerunq; sunt superbiores cæteris, præsertim scemina: Ac propter breuitatem corporis fuisse dicta Pygmæorum mater. Sunt etiam Pygmei, quos Græci à cubito sic uocant, adeò breues ut ternos dodrantes non excedant. nec fabulosum credi debet, homines nasci tam pusillos. uidit illi nuper uirum iusta ætate, non maiorem cubito, cum ferri in cauea Psytaci: cuius uiri meminit in scriptis Hieronymus Cardanus. figmentum uero transformatione Pygmææ matris in gruem, arbitror referendum ad insigne illius cui fuit in matrimonium collocata.

collocata
bus Iun

Ad su

Pygm

Mox i

Vngu

Ha

Hanc

Esse g

A

mutata i

propter

morpho

niam. hæ

tamen ita

rostro ed

in homin

Ipsa si

IOVI

LIN

LIB. VI.

collocata. Inſeſtantur & Pygmæi à gruibus, de quibus Iuuenalis hæc ſcribit:

Ad ſubitas Thracum uolucres nubemq; ſonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis
Mox impar hoſti captusq; per ærâ curuiſ
Vnguibus à ſeua fertur grue.

Huc igitur alludit Ouidius, cum inquit:
Hanc Iuno uictam certamine iuſit
Eſſe gruem: populisq; ſuis indicere bellum.

ANTIGONE IN CICONIAM.

SIMILI ratione uidetur Antigone fingi
mutata in Ciconiam qua Pygmæa in gruem: nempe
propter inſigne ſui coniugis. Eſtq; conueniens metamorphoſis
ſuperbæ & arrogantis fœminæ in Ciconiam. hæc enim auis cum ab omni Muſica ſit aliena,
tamen ita ſuperbit, ita placet ſibi illo crepitu, quem
roſtro edit, ut applaudit alis. Verſiculus hic quadrat
in hominem de ſe arrogantiuſ ſentientem:

Ipſa ſibi plaudit crepitante Ciconia roſtro.

IOVIS, NEPTVNI, APOL-
LINIS ET BACCHI VA-
RIAE METAMOR-
PHOSES.

Maonis

INTERPRETATIO

Mœonis illudam designat imagine tauri
Europam.

SVpra expositæ sunt aliquot in his fabule, ut de Europa à tauro decepta & de aureo imbri, quo Iuppiter Danaën elusit. Cetera, quas Arachne intexit, videntur partim referenda ad historiam, ut de Ioue in Amphitryonem & Satyrum: non est enim inusitatum, scortatores & adulteros mutato habitu ingredi absentium maritorum aedes nec raro accidit ut magni Domini sumant personam Satyri, hoc est, rustici alicuius, ne agnoscantur in adulterio deprehensi: partim videntur referenda ad insignia principum, à quibus stupra puellis illata sunt, nam Aquilæ, Olores, Equi, Leones, Iuvenes, arietes & similia animalia, sunt gentilicia principum & nobilium insignia, sicut omnibus notum est, partim etiam ad physiologiam pertinent. ut fabula de Ioue.

Vt Afopida luserit ignis,

Mnemosynen pastor uarius Deioda serpens.

Nam uidetur his subesse aliqua ratio Physicæ: ac Iuppiter in ignem, pastorem, & serpentem, forte significat uim illam superiorum elementorum in hæc inferiora agentem, qua omnia procreantur. Sed hæc obscuriora transeamus, in quibus explicandis non oportet nos nimium esse superstitiosos: quia ut inquit Martialis.

Turpe

Tur
Et se

M

M

quia me
nent uer

Soph

Vjus

N

ME

bis: N

habeat s

arrogat

que non

hanc uer

punitur

familiã e

mortẽ sibi

titur. He

Fortuna n

utis, hor

manus al

Sophocles

LIB. VI.

Turpe est difficiles habere nugas.
Et stultus labor est ineptiarum.

M N E M O S Y N E M A T E R
M V S A R V M.

MNHMOΣINH fingitur mater Musarum:
quia memoria peperit artes ad hanc fabulam perti-
nent ueteres illi uersiculi:

Sophiam uocant me Graij, uos sapientiam,
Vsus me genuit, mater peperit memoria.

N I O B E I N S A X V M.

MEMORABILE exemplum fastus et super-
biae: Niobe filia Tantali, uxor Amphionis, cum filios
habeat sex, totidem filias, ijs fortunæ bonis insolens,
arrogat sibi honores diuinis: contemnitq; Latonā,
que non nisi duorū mater sit, Apollinis ac Dianæ. Ob
hanc uerò insolentiam maximis & acerbissimis malis
punitur. Nam Deus qui resistit elatis, totam ipsius
familiā euertit: liberi subita morte intereūt: coniunx
mortē sibi consciscit, ipsa præ dolore in saxū conuer-
titur. Hoc illustri exemplo admonemur, ut in omni
fortuna meminerimus nos esse homines, neq; ita di-
uinijs, honoribus ac potentia inflemur, ut securi pre-
mamus alios. sumus enim reuera nihil aliud, ut inquit
Sophocles, nisi simulacra & umbræ quædam, quibus
considera

INTERPRETATIO

consideratis nemo fastuosum uerbum emittat, aut sitq; sic dicere: Maior sum quam cui possit fortuna nocere.

In narratione huius fabulae obseruandi sunt tres loci, quorum primus docet, iram Dei placandam esse precibus, non augendam maledictis. Secundus, impios fieri obstinatiores cum affliguntur. Tertius, non exaudiri illorum preces, qui & obstinatione quadam Deo aduersantur.

Sagittæ Apollinis & Dianæ, quibus liberi Niobes interficiuntur, celerem mortem significant. Omnes enim morbo pestilentiali interierunt, ut Iohannes Tzetza scribit.

Αὐθιμέροντε θνήσκουσι πάντα λοιμῶ τὰ τέκνα
Απόλλωνος ὅς τε μὴ ἔφρων δὲ τὸ τοῦ κτείνου
Ἡλίου καὶ ἀνάκωντῃ τὰντα καὶ τῇ σελλωῇ
ἐκ τῆ θορμῶν γῆ καὶ ἕρ γοῦ γίνεται τὰ λοιμῶν

Per saxum, in quod Niobe mutata, intelligitur uel immodicus dolor, quo ipsa dirigit: uel lapidea statua, quam orba liberis sibi erexit. nam Palephatus refert statuam marmoream ab illa erectam fuisse ad monumentum defunctorum liberorum. Pauſanias uerò & Scholastes Homeri tradunt conspici in Syria Phrygiæ saxum præ se ferens lugentis formam, & emanare inde fontem aquarum instar humanarum lacrymarum: idq; saxum dedisse occasionem fabulae.

quod et
tem esse
present

na, eleg
Vbert
Fo

Quen
Ta
Tres

Ha
Qui
Co

© fon
T

D
res rusti
& Vasi

mini ul
quidem
ficorum

contum
in eo q
eosq; co

bis &
quod

LIB. VI.

quod etiam nō est absonum fidei. Constat enim simi-
lem esse fontem in Samnitibus, humanas lacrymas re-
presentantem: quem celebravit Poëta Petrus Graui-
na, elegantissimis his uersibus:

Vbertim lacrymas stillat de rupe cadentes
Fonticulus uitreis conspiciendus aquis,
Quem bibit in petris Samnitibus incola uallis
Tapinæ, & sedat blandula lymphæ sitim.
Tres olim hîc, fama est, uiduæ fleuere puellæ.
Hæc patrem, hæc natum, tristior illa uirum,
Qui cum Romanis ducibus tunc fortibus armis
Congressi pulchra morte obiere diem:
© fons nate pijs lacrymis & fletibus aucte,
Testis & antiquæ fons pietatis amor.

LYCII IN RANAS.

DEPINGVNTVR hîc ingenia & mo-
res rusticorum qui in multis regionibus, ut in Angliæ
& Vasconia, adeo improbi sunt & maliciosi, ut ne-
mini ullum humanitatis officium præsent, ne ipsi
quidem Deo, si aduenerit. Ea est autem natura ru-
sticorum, ut quò magis rogentur, eò insolentius &
contumacius se gerant. Seruat igitur decorum Poëta,
in eo quòd fingit Lycios nulla obtestatione flecti,
eosq; conuerti in ranas. Vt enim ranæ in paludi-
bus & limo, ita rustici in tabernis, humore, saltu-
H altercatione,

INTERPRETATIO

altercatione, et uociferatione gaudent: ac sibi uidentur perire siti, nisi in ipsis quasi dolijs habitent.

MARSIAS EXCORI- ATVS.

MARSIAS fuit Poëta Lyricus, quem Olibrius propterea, ut arbitror, appellat Satyrum, quod uel inconditos uel obscenos uersus scripserit. Huius Poëta fabulantur cum Apolline tiliarum cantu contasse. Fuit enim insignis quoq; Musicus, atq; omnium primus tibiā modulatē inflauit. Cum uero ars tiliarum ab illo excitata, haberi apud Græcos præsertim Thebanos in tanto honore ac precio cepisset, ut a multitudine omnibus ferè liberalibus artibus antefere retur, essetq; propè honorificentius nomen Tibicinis, quàm aut Poëtae aut Oratoris, Athenienses, apud quos eloquentiæ & sapientiæ studia erant in admiratione, ad euellendam hanc opinionem, finxerunt fabulam de Minerua tibiā abijciente, & de Apolline excoriente Marsiam, ut significarent artem canendi tibiā, esse illiberalem, nempe quæ homini deformitatem afferat, osq; & buccas inflet. Quæ fabula motus Alcibiades, ut refert Plutarchus, tibiā cantum auersatus est, tanquàm ingenuo homine indignum: dixitq; canant Thebanorum liberi: loquuntur enim nesciunt, nobis autem Atheniensibus simant absq; inuidia adesse & Mineruam, quæ tibiā abiecit.

ait, & Apollinem qui tibicinem excoriat. quos Alcibiadis sermones partim ioco partim serio habitos ubi fama inter adolescentes dissipauit, cunctis sententiam eius probantibus, tantopere contempti sunt tibicines, ut communi consensu ex omni ingenuorum coetu amouerentur tibiae. Meminit huius quoque fabulae Aristoteles 7. Politicorum, ubi ait arte tibiaram impediri usum rationis. Itaque priscos in adolescentibus & liberis hominibus improbasse eius usum, & finxisse Mineruam cum tibiam inuenisset, eam abiecisse: & quanquam oris deformitate offensam id fecisse illam non sit alienum dicere: tamen probabilius esse ob eam causam, quod ad cognitionem animi ars tibiaram nihil pertineat, cum praesertim Mineruae scientiam artemque attribuamus. Significatur etiam inerudita poetica per fistulam à Pallade abiectam, qua Satyrus sese ostentat. hanc enim à sapientibus spreto Satyri, hoc est, uersificatores leues & petulantantes amplectuntur.

Porro Q. Curtius scribit: Marsiam Phrygiae amnem ex summo montis cacumine in subiectam petram cadere, magno strepitu aquarum, & inde diffusum placido labi cursu, eamque esse causam cur Poetae fingant Marsiam fuisse tibicinem & excoriatum delicuisse in aquas: Nam ille strepitus est quasi concentus, & subita aquae mutatio efficit, ut amnis fracto impetu tanquam detracta cute induat alium colorem, fiatque nitidissimus.

INTERPRETATIO
PELOPIS HUMERVS IN
EBVRNEVM.

Ebur ostendisse sinistro.

PELOPEM Tantalii filium arbitror in
signi atq; atroci aliqua iniuria afflictum & lacerat
tum fuisse à patre, eamq; esse causam cur Poëta furi
gant, illum patrijs manibus dissectum & appositum
fuisse dijs epulandum. Multis uerò ingentibus bene
ficijs Deum leuasse iniuriam innocenti factam, uide
licet magnitudine opum, celebritate nominis ac poten
tia. Ebur enim diuitias, & humerus uires seu potentia
tiam significat. Hinc apud Homerum omnia magni
precij finguntur uel eburnea uel aurea. Et fuisse Pe
lopem opibus affluentem indicat prouerbum, Pelopis
talenta, quod de immensis opibus dici solet. adhuc
eundem magni nominis & præpotentem fuisse testa
tur Peloponnesus ab eo subacta & cognominata, ubi
ipse aurifodinas reperit, quibus ita ditatus est.

TEREVS REX THRACVM
IN VPVPAM.

TEREI & Proignes fabula docet cohiben
dos esse effrenatos animi affectus, quibus homines ad
immanitatem compelluntur. impetus autem uenerens
& ulciscendi

& ulcisc
immane
rori lin
trem suc

recte fin
hac due
tius com
& acut
erect ty
bilem,
refert f

de Vp

Rex

PRO

F

be for

gilianu

uiam,

fuisse m

epistola

LIB. VI.

et ulciscendi cupiditas, reddunt homines insigniter immanes. Quid enim tam immane, quam uxoris forori linguam præcidere, illato prius stupro: aut matrem suos liberos discerpere, et apponere epulandos?

Ac Tyrannus libidinum sordibus inquinatus rectè fingitur in Vpupam commutatus, Nihil est enim hac aue foedius, nihil inquinatius, quæ nusquam libentius commoratur, quam in stercoribus. Adhæc longo et acuto rostro Vpupa tanquam cuspide armata excercet tyrannidem in auiculas, habetq; cristam plicabilem, quæ cum erigitur per longitudinem capitis, refert similitudinem diadematis regij.

Extat Ioannis Antonij Campani epigramma de Vpupa non inelegans: quod est eiusmodi:

Rex fueram: sic crista probat: sed sordida uita
Immundam è tanto culmine fecit auem.

PROGNE IN HIRVNDINEM
ET PHILOMELA IN
LVSCINIAM.

NON satis liquet ex fabula in quâsnam aues hæc sorores mutatae fuerint. Seruius interpres Virgilianus scribit Progenem in Aëdona, hoc est, in Lusciniam, et Philomelam in Chelidona siue hirundinem fuisse mutatam, cuius opinioni suffragatur Ovidius in epistola Saphus, ubi inquit:

INTERPRETATIO

Sola uirum non ulta piè moestissima mater
Concinit Ismarium Daulias ales Iryn.

Hic enim loquitur de Progne deque hirundine que
non gaudet syluis, sed testis. Virgilius tamen quarto
Georg. refert Prognem in hirundinem esse conuer-
sam:

Et manibus Progne pectus signata cruentis.
Estq; uerisimilius Philomelam in Lusciniam fuisse
mutatam. Luscinia enim inter canendum crebro edit
has uoces: τρεῖς γλῶττα, quibus uocibus uidetur
quasi conqueri de Tereo, quod amputarit linguam.
Adhuc nomen quoq; ipsum cōuenit: Philomela enim
significat amabilem: neq; ullius auicula musica est
amabilior, quàm luscinia. eius sonus (ut inquit Pla-
nius) perfecta musicae scientia modulatus, nunc con-
tinuo spiritu trahitur in longum, nunc uariatur in
flexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto,
reuocatur & infuscatur inopinato: interdum & se-
cum murmurat. plenus, grauis, acutus, creber, ex-
tentus, ubi uisum est uibrans, summus, medius, imus:
breuiterq; in tam paruulis faucibus omnia sunt, quae
tot instrumentis ars hominum excogitauit.

Porro hoc loco obseruandum est, quod Lau-
rentius Valla de uoluptate lib. 3. refert: Poetas fuisse
has duas aues, sorores fuisse, Pandionis regis fi-
lias, quod uiderentur cantus praestantia penè germa-
nae:

ne: &
que p
cantus:
esse. qu
colend
rundin
qui in
exerce
rali &
non ab
amant
tissim
tando
tate h
torie

D

refert
lissun
Hinc
& p
prop
scribi
inqui
Thra

LIB. VI.

ne: & has duas intellexisse Oratoriam et Poëticam,
 que propè sorores sint: atq; ut hanc similitudinem
 cantus, ita illam discrepantiam autores fabulæ secutos
 esse. quòd in altera sit mira libido tecta & urbes in=
 colendi, in altera arbuta & sylvas: significantes hi=
 rundinem similem esse urbanae eloquentiæ, & illis
 qui in domibus, in senatu, in foro, suam facundiam
 exercent, Philomelā uerò similem eloquentiæ nemo=
 rali & Poëtarum, qui sylvas, & solitudines, & loca
 non ab hominibus, sed à Musis & à dijs celebrata,
 amant: & materias à forensibus controuersijs remo=
 tißimas tractant. Itaq; quantum Philomela in can=
 tando uocalitate, ui, motu, scientia, uarietate, suau=
 tate hirundini præstat, tantū Poëticam uocem Ora=
 toriæ præstare.

ORITHYIA A BOREA
 RAPTA.

Dilectaq; diu caruit Deus Orithyia.

SOCRATES apud Platonem in Phædro
 refert Orithyiam Erechtei filiam è quadam petra ad=
 illissum annem uento deiectam atq; ita mortuam esse,
 Hinc & fingi à Borea Strymonis filio raptam esse,
 & Poëtas hominis raptum transfuisse ad uentum
 propter similitudinem nominis. Horu opiniononi sub=
 scribit Ouidius in epistola Paridis ad Helenam, cum
 inquit: Nomine ceperunt Aquilonis Erechtida
 Thraces.

INTERPRETATIO
IN LI-
BRVM SEPTI-
MVM.

ALLEGORIA HARPY-
IARVM.

TRIPLEX est genus hominum, à quibus
reges ac principes miserè uexantur. Primi generis
sunt, adulatōres seu assentatores qui blandiendo &
mentiēdo illorum animos occupant, & quasi exca-
cant. Secundi sunt, delatores seu calumniatores, quorū
tanta est improbitas, ut fidiſsimos quosq; & de
Republ. optimè merentes, illis inuisos reddant. Ter-
tij uerò generis sunt, ſœneratores, qui oppida, ueſti-
galia, & portoria illorum tenent oppignorata.
Hoc triplex hominum genus per tres illas Harpyias
intelligitur, quas Poëta fingunt inſidere menſæ Phi-
nici oculis capti, & inquinare omnia: ipſasq; dapēs
præripere miſero & calamitoſo regi. Tales enim
homines inquinant reges ac principes oculis animi
captos: earumq; facultates & alimenta ad ſe rapiūt.

Alphonſus rex Neapolitanus facta Harpyia-
rum mentione fertur ioco dixiſſe, illas non amplius
habitare

LIB. VI.

habitare in insulis Strophadibus: sed illinc comigrasse in curiam Romanam, ibiq; domicilium iam constituisse: quo ioco sapientissimus rex taxauit inexplabilem auariciam & rapacitatem Romanorum sacerdotum.

CALAIS ET ZETES PEN-
NATI.

Iuuenesq; Aquilone creati.

VESTES manicatæ, quibus Thessali per luxum usi sunt, prouerbiali ioco Thessalorum alæ dicebantur: Erant & olim in usu uestes quas plumarias seu plumatiles uocabant, propter diuersitatem colorum, qualis in collo columbarum apparet. propter eiusmodi igitur uestes, uel manicatas, uel plumarias, arbitror Calain & Zeten fingi alatos seu pennatos, quanquam mihi etiam non displicet expositio Tzetze Græci, qui putat illos ideò fingi alatos, quòd insigniter comati fuerint, adeò ut humeri capillis quasi alis tegerentur.

Βορέας θρᾶξ ἦλ' ἀθλῶν ὠρεῖθ' ἀρ' ἀρπαξας
 ζωτῶν γυνῶν, καὶ κάλαϊν, εἰ γὰρ αὖ ἀβροκόμας
 καὶ τὸν ἀβροκόμῳ αὐτὸν εἰς τριχῶσιν νικῶντας
 οὐατορ ἢ πέποταί θριξὶν ἔφασαν μυθογραφοί
 αὖ ἐπὶ κηλῶν τὰς θριξὶν αὐτῶν καὶ γὰρ αὖ
 κηλῶν.

H 5

Expediitio

INTERPRETATIO
EXPEDITIO IN COL-
CHOS.

Contigerant rapidas limosi Phasidis undas.

ARGONAVTARVM expeditio in
Colchos admonet generosos animos, ut ad gloriam
excitentur, eamq; magnis et illustribus rebus geren-
dis querant. Hinc Valerius Flaccus eleganter in suis
Argonauticis fingit ipsam gloriam

Phasidis in ripa stantem iuuenesq; uocantem.

262m
265
Ferunt Maximilianum Cesarem mirifice de-
lectatum fuisse Iasonis fabula, eiusq; exemplo incen-
sum, flagrasse cupiditate maximarum rerum geren-
darum: Ideoq; instituisse societatem cuius symbolum
esset aureum uellus: quæ societas inter Carolum V.
Imperatorem, & Principes heroica uirtute præsta-
tes adhuc seruatur.

MEDEAE AMORES.

INTER figuras sententiarum apud Cice-
ronem numeratur disputatio, qualis est hæc, qua Me-
dea incensa amore Iasonis, hic deliberat & secum
quasi colloquitur, disputans, quid amor, quid ratio
suadeat: in qua disputatione illud imprimis obserua-
tum est, quod inquit:

video meliora proboq;
Deteriora sequor.

Sic m.

LIB. VII.

Sic enim plerunq; solet accidere, ut indulgentes affectibus, consilium deterius sequamur. Magna autem vis est affectuum, praesertim amoris: Nullus enim affectus rationi minus obtemperat. Itaq; fingitur animus Medae tam uarijs cogitationibus distrahi. Primum quidem disputat ac fatetur, non esse honestum, ut ipsa sit magis propensa erga exterum, quam erga parentem. Sed huic argumento exponit contra-rium, uidelicet se non posse non fauere Iasoni propter egregias ipsius dotes, propter etatem, genus, uirtutem et formam: seq; uocat immaniolem omni bellua, si his dotibus nihil moueatur. Deinde argumentatur a necessario, illum misere periturum, nisi adiuuetur. Quod argumentum ratio refutat ab honesto, etiam si ille amari mereatur, tamen propterea nihil scelerate faciendum contra patriam: Item ab euentu, esse incertum, qualem ille gratiam sit relaturus ei pro tanto beneficio: & ab itineris periculo, esse difficilem ac periculosam nauigationem ex Colchis in Graeciam. Quae argumenta refuluntur hoc modo: sed non apparere eum fore ingratum: item amplexum eius amoturum esse omnem periculi metum.

Haec est summa disputationis, quae periphrasi explicari possit uel hoc modo: Nescio quis motus rationi non obtemperans uerset animum meum, Certè quantū intelligo, amor est. Cur enim parentis iussa
mihi

INTERPRETATIO

mibi dissilient? cur Iasoni metuo? Atqui casta mentis est resistere amor. Fateor: sed qui possum? Equidem luctor mecum atq; inuita huic perturbationi animi succumbo. aliud enim amor, aliud ratio suadet. Ac quanquam nō ignoro affectum amoris esse pestimum consultorem: tamen illi obtemperare cogor. Verum si obtemperandum est amor, cur regis filia exterum atq; ignotum amo? siquidem hæc quoq; terra habet præstantes uiros, cōiugio meo non indignos. Quid ergo de illo sollicita sum? quidue mea refert, siue uiuat, siue intereat? Nihil quidem, sed tamen, quia iuuenis est nobilitate generis, uirtute, & forma præstans; malim eum uiuere quàm interire. Illud quidem licet, uel absq; infamia amoris. At non uotis tantum, sed factis conseruanda est illius uita, aliqui miserè interibit. Ergo cū præter me nemo illi subuenire possit, ero immanior omni bellua, ero omni saxo & ferro durior, nisi innocentis uitam conseruauero. Sed dum illi consulo, patriam prodo. Ego nō admittam hoc nefarium scelus? Quid? quod incertū est qualem gratiam ipse mihi relaturus sit pro beneficio. Fortè saluus & incolumis discedet me relicta, aliamq; ducet uxorem: id si ita euenturum esset, tum mallem profecto illum iamiam interire. Sed ingenuus uultus, generosus animus, & excellens illius forma mihi persuadent ac pollicentur, illum fore nihil minus quàm ingratum. Quin etiam obligabitur iureiurando prius

LIB. VII.

do priusquam à me iuuetur, quamuis alioqui seruaturus sit fidem, utpote summo beneficio deuinctus. Sed quid mecum diu disputo? metuo quæ non sunt metuenda. Ille me legitimo matrimonio sibi iunctum adducturus est in Græciam, ubi ero celebris & honorata. Ergo discedens deferam ego patriam & parentem? Quid tum? pater enim est asper, durus, & inhumanus, & patria est barbara. Hanc mutabo meliore & cultiore terra, magnam nominis celebritatem consequutura apud humanissimas gentes: hac nimis laude, quod ipsa Græcorum salutem patriæ & parenti anteferre non dubitarim: Quodq; adhuc plaris facio, habitura sum talem maritum, quem cum omnibus opibus & regnis non commutarim. Sed navigatio subeunda deterret me. audio enim in mari esse monstra nescio quæ. Ego uerò nihil moror pericula quæcunq; mihi subeunda sunt. ero enim in com-plexu & gremio ipsius Iasonis secura &c.

Porro in fine huius disputationis apud Ovidium duo adhuc obseruanda sunt: alterum, quod ait:

Speciosaq; nomina culpæ

Imponis Medea tuæ.

Nam plerunq; fit, ut sceleratè factis honesti & speciosi tituli prætendantur. alterum quod fingitur ratio quidem uincere affectus, sed oculorum sensus dare rursus uires affectibus.

Aureum

Thuc.

Xima
noli. 2c

LIB. VII.

tos fontes ex Caucaso manare scaturientes aurea are-
na tam tenui, uix ut uideri possit, eamq; ab accolis
colligi lanosis pellibus in aquam positis. atq; hanc
opinor esse occasionem fabulae. Pelles .n. subsidente
in ijs arena prae se ferunt speciem aurei uelleris.
Quare non dubium est, Iasonem aut bello repetiuisse
thesauros, quorū ipse erat haeres. uel auri gratia in-
tulisse bellum Colchis, quemadmodum nostro tem-
pore Hispani, qui eadem de causa in Indiam nauiga-
runt, ut uidelicet aurum inde auferrent.

TAVRI ET DRACO AVREI
VELLERIS CVSTO-
DES.

Ecce Adamanteis Vulcanum naribus efflant.

TAVROS ignem efflantes Diodorus Sicu-
lus scribit Aeëta regis custodes fuisse, quos ex Tau-
rica adductos ob immane corporis robur & animi
ferociam Colchi nomine Taurorū appellarint. Vnde
nō dubium est et Draconem fuisse primarium quem-
piam uirū & principem apud Colchos, cuius nomen
Poeta, simili modo ad animantis fabulam traduxer-
unt. Per sementem intelligenda sunt intestina Col-
chorum dissidia, quae Argonautis bono & commodo
fuerunt.

Ambiguus

lo ho
aure
ram
lo x
Jan
piffi

ali
sere
surg
nospi
cassin
in los
linter
minu
plan

Indi us
di chim
fuij
in piffi
part

Uer de planis

INTERPRETATIO
AMBIGVVS LVPVS.

Ein Berwolff.

Inq; uirum soliti uultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi.

CERTOS homines effici quotannis lupos,
et rursus ad pristinum habitum redire, uulgò petra
suasum est. Tales refert Herodotus esse apud Nervios
Scythiæ populos. Et hîc quoq; apud Borussos fama
est tales inueniri: è quibus nuper unus fuit captus, et
Duci Prusiæ adductus à rusticis, quorum iumenta
dilaniasse credebatur. Erat homo deformis: nec mi-
tum absimilis feræ: habebatq; uulnera in facie, quæ
dicebatur accepisse morsus à canibus, ubi fuisset mu-
tatus in luum. Is à quibusdam, quibus Princeps illi
negocij dederat, interrogatus, aiebat se quotannis his
ita mutari solitum: primò circa natalem Christi, de-
inde circa festum Ioannis Baptiste: illisq; temporibus
se efferari, et cogi impetu quodam naturæ uersari in
soluis inter lupos. maximo autè horrore et languore
corporis se affici, anteq; pili erumperent et forma
mutaretur. Hæc affirmantè credita sunt: sed cum ad
explorandam rei ueritatem diu captus in arce detine-
retur, ac diligenter obseruaretur à custodibus carce-
ris, an aliquando efficeretur lupo, retinuit semper
eandem formam quã habuit. is fuit exitus fabula. Unde
constat ea quæ de ambiguis lupis narratur esse falsos,
utpote quæ homines mente capti sibi imaginantur.

Aeson

rythmis
quodam l
cant. item
tur, nem
nes effect
lat ruga
ut rei n
Martyr
Quin et
ingenti
Duci, se
tabile,
nideretu
de Aeson
tem Me
mollia e
et robu
tem flo
est Mea
Aesoni
ipsa her

LIB. VII.
ÆSON EX SENE IN
IUVENEM.

NON est absimile figmentum quod extat
ythmis Germanicis nuper Noribergæ editum de
quodam balneo, ubi senes & uetula lauantes iuuenes-
cant. item quod in historia orbis nuper inuenti legi-
tur, nempe in Bonnica insula esse fontem, qui homi-
nes effætos restituat: nec tamen canos mutet, nec tol-
lat rugas iam contractas: cuius tamen fontis meminit
ut rei nequaquam fictæ, in suis decadibus Petrus
Martyr Angerius Mediolanensis, scriptor historicus.
Quin etiam noui quendam impostorem, qui accepta
ingenti pecunia olim persuaserat Carolo Geldrie
Duci, senio confecto, se præparaturum ei aurum po-
tabile, quo ita recrearetur, uix ut quadragenarius
uideretur. Hæc sunt similia & cognata huic fabulæ
de Aesone cocto, & in iuuenem restituto. Ferunt au-
tem Medeam instituisse quædam exercitia, quibus
mollia & effœminata corpora redderentur uegeta
& robusta. Hinc fama est effætis corporibus ata-
tem florentem restituisse. Quanquàm & credibile
est Medeam salubri medicamento prorogasse uitam
Aesoni in perdita ualetudine affectaq; ætate: fuit. n.
ipsa herbarum & artis Medicæ perita.

CAEDES PELIAE.

I

Spes

INTERPRETATIO

Spes est uirginibus Pelia genitore cretis
Arte suum parili reuirescere posse parentem.

Hæc fabula, quemadmodum docet Erasmus
Roterodamus, non intempestiuè narrari potest ubi
quis falsa spe ductus, non solum inanem sumit ope-
ram, sed etiam maximum damnum facit: perinde ac
si quis artem, quam uocant Alchimicam, exerceat.
Nam ueluti Pelia regis filia à Medea persuasa pa-
trem dum student ad iuuentam reuocare, lebeti fre-
uenti impositum necant ac perdunt: ita ille ab im-
pioribus persuasus et arte fretus, dum sibi promi-
tit futurum, ut è stanno fiat argentum, et ex ære
aurum, perdit omnem operam et opes quas impendit.

CERAMBUS IN SCARABEUM.

Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis
Deucalioneas effugit inobrutus undas.

QUISQUIS hic fuit Cerambus, fingitur
(ut opinor) transformatus propter similitudinem
nominis in scarabeum, quem Græci per ονομασται
ποικίλων uocant κέραμβον, quasi κέρατα ἔχοντα,
cornua habentem. Habet enim Scarabeus longa et
ramosa cornua. Cur uerò fingatur tempore diluuii
pennis tanquam alter Pegasus in altum sublatus et
conseruatus

LIB. VII.

conseruatus à Nymphis, id relinquo ociosis ingenijs inquirendum. est enim obscura & ignobilis fabula, quales sunt & ceteræ ferè omnes quas Ouidius hîc obiter attingit in describenda Medæ fuga ad Aegæum, neq; explicat.

TELCHINES A IOVE
SVBMERSI.

Phœbeamq; Rhodon & Ialysios Telchinas.

IALYSII propter insignem improbitatem à Græcis cognominati sunt Telchines, sicut olim in littore Italico dicti sunt à latrocinijs Lestrygones. Vocantur enim Telchines apud Græcos mali Genij, qui homines illectos circumueniunt, $\pi\alpha\rho\alpha \tau\epsilon \theta\epsilon\lambda\alpha\gamma\epsilon\rho$, quo dest demulcere. Erant autem Ialysij, ut Diodorus scribit, fascinatores & malefici, qui nubes, imbres, grandinem & niuem inducebant ad asserendam uicinis calamitatem, propter quam improbitatem iusto Dei iudicio tandem puniti sunt: Nam Ialysus insule Rhodi urbs, in qua habitabant, submersa est inundatione maris.

CORINTHII EX FVN-
GIS NATI.

Corpora uulgarunt pluuiilibus edita fungis.

INTERPRETATIO

APVD Corinthum antiquitus homines fuerunt ex fungis nati, ob primæuos incolas illius loci stultos & fatuos. nam fungi prouerbio dicuntur stolidi & stulti.

IASONIS ET MEDEAE DIVORTIVM.

Flagrantemq; domum regis male uidit, utroq; sanguine natorum perfunditur impius ensis.

IASONIS & Medæ diuortium, eorumq; liberorum tristis ac miserabilis interitus, ostendit nubia, quæ inuitis uel desertis parentibus inuentur, non esse firma et foelicia. Postquàm enim æstus amoris defuerit, amor in odium & iram conuertitur: unde postea magna calamitates existunt, Facto autem diuortio Iason Creontis filiam duxit, quam inuicem Medea crudeliter ulta, non solum filiam Creontis incendio perdidit, sed etiam suos ipsamet liberos iugulauit: adeo ira, amor & crudelitas in ea exarserant.

TAVRVS MARATHONIVS ET CROMYONIA SVS.

Te maxime Theseu
Mirata est Marathon Cretei sanguine tauri:
Quodq; suam securus arat Cromyona colonus.
Theseu

LIB. VII.

THESEI temporibus tota ferè Græcia fuit
 infesta latrocinij. In Marathone, qui est campus At-
 tica, latrocinabatur quidam Cretensis, cui nomen
 Tauro. In Cromyone uico non procul à Corintho
 quedam pugnax mulier, nomine Phæa, quam pro-
 pter feritatem ac turpissimos mores uulgus suum ap-
 pellabat. Alij item diuersis in locis: ut Peripheta,
 Procustes, Cercyon, & Sinis: quos omnes persecutus
 Theseus, morte multauit: eaq; uirtute, ac singulari
 in rempublicam beneficio, immortalem gloriam con-
 secutus est. Dignum profectò exemplum quod nostri
 Principes gloriæ cupidi imitarentur.

PESTILENTIA IN AEGINA
 AEACO REGE.

Dira lues populis odio Iunonis iniquæ
 Incidit exosæ dictas à pellice terras.

POETAE statuūt pestilentiam esse poenam
 diuinam, eamque infligi mortalibus propter duo po-
 tissimum peccata: uidelicet propter contemptum re-
 ligionis, & libidinem. Hinc apud Homerum fingitur
 Apollo iratus, propter cōtumeliam sacerdoti factam
 immittere Græcis pestilentiam. Itidem Ouidius hīc
 fingit Oenopios simili poena adfectos esse ob adulte-
 rium Aeginæ: Ideoq; sic inquit:

INTERPRETATIO

Dira lues populis ira Iunonis iniquæ
 Incidit exosæ dictas à pellice terras.
 Dum visum est mortale malum, tantæq; latebat
 Causa nocens cladis, pugnatum est arte medendi:
 Exitium superabat opem quæ uicta iacebat.

Significans eiusmodi pœnam diuinitus constitutam
 neq; auerti neq; mitigari posse ulla humana ope. Vo-
 cat enim mortale malum quod hominum arte mutari
 potest. Illud autem non caret ratione, quòd Iuno fini-
 gitur inducere pestilentiam. nam per Iunonem intel-
 ligitur aër: & Physici tradunt uicium seu corruptio-
 nem aëris esse causam pestilentiae, ipsumq; aëra cor-
 rumpi & uenenato terræ uapore et multorum cadum
 uerum foetore. Interdum etiam ex uicio aquarum
 gigni pestilentem morbum. Quas Physicas causas
 omnes Ouidius eruditè complectitur, cum inquit:

Principio cœlum spissa caligine terras
 Presit, & ignauos inclusit nubibus æstus.
 Constat & in fontes uicium uenisse, lacusq;
 Milliaq; incultos serpentum multa per agros
 Errasse, atq; suis fluuios temerasse uenenis.
 Corpora foeda iacent uiciantur odoribus aure.

Porro similis descriptio pestilentiae extat apud
 Thucydidem lib. 2. belli Peloponnesiaci, quam Oui-
 dius uidetur hoc loco imitatus. pleraque enim inde
 transtulit, sicut ex collatione utriusq; descriptionis
 apparet.

LIB. VII.

apparet. Thucydides scribit, oculos ægrotorum fuisse
 suffusos rubore, & linguam cum faucibus uisam esse
 sanguinolentam, & meatus spirandi coarctatos: Ad-
 hæc, interiora corporis membra adeò uehementer
 arsisse, ut ægroti ne uestimenta quidem tenuia ex
 sindone ferre potuerint, neq; ullum medicinæ locum
 fuisse: ipsosq; medicos interiisse. Item ægrotos inex-
 hausta siti adactos sese in gelidam aquam coniecisse,
 uel in puteos. Hæc Ouidius his uerbis reddit:

Viscera torrentur primo flammæq; latentis
 Indicium rubor est, & ductus anhelitus, igni
 Aspera lingua tumet: tepidisq; arentia uentis
 Ora patent, auræq; graues captantur hiatu.
 Non stratum non ulla pati uelamina possunt,
 Dura sed in terra ponunt præcordia, nec fit
 Corpus humo gelidū, sed humo de corpore feruet.
 Nec moderator adest inq; ipsos sæua medentes
 Erumpit clades, absuntq; autoribus artes.

Et paulò post:

passim positoq; pudore
 Fontibus & fluijs puteisq; capacibus hærent,
 Nec sitis est extincta prius quam uita bibendo.

Deinde Thucydides refert, ipsa quoq; templa
 in quibus homines sibi tabernacula fecerant, magni-
 tudine mali ita perturbati, ut ignorarent quid age-
 rent, fuisse repleta cadaueribus. funerum quoq; ritus

INTERPRETATIO

à nemine seruatos, cadauera aut foedis & inusitatis
locis illata, aut per uim alienis rogis imposita, idem
Ouidius refert, cum ait:

Ante sacros uidi proiecta cadauera postes,
Ante ipsas, quò mors foret inuidiosior, aras.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus, neq; enim capiebant funera porta.
Aut inhumata premūt terras, aut dantur in altis
Indotata rogos, & iam reuerentia nulla est,
Deq; rogis pugnant alienisq; ignibus ardent.

Præterea inserti sunt duo loci quos Ouidius à Virgilio mutuatus est: alter de equo bellatore ignaua morte uitam amittente:

Acer equus quondam, magnaeq; in puluere fante
Degenerat, palmæ ueterumq; oblitus honorum,
Ad præsepe gemit morbo interiturus inerti.

alter de hostia exangui & ad aras concidente sine ictu:

mugitus uictima diros
Edidit & subito collapsa sine ictibus ullis
Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.

Huius enim rei, nempe de exiguo sanguine meminisse
Virgilius & in Georgicis, ubi pestilentiam describit.
Et ego uidi anno M. D. XLIX. cum horribilis
pestilentia hîc in Borussia grassaretur, decollari muliere
lierculam in pago, cui nomen Lapta, ex cuius muliere
ercula

LIB. VII.

erula toto corpore tam modicus sanguis effluebat,
ut uola contineri potuisset.

MYRMIDONES EX
FORMICIS.

QV AELatinis formica, Græcis μύρμηκες
dicuntur. hinc propter agnationem nominis & na-
turam gentis, Poëta fingit Myrmidonas ex formicis
natos: idq; significat, cum ait:

Myrmidonasq; uoco, nec origine nomina fraudo,
Corpora uidisti, mores quos ante gerebant
Nunc quoq; habent, parcum genus est paciensq;
laborum,

Quæsitq; tenax & quod quæsitã referuet.

Erant enim homines laboriosi et frugales, adeo etiam
ut nullos in extruendis ædificijs sumptus facerent:
sed in cauernis subterraneis habitarent more formi-
carum, teste Strabone.

CEPHALVS AB AURORA
RAPTVS.

Lutea mane uidet pulsas aurora tenebris
Inuitumq; rapit.

CEPHALVS fingitur ab aurora raptus
in uenatione, quia uenatores soliti sunt surgere ante
lucem quasi aurora ipsos rapiente.

ferri
myca

sunt
normali
in formica
indici
api
plini

INTERPRETATIO
ORACVLVM THEMIDIS
CONTEMPTVM.

*Carmina Naiades non intellecta priorum
Soluunt ingenijs.*

THEMIDIS oracula significant pia & sana consilia. Est enim Themis dea consiliorum quæ iustum & honestum suadet. Naiadum uerò oracula significant stulta cōsilia, quæ dum Thebani sequuntur & sanioribus consilijs anteferunt, in calamitatem publicam incidunt. Themis enim irata immitit uulpem à qua illorum agri diuexantur. Exemplum usurpari potest si quando uel in Republica homines nullius consilij anteferuntur prudentioribus: uel in Ecclesia fanaticæ opimiones pro oraculis habentur. nam ubi sapientes à consilio remouentur: aut sincera doctrina religionis fastiditur, illic uerè Naiades pro Themide colūtur, imminetq; publica calamitas. Vulpes autem cuius hīc fit mentio, dicta est Teumesia à Teumessō colle ubi uersari solita est: fuitq; ut Palephatus testatur, astutus et uaser Thebanorum hostis, qui nulla neq; ui neq; fraude capi potuit. qualis nuper Marchiacus fuit latro cognomento Lepus, à quo Saxonia toto fere septennio uexata est.

CEPHALI IACVLVM ET
CANIS.

Poscor

olha's

Posco

S

lator, di

phalus,

iaculum

phon in

uenatore

ficat, nisi

intelligit

am uenat

tra scrib

lo, eiq;

congres

illo per

cto: H

marmo

P R

L

Cred

afferunt

admone

demus. i

dat, de

Ne c

LIB. VIII.

Poscor & ipse meum consensu Lelapa magno.

SICUT Attila rex, quia acerrimus fuit bel-
lator, dicitur habuisse gladium Martis: ita etiam Ce-
phalus, quia insignis fuit uenator, fingitur habuisse
iaculum & canem Dianæ. Meminit Cephali Xeno-
phon in lib. de uenatione, eumque inter celeberrimos
uenatores numerat. Iaculum igitur nihil aliud signi-
ficat, nisi usum ac peritiam uenandi. Per canem uero
intelligitur (ut arbitror) comes & minister quispi-
am uenationis, cui nomen canis. Nam Ioannes Tze-
tza scribit hunc ipsum à Minoë missum fuisse Cepha-
lo, eique reduxisse Procrin reconciliatam: ac postea
congressum cum Vulpe Thebanorum hoste simul cum
illo perisse, utrumque nauigio ad scopulos maris fra-
cto: Hinc & natam esse fabulam de ambobus in
marmora seu petras conuersis.

PROCRIS SVSPICAX TE-
LO INTERFICITVR.

Credula res amor est.

SVSPICIONES in matrimonio sepe
afferunt magnam calamitatem. quare hoc exemplo
admonemur, ne suspicionibus materiam aut locum
demus. ita Ouidius ipsemet hanc fabulam accommo-
dat, de arte amandi, ubi inquit:

Ne citò credideris: quantum citò credere lædat

Exemplum uobis non leue Procris erit.

In librum

INTERPRETATIO
IN LI-
BRVM OCTA-
VVM.

DE SCYLLA NISI FILIA
ET MINOE.

DISSIMILIA exempla hîc obseruanda
sunt: alterum sceleris, alterum uirtutis. In Scylla ui-
tuperatur scelus, quod ipsa in patriam & patrem
commisit: In Minoë cōmendatur uirtus, impiam &
nefariam puellam detestante:

Di te submoneant, ô nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusq; tibi pontusq; negetur.

Obseruandæ sunt item exornationes sententia-
rum, quibus exprimuntur fluctuantis animi affectus:
& consideranda sunt argumenta, quibus Scylla uitia-
tur ad extenuandum proditiōis scelus:

sæpe utile uinci

Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certè pro nato bella perempto,
Et causaq; ualet causamq; tuentibus armis.

Sic

LIB. VIII.

Sic enim plerunq; argumentantur proditores & parricide patrie, pretendentes bonitatem, clementiam, iusticiam & potentiam hostis. Præterea hic etiam locus consideratione dignus est, ubi Scylla sic exclamat:

exige poenas

Nise pater: gaudete malis modo prodita nostris
Mœnia.

Hoc nimirum solet esse præmium, hæc merces proditorum, ut tandem omnibus inuisi, & conscientie stimulo agitati, ipsimet imprecentur sibi poenas. Crinis autem fatalis significat secretum Nisi consilium, quo hostibus enunciato, urbs Megarensium prodita & capta est.

Similis historia narratur de Romilda Foroiumensi, quæ cum in obsidione Foriulij oppidi conspiciata esset Regem barbarum ætate iuuenili florentem, à quo oppidum obsidebatur, significauit ei per nuntium se ciues tradituram, si ab eo in matrimonium duceretur. Quod cum barbarus se facturum recepisset, illa noctu reserauit portam arcis, inscioq; populo hostem intromisit. Is uerò ingressus, iussit urbem diripi & omnes trucidari, præter Romildam, quæ propter religionem iurisiurandi illa nocte quasi in matrimonio habuit, postridie tradidit duodecim laxis per uices stuprandam: stupratam palo suffixit.

Pasiphae

INTERPRETATIO

PASIPHAE MINOIS VX- OR TAVRI AMORE CAPTA.

TAVRVM, quem Pasiphaë amavit, Ser-
uius Scribam, Plutarchus ducem seu præfectum fuisse
tradit: unde intelligi potest, ex nomine æquiuoco na-
tam esse fabulam. Exemplum uerò Pasiphaës docet,
nobilissimas mulieres magnis ac præstantibus uiris
nuptas, sæpe libidinoso amore ita flagrare, ut pudici-
ciam suam prostituant hominibus turpissimis, bruti-
torum animalium non dissimilibus.

MINOTAVRVS.

Creuerat opprobrium generis fœdumq; patebat
Matris adulterium monstri nouitate biformis.

DISSIPATA fama adulterij Poëta conta-
menti sunt fabulas, quibus Minos in Atticis theatris
contumeliose exagitatus est. finxerunt enim uxorem
eius inclusam intra uaccam ligneam, et corio iuuen-
ta tectam, admisisse taurū: atq; ex eo cōcepisse mon-
strum biforme, cui nomen Minotauro. Vocant autem
Poëta Minotaurum nō modo puerum adulterio con-
ceptum, quasi Minois & Tauri filium: sed etiam il-
lum ipsum adulterum, quasi Minois taurum proleto-
rium. fuit enim Minotaurus, qui à Theseo uictus &
occisus est, ipse mœchus, teste Plutarcho.

Labyrinthum

LIB. VIII.

LABYRINTHVS.

LABYRINTHVS fuit carcer in Creta, quem nihil incommodi habuisse testatur idem Plutarchus nisi quod nemo illinc euadere poterat. Erat enim ædificium perplexis parietibus extructum. In huius custodia cum liberi Atheniensium seruati tractarentur indignius, fabulis celebratum est illos in labyrintho aut deuorari à Minotauro aut palantes errantesq; necari.

DÆDALI ET ICARI FABULA.

DÆDALI alæ significant uela nauium. Hæc enim ab illo inuenta dicuntur, estq; usitata significatio alarum pro uelis, ut apud Virgilium:

Velorum pandimus alas.

Icari uero lapsus admonet ne efferamur altius quam pro nostra sorte: utq; teneamus in omni re mediocritatem: id enim uult Poëta cum inquit:

Instruit & natum, medioq; ut limine curras
Icare ait, moneo, ne, si demissior ibis
Vnda grauet pennas, si celsior, ignis adurat,
Inter utrumq; uola.

Lucianus in libello de Astrologia scribit Dædalum fuisse Mathematicum, et filium Icarum docuisse

INTERPRETATIO

isse astrologiam: sed eum iuuenili feruore & persua-
sione doctrinae elatū aberrasse à uero & decidisse in
mare rerum immensae profunditatis. Caterum in hac
fabula duo sunt quibus inest multum gratiae & suau-
itatis. alterum ubi consuetudo & mos puerilis dea-
pingitur his uerbis:

puer Iccarus una
Stabat, & ignarus sua se tractare pericla
Ore renidenti modo quas uaga mouerat aura
Captabat plumas, flauam modo pollice ceram
Mollibat, lusuq; suo mirabile patris
Impediebat opus.

Ita enim solent pueri, accurrunt ad parentes siquid
nouum prae manibus habere uident: interrogant quid
agatur: attrectant omnia: impediuntq; ipsos parentes
labori intentos: quae tamen impedimenta non tam
molesta sunt parentibus quam iucunda, sicut illi no-
runt qui haec sunt experti. alterum ubi consuetudo
senilis & paterna sollicitudo exprimitur his uerbis:

Inter opus monitusq; genae maduere seniles,
Et patriae tremuere manus dedit oscula nato.

Haec enim natura sunt, & ad naturam senum & ad
uim paterni amoris erga natos accommodata, quae
bene tractata siue à Poëtis, siue ab Oratoribus, ad
mirabilem (ut inquit Cicero) eloquentiam faciunt.

Inuentor

LIB. VIII.

INVENTOR SERRAE ET
CIRCINI IN PERDI-
CEM AVE M.

Propter humum uolitat ponitq; in sepibus oua,
Antiquiq; memor metuit sublimia casus.

PVER cui ascribitur inuentio serræ & cir-
cini, idem inuenit quoq; tornum, & rotam qua figu-
li utuntur: fuitq; Dædali ex sorore nepos. Eum alij
perdicem, alij Talum uocant. Dædalus de eius nece
suspectus & accusatus, Athenis profugit in Cretam.
Hec omnia sunt historica: metamorphosis uerò est
conficta ex similitudine nominis, & accommodata
ad naturam auis perdicis.

VENATIO APRI CALY-
DONII.

Misit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus.

APER Calydonius, à quo Aetolia est ua-
stata tempore Meleagri, fuit latro Pheæ mulieris fili-
us, quam Poëtæ suam Chromyoniam uocant. Nam ut
Strabo refert, ex Chromyonia sue Calydonius aper
procreatus est. Huius meminit Phœnix apud Home-
rum in Oratione ad Achillem lib. 9. Iliad: unde &
sumpta est fabula. Non mirum autem uideri debet,
tot principes Græciæ, quot hîc numerantur, conue-

K

nisse &

INTERPRETATIO

nisse & sumpsisse arma aduersus hunc latronem : cui
constet senatum populumq; Romanum totis uiribus
consurrexisse aduersus Spartacum gladiatorem, qui
Campaniam latrocinio depopulatus est. Huic apro
Calydonio assimilari possunt hæretici, à quibus uinea
Domini hodie uastatur. Vtinam uerò inter Monachas
orbis existat Meleager, qui accensus non cupiditate
gloriae, sed amore ueritatis, congreget Synodum
aduersus eiusmodi apros Ecclesiam uastantes. Porro
hæc fabula continet pulcherrimas hypotyposes, quibus
describuntur: primum personæ et officia uenatorum,
& loca cincta indagine: deinde impetus apri
exciti, gestusq; eorum qui illum ruentem iaculis uenabulisq;
excipiunt. Describuntur item uarij casus, quales
incidunt in uenatione, cum alij tela improuide dilan-
rigunt, et sauciantur à feris: alij metu perculsi deserunt
stationem, in qua collocati sunt. Inter hos uerò casus,
duo notabiles sunt: alter Nestoris uiri prudentis
quidem, sed parum strenui, qui territus conscendit
in arborem, ita tamen ut strenuus appareat. Nam hoc
illi factum Poëta cōmodis uerbis honestat, cum
inquit:

sumpto posita conamine ab hasta
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis.

alter Ancai hominis temerarij & iactabundi, qui
omnes præ se contemnens, ita se iactat:

Discite fœmineis quid tela uirilia præsent

O iuuene

LIB. VIII.

O iuuenes, operiq; meo concedite dicit.
 Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
 Inuita tamen hunc perimat mea dextra Diana.

Sed iactantia et nimia audacia qualem habet exitum?

Talia magniloquo tumidus memorauerat ore,
 Ancipitemq; manu tollens utraq; securim
 Institerat digitis primos suspensus in artus:
 Occupat audentem, quaq; est uia proxima leto,
 Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
 Concidit Anceus, glomerataq; sanguine multo
 Viscera lapsa fluunt, madefactaq; terra cruore est.

Itaq; prudenter Theseus, ut ostendat illam iactanti-
 am ac nimiam audaciam non esse uiri fortis: ô me mi-
 hi carior inquit: Pars animæ subsiste meæ, licet emi-
nus esse

Fortibus, Anceo nocuit temeraria uirtus.

Ac potest hoc ipsum, LICET EMINVS
 ESSE FORTIBVS, usurpari uice prouerbij,
 uel ioco, cum aliquis audaculus irridetur, cominus
 ab hoste pulsatus, uel serio, cum amicus à nobis admo-
 netur ne uelit esse propior periculo, præsertim alieno.
 Illi quoq; uersiculi in hac uenatione obseruandi sunt.

Immanemq; feram multa tellure iacentem
 Mirantes spectant, neq; adhuc contingere tutum
 Esse putant, sed tela tamen sua quisq; cruentat.

INTERPRETATIO

Est enim exemplū simile apud Homerum, ubi occiso Hectore ab Achille, omnes inferunt cadaueri uulnera, quorum nemo ausus fuisset aggredi illum uiuentem. Estq; uerum quod dici solet, Leonem mortuum etiam mordent catuli.

CONTENTIO DE EXUIIS VIIS APRI.

Inuidere alij totoq; erat agmine murmur.

Interfecto apro Calydonio, oritur altercatio inter heroēs de uictoria: & postea ex altercatione cades. Nam Plexippus & Toxeus Meleagro inuidentes, mouent contentionem de exuijs apri. Ita altercatum fieri solet, ut sapiēsimè inter amicissimos, laborum & periculorum socios, de exuijs apri, hoc est, de leuissimis rebus moueantur contentiones, quæ affecerunt Reipublicæ magnam calamitatem.

MELEAGRI FATVM.

Stipes erat quem cum partus enixa iaceret Thestias, in flammam triplices posuere sorores.

QUAE de fatali stipite referuntur in ignem posito, intelligenda sunt haud dubiè de magicis execrationibus, quibus Althæa Meleagro imprecata est mortem. Nam Homerus testatur eam orasse Plutōnem & Proserpinam, ut filio mortem afferrent, ex quo

quo
esse.
nusqu
quibus
regnat
animon
uideatu
Progn
thæa f
cuiusui
lem hor
metus,
qualen

Sæp
Sæp
Et n
Vul
Cum
Inue
Qu
Vim
The
Inq;

monui,
quales n

LIB. VIII.

quo sanè manifestū est, eam magicis ministerijs usam
esse. At uerò, quantus dicendi artifex sit Ouidius,
nusquàm apparet melius, quàm ex rebus tragicis, in
quibus describendis ac tractandis ita mirificus est, ita
regnat, ut omnes cogitationes, affectus & motus
animorum in potestate & quasi in manu sua habere
uideatur: sicut apparet ex fabula Thybes, Medea,
Progenes, Scylla, & in primis ex hac fabula de Al-
thea flagrante cupiditate uindictæ. Non est enim
cuiusvis artificis depingere & exprimere uerbis ta-
lem hominis imaginē, in qua contrarij affectus, ira,
metus, indignatio, et misericordia, simul exprimantur
qualem ipse effingit, cū de Althea ait:

Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri,
Sæpe suum feruens oculis dabat ira ruborem,
Et modo nescio quid, similis crudele mimanti
Vultus erat, modo quem misereri credere posses.
Cumq; ferus lacrymas animi siccauerat ardor,
Inueniebantur lacrymæ tamen: utq; carina
Quam uentus uentoq; rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paretq; incerta duobus:
Thestias haud aliter dubijs affectibus errat,
Inq; uices ponit positamq; resuscitat iram.

Magna autem uis eloquentiæ est ut sæpe ad-
monui, in illis contentionibus seu luctis animorum,
quales necesse est existere in hominibus facinora ma-

INTERPRETATIO

chinantibus. Nemo est .n. tam sceleratus, cuius animus non sæpius reluctetur et reprehendat suum furorem, antequam obsequitur affectibus. Adhæc quàm illa sunt tragica? quæ ab Althæa dicuntur:

Eumenides sacris uultus aduertite nostris
Vliscor, facioq; nefas, mors morte pianda est.
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per coaceruatos pereat domus impia luctus.

Est itaq; inter præcipua eloquentiæ exempla hæc quoq; Althææ disputatio seu deliberatio obseruanda: qua uix potest quicquam cogitari artificiosius.

MELEAGRI SORORES AVES MELEAGRI- DES.

SICVT peregrinæ quædam aues nonno quor-
que anno in Prusiam aduolant, quæ uulgò Parisiæ
aues dicuntur: ita certis temporibus aues ex Africa
in Bœotiam aduolant, quas Poëtæ fingunt sorores
fuisse Meleagri, quia locum ubi Maleager tumultatus
est, maxime frequentant. Videntur autem Meleagri-
des esse eadem aues aut non dissimiles ijs, quæ ex In-
dia nuper allatæ sunt, ac uocantur Gallinæ Indicae.
Nam Plinius refert esse gallinarum genus gibberum
ac uarijs sparsum plumis: nouissimumq; peregrina-
rum auium admissum in mensas, propter ingratum
uirus.

Perimele

LIB. VIII.

PERIMELE HIPPODOMAN-
TIS FILIA IN INSV-
LAM.

In totidem medijs, quod cernis, Echinadas undis.

ECHINADES *insulæ*, quas inundatio et
alluvio effecit, poëtice finguntur ab Acheloo et Nep=
tuno effectæ. Quia vi aquarum uel interrumpente
uel aggerente terram *insulæ* nascuntur. Emergunt
etiam in mari *insulæ*, quando aut aqua recedit, aut
spiritus terræ inclusus potens atq; acris ipsam terrā
sibi luctanti resistentem attollit, & magno impetu
protrudit. Hoc igitur modo Ovidius indicat et Peri=
melen extitisse, cum ait, illam fuisse seruata beneficio
Neptuni ne mergeretur, ita ad fabulas transfer=
tur quod rerum natura fecit.

BAVCIS ET PHILEMON.

BAVCIDIS & Philemonis fabula docet
hospitalitatem ac frugalitatē Deo gratam esse. Idem
docent sacræ literæ, quæ testantur angelos sub specie
humana sepe nobiscū uersari. Ideoq; hospites liben=
ter accipiendos & humaniter tractandos esse. Veri=
simile est autem hunc Philemonem fuisse uillicum ip=
sius Ouidij: nam ita solent Poëtæ interdum suos cele=
brare occasione data. Ac uidetur Ovidius hilari ani=
mo fuisse

INTERPRETATIO

mo fuisse cū scriberet hanc fabulam. Descripta est enim admodum lepidè & festiuè, habetq; multas hypotyposes aptas & iucundas, quibus decorè effingitur gestus Baucidis ignem excitantis, & Philemonis bicorni furca leuantis:

Sordida terga suis nigro pendentia ligno.

Item cura collocandæ mensæ, cui erat pes tertius impar, testa parem fecit. Adhæc apparatus rusticus & frugalis: humanitas erga hospites. & hypotyposis illa anseris uelocitate sua fatigantis senes:

Ille celer penna, tardos ætate fatigat
Eluditq; diu.

PROTEVS.

METAMORPHOSIS Protei non minus uarias allegorias, quā ipse formas recipit. Hanc Diodorus Siculus exponit de uarietate insigniū, quibus Proteus Aegypti rex more ueterum regum sese ornabat. Nam priscis Aegyptiorum regibus morem fuisse scribit, ut insigne aut leonis aut tauri, aut ignis, aut arboris, in capite gestarent. Philippus Melanthon in declamatione de artibus liberalibus refert ad intelligentiam, quæ se in omnes quasi species transformatur: motus, ut mihi uidetur autoritate Virgilij, qui de Proteo cecinit hunc in modum:

Nouit

LIB. VIII.

novit namq; omnia uates,

Quæ sint, quæ fuerint, q̄ mox uentura trahantur.

Plato in Euthydemo exponit de fallacijs, quibus Sophistæ in disputando quasi præstigijs utuntur. Scribit enim ipsum Protea fuisse Sophistam Aegyptium. Alij exponunt de natura rerū quæ gignit uarias species: Alij de diuersis uestimentorum formis, quibus Pallenei ciues olim utebantur. Est . n. Pallenæ uetusta Achaïæ ciuitas Protei patria, in qua diuersæ uestimentorum formæ olim fiebant teste Suida.

Est & erudita Prothei allegoria quæ extat apud Cælium Calcagninum, is per Protea intelligit ueritatem, quæ in abdito latens non facile potest apprehendi: atq; ait, illum hac de causa fingi in antro obdormiscere & comprehensum uera dicere: In uarias autem transire formas, quia dum ingenium ad ueritatem indagandam ratione ducitur, uariæ oriuntur formæ, quæ ueritatis speciem habent, hoc est falsæ opiniones, quibus deludimur: multa enim putamus esse uera, quæ non sunt. Quò plura uerò simulacra seu commenta opinionum nobis obijciuntur, eò instandum acrius donec Proteus redeat in suam formam, hoc est, ueritas illucescat. Sumpta est autem fabula ex Odyssea, ubi Homerus fingit Protea in uarias formas se mutantem à Menelao capi: quem locum & Virgilius in Georg. imitatus, ad fabulam Aristei transfert.

INTERPRETATIO
INGENS QUERCUS.

mensuraq; roboris ulnas
Quinq; ter implebat.

VIDETVR quidem Hyperbolica hæc descriptio arboris, cuius mensura quindecim ulnas impleat: Sed Petrus Bembus in historia Veneta scribit arbores reperiri sub polo antarctico tantæ magnitudinis, ut eas capere nequeat complexus uiginti hominum extremis manibus sese contingentium. Idem testatur Hieronymus Cardanus, cuius uerba sunt hæc lib. 5. de Subtilitate: Pingui alimento arbores crescunt non falso, ob id pinguisimum & minimè falsum Indiciæ solum existimandum est, quòd in immensum ibi crescant arbores. Referunt enim ibi quandam inuentam è Zebeli genere (nam hoc est arboris genus omnium maximæ) trifidam inter cæteras, cuius singuli trunci uiginti pedum ambitu cingebantur. Spacia uerò ipsa inter truncos iuxta terram totidem pedibus per ipsa uerò spacia currus onustus pulchrè duci poterat. At ubi trunci in unum coibant, hoc autem à terra procul pedibus quindecim, erat crassitudo arboris pedum quadraginta quinq;. Ab ima parte crassioris trunci ad locum ubi primo prodibant rami pedes 80. Superior pars ex qua rami pendeabant absq; mensuræ modo.

Erisich

LIB. VIII.

ERISICHTONIS FILIA IN
VARIAS FORMAS.

ERISICHTON absumptis per luxum facultatibus cū ad extremam egestatem redactus esset, filiam nomine Metram prostituisse fertur: idq; significare uidetur Ouidius cū inquit:

Sæpe pater dominis Triopeida tradit.

At quoniam eo tempore nondum argenti & auri erat usus, uaria munera illi afferebantur ab amato-ribus filiæ, aut aues, aut equi, aut boues, aut feræ. Hinc per iocum dicta est Metra Erisichtonis uerti in omnia, quæ ab amatoribus donabantur. Sic exponit Erasmus hanc fabulam in Chiliadibus adagiorum. Fieri autem potest ut Erisichton non solum luxu absumpserit facultates, sed etiam inexplebili uoracitate. Historiæ tradunt quendam fuisse apud Aurelium Imperatorem, qui uno die comederit aprum integrū, centum panes, ueruecem, et porcellum. Tali famelico certè mediocres facultates non sufficiunt. Ac quoniam nullum est peccatum grauius impietate, non immeritò impius Erisichton ea afficitur pœna, qua nihil est etiam durius: nam fame mori est durissimum & miserrimum genus mortis. Eusebius in historia Ecclesiastica scribit Herodem regem Iudeorum similitudine uorandi à Deo punitum fuisse: nec tam phthiriasi quàm fame extinctum esse.

In librum

Bx d.
m/g

INTERPRETATIO
IN LI-
BRVM NONVM.

HERCVLES CVR IOVIS
FILIVS.

Iuppiter aut falsus pater est, aut crimine uerus.

HERCVLES, quòd omnia animi sui uiribus inferiora duceret, habitus est Iouis filius: nam ueteres clarorum uirorum originem, propter uirtutem excellentem, referebant ad deos. neq; enim humanum sed diuinum est subire pericula pro salute Reipublicæ: aduersis rebus non terreri, non consternari sicut Hercules in pacando orbe fecit.

ACHELOI ET HERCVLIS
LVCTA.

ACHELOVM extra ripas sæpe diffluentem, & efficientem agri uastitatem, Hercules coërcuit aggeribus & aquarum ductibus: sicut apud nos in Prussia Teutonici Mariani, olim coërcuerunt inundationes Istula, altero ostio eius patefacto, & aggeribus ad utranq; ripam congestis. Hoc Herculis opus comparatur luctationi: ipse enim cum Acheloo, dum

LIB. IX.

dum eius uim & inundationem coërcet, quasi luctatus est. Sunt in hac fabula uersus, ad usum & rationem prouerbij accommodati.

nec tam

Turpe fuit uinci, quàm contendisse decorum:

Magnaq; dat nobis tantus solatia uictor.

His siquidem uersibus uti poterit qui insigni aliquo certamine, uel à doctiore, uel à potentiore superatus est. In hanc sententiam Hannibal apud Liuium allocutus Scipionem, si hoc (inquit) ita fato datum erat, ut qui primus bellum intuli populo Romano: quiq; toties prope in manibus uictoriam habui, is ultrò ad petendam pacem uenirem. letor te mihi potissimum datum, à quo peterem. Tibi quoq; inter multa egregia non in ultimis laudum fuerit, Annibalem cui de tot Romanis ducibus uictoriam dii dedissent, tibi cessisse. Similiter usurpari possunt loco prouerbij etiam hi uersus:

melior mihi dextera lingua

Dummodo pugnādo superem, tu uince loquendo.

Alphonsus rex Neapolitanus bellum illaturus Florentinis, dicitur his uersibus respondisse oratori Florentino, minas iactanti.

ACHELOVS IN SERPENTEM ET TAVRVM.

Inferior

INTERPRETATIO

Inferior uirtute, meas diuerto ad artes
Elaborq; uiro, longum formatus in anguem.

ASSIMILATUR Achelous tum serpenti, propter obliquam longitudinem: tum tauro, propter alueorum stexus, qui cornua uocantur: & propter raucum strepitum, quem edit similem taurino sono, teste Strabone.

CORNU COPIAE

Naiades hoc pomis & odore flore repletum
Sacrarunt, diuesq; meo bona copia cornu est.

PER cornu copiae significatur ubertas agrorum & abundantia omnium fructuum. Eo enim loco, ubi Achelous antea stagnabat, agri Calydoniorum facti sunt fructuosissimi, postquam exsiccati fuerunt.

ANGVES AB HERCVLE INFANTE STRANGVLATI.

Cunaram labor est angues superare mearum.

AB ipsis incunabulis natura dat indicia excellentis animi, futuræq; magnitudinis et uirtutis: quod ut significarent Poëta, finxerunt Herculem exemplum uiri fortis ac magnanimi, infantem pusillis manibus strangulasse angues. Nemo enim fit (ut dici solet) excellentis,

cellens, ni
maior ill
lescentulu
trem ab
sibi depo
bus. Sic
se tulit, c
professus
arte inqu
Parci
C
Ingen
S
Paru
Vuln
De c
Quin
H
fuit Soph
dictis in
est, arg
bantur.
ratione

cellens, nisi cui natura quasi suffragatur nascenti. Sic maior ille Africanus Scipio, quali indole esset, adolescentulus in pugna ad Ticinum declarauit, ubi patrem ab hostibus recepit: cumq; Hispaniense bellum sibi depoposcit obstupefactis alijs & contradicentibus. Sic & Octavius Caesar qualis esset futurus prae se tulit, cum puer aduersus Antonium se belli ducem professus est. Huc alludens Ouidius libro primo de arte inquit:

Parcite natales timidi numerare deorum,

Cesaribus uirtus contigit ante diem.

Ingenium coeleste suis uelocius annis

Surgit, & ignauae fert mala damna morae.

Paruus erat, manibusq; suis Tirynthius angues

Præsit, & in cunis iam Ioue dignus erat.

LERNEA HYDRA.

Vulneribus foecunda suis erat illa, nec unquam

De centum numero caput est impune recisum,

Quin gemino ceruix hærede ualentior esset.

HYDRA ut Plato scribit in Euthydemo fuit Sophista ex Lerneæ oppido, qui Herculem male dictis insectatus est: cuius Sophistæ uno capite, hoc est, argumento sermonis amputato, plura renascebantur. nihil est enim sophistica foecundius: hæc, una ratione confutata, plures statim suggerit.

Tzetza

INTERPRETATIO

Tzetza per Hydram intelligit plurimos fratres seu aduersarios ὁμοψυχουτας, quorum uno ab Hercule occiso subinde alij atq; alij prodierunt in certamen, donec omnes obruncati sint. Horatius lepidè transfert allegoriam Hydræ ad inuidiam:

diram qui contudit Hydram
Comperit inuidiam supremo fine domandam.

Est enim inuidia monstrum innumeris armatum capitibus, quorum uno reciso, protinus duo suppullulant in eius locum.

HERCVLIS LEONINA PELLIS.

Mox ut erat pharetraq; grauis spolioq; leonis.

HERCVLIS leonina pellis significat, uirum fortem oportere non fallacijs, sed uirtute tectum esse: neq; insidijs, sed aperto Marte pugnare. Hinc Plutarchus in uita Lysandri refert, Lysandrum uirum uersutum irrisisse eos qui iudicabant hoc dignum progeie Herculis, ut sine fallacijs belligeraret: atq; solitum dicere, quò leonina pellis non attingeret, assuetudinem esse uulpinam.

NESSI CENTAVRI DOLVS.

Dat munus raptæ uelut irritamen amoris.

Exemplum

LIB. IX.

EXEMPLVM Nesi monet, ut caueamus
ne decipiamur simulata & ficta hostium beneuolen-
tia: ac reprehendit stulticiam eorū, qui credunt ue-
nena habere uim et illecebram amoris. Simili ferè do-
lo, & beneuolentiæ simulatione usa est Medea, cum
Creontis filia misit dono coronam naphtha illitam,
qua illam perdidit.

QUERELA HERCVLIS CONTI-
NENS ENVMERATIONEM
RERVM AB IP SO GE-
STARVM.

Ergo ego foedantem peregrino sanguine templa
Busirim domui.

HAE C querela sumpta est ex Sophocle, apud
quem in Thrachinijs Hercules magnitudine dolorum
eiulans, eodem modo quo hic enumerat suas res ge-
stas. Quæ uerò de monstris ab Hercule domitis tra-
duntur, intelligenda sunt partim de Tyrannis, par-
tim de latronibus, cum quibus ille belligeravit.

BVSIRIS ET ANTAEVS fuerunt
reges potentes & crudeles: quorum alter in Aegyp-
to, alter in Lybia tyrannidem exercuit: ob quam
uterq; etiam ab Hercule debellatus & occisus est: bel-
la enim quæ Hercules gessit, fuerunt pro communi
hominum salute suscepta, ad liberandum orbem à ty-
rannide

INTERPRETATIO

rannide & latrocinio. Antæi meminit Plutarchus in uita Sertorij, ac tradit eius cadauer à Sertorio effossum, sexaginta cubitorum fuisse.

GERIONES regnauit in insulis Hispaniæ, ubi fama est tantam pabuli leticiam esse, ut nisi abstinentia impediatur sagina, pecora rumpantur: unde etiam armenta eius fuerunt tantæ famæ, ut Herculem ex Græcia prædæ magnitudine illexerint. Is fingitur tricorpor habuisse tres animas, propter tres insulas, uidelicet, Balearicam maiorem, minorem, & Ebusam: quas cum fratribus concors tenuit. Erant enim (ut Iustinus scribit) tres fratres tanta inter se concordia, ut esset una & eadem eorum uoluntas.

Iouianus Pontanus in proœmio libri septimi de rebus cœlestibus, fabulam Gerionis physicè ita exponit: Poëtæ (inquit) qui primi de natura rerum per fabulationes quasi quasdam scripsere Petre Bembe, tradunt Gerionem quendam regnantem ad Hispanicum Oceanum tres animas, tria etiam corpora habuisse: hisq; tribus fuisse usum: nimirum triplex corporis genus, triplex etiam animæ genus, mirificis his dictis innuere uoluerunt. Siquidem genus unum est corporis, arborum, herbarumque proprium, idq; à uegetatione solaq; corporis ipsius alimonia atq; entrititione uegetabile dictum est: animæq; huius aliud officium est nullum, præterquam educatio. ipsa sola soli etiam inhæret corpori, neq; extra se quicquam mouet,

mouet, nisi quantum succos ipsos, è quibus uegetatur,
 ad se trahit, attrahendo corpori insinuat, in proce-
 ritatemq; conuertit. Secundum corporis atq; animæ
 genus est, quod à sentiendo nomen duxit. nam et cor-
 pus ipsum mouetur per loca, & uictum hîc atq; illic
 queritando alitur: & anima ipsa uidendo, audiendo,
 olfaciendo, gustando sic afficitur, ut corpus ipsum
 moueat, impellatq; ad ea exterius quærenda, quæ pro-
 futura sentiat: contraq; ad ea fugienda quæ uidean-
 tur nocitura. neq; enim sine motu esse ipsius opera
 potest ulla, aut motus aliquis per loca corporeus ac-
 suus absq; sensu. Hæc ipsa anima uiribus his suis usa,
 per uisum, per auditum, per olfactum, extra corpus
 ipsum penè egressa, ea quæ extrinsecus posita sunt,
 uidetur sentire: atq; ita quidem sentire, ut diiudicet
 quid ex illis profuturum atq; obsuturum naturæ sit
 suæ: indeq; sentiens anima uocatur. Atq; hæc quidem
 corporis & animæ duo genera naturaliter seruilia
 sunt, tertioq; illi quod rationale genus est, animæ obe-
 diunt. Hoc aut ipsum rationalis animæ genus quan-
 tum à uegetante atq; sentiente recedit anima, tantum
 superiori illi naturæ aut potius (ut nunc loquuntur)
 essentia quæ diuina dicitur, sese adiungit atq; inhæ-
 rescit. Quocirca aliud quoddam corpus huic rationa-
 lis animæ generi attribuitur, tum figura tum tempe-
 ratione diuersum, ut si & uegetetur & sentientibus
 utatur uiribus, ueluti ea corpora, quæ cum uegetabi-

INTERPRETATIO

lia tū sensibilia dicta sunt, tamen alio quodam modo & figuratōe & membrorum dispositione, & humorum præcipuè temperatione affectum est &c.

Similiter Hesiodi interpres allegoriam eiusdem fabule ad Physiologiam refert, intelligens nomine Hercules solem, propterea quod is uerè sit Iunonis, hoc est, aëris cœliq; decus et gloria: & Gerionis nomine, hyemem à uerbo γέρων, quod est, clamo, propter hyberni temporis quasi clamorem seu tumultum, quem Sol uincit et perimit à brumali tropico conuersus ad æquinoctium uernum. Per boues autem Gerioni ereptos, intelligit tonitrua ob similitudinem soni: propterea quod ea fiant occiso Gerione, hoc est, finita hyeme. Sed hæc allegoria uidetur petita longius.

CERBERVS quem Hercules fingitur ab inferis traxisse, fuit regis Molossorum canis. Nam apud Molossos, teste Plutarcho, erat Hercules temporibus rex, qui habebat uxorem nomine Cererem, filiam Proserpinam, & canem Cerberum. Ad hunc cum Pirithous & Theseus accessissent, ut filiam eius Proserpinam raperent, Pirithous cani Cerbero obiectus, & ab eo deuoratus est: Theseus uerò in uinculis detentus est, donec ab Hercule liberaretur. Hinc conficta est fabula de Theseo per Herculem ab inferis liberato, deq; inferorū cane simul abducto. Nicolaus Leoniceus tamen de uaria historia scribit, Hecateum Milesium

Milesium
conie pr
tudine &
fecerit:
inferoru
nemenato

A
mille bo
aula, lux
occiso T

I
minum
aula equ
bilibus

rodami
Aristot
suos co
suis dese

& eam
dictas e
cerentia

S
dones,
cadia l
uersibu

Auc
Spia

LIB. IX.

Milesium autorem Græcum tradere, in Tenaro Laconia promotorio fuisse serpentem horribili magnitudine & forma, quæ Hercules iussu Eurysthei interfecerit: eumque ab incolis illius loci dictum fuisse canem inferorum, propterea quod erat solitus obuios quosque uenenato morsu & afflatu necare.

AVGIAE STABULUM congesto ter mille bouum fimo repletum, fuit ipsius Augiæ regis aula, luxu perditæ, ac plurimis uicijs inquinata: quam occiso Tyranno, Hercules expurgauit.

DIOMEDES sanguine & uisceribus hominum equos pauisse fingitur eò, quod magnum in aula equitatum partim latrocinij, partim intollerabilibus tributis et exactionibus aluit. Erasmus Roterdamus in adagio, Diomedæa necessitas, refert ex Aristophanis interprete, Diomedem solitum hospites suos compellere ad stuprum faciendum cum filiabus suis deformissimis: & stupro facto, illos interemisse: & eam ob causam Diomedis filias à uiris agitatæ, dictas esse equas, quæ pabuli uice humana carne uescerentur.

STYMPHALIDES AVEs erant prædones, qui circa Stymphalum oppidum et lacum Arcadiæ latrocinabantur: id quod conijcere licet ex his uersibus Claudiani:

Audieram memorande tuas Stymphale uolucres
Spicula uulnifico quondam sparsisse uolatu.

INTERPRETATIO

Nam cum ait sparsisse tela seu spicula, non obscure indicat, fuisse prædones armis instructos. Hæ uerò aues in primis infestæ sunt mercatoribus: & relicta Arcadia comigrarunt in multas Germaniæ regiones.

TAVRVS, CERVA, LEO, inter præpotentes & nobiles latrones numerandi sunt, qui horum animalium uel insignia uel nomina gesserunt: quanquam fieri etiam potest, ut Hercules, quemadmodum Samson, inciderit fortè in leonem, cumq; memorabili casu interfecerit.

DRACO pomarij custos fuit (ut Plinius refert) meatus maris flexuosus, qui procul spectantibus præbebat effigiem longi ac tortuosi draconis. Eo meatu erant cincti Hesperidum horti, quos Hercules depopulatus est.

CENTAVRI fuerunt populi Thessaliæ, qui primi equites fuisse perhibentur: ac ideo finguntur bimembres, quoniam in equitibus procul appareret mixta species equi & uiri. Cum his populis Hercules quoq; pugnavit.

CACVS fuit princeps Campaniæ, qui cum esset Euandro infestus, duce Hercule ab Arcadibus oppressus, & fumo necatus est, igne in spelunca succenso, ubi sese abdiderat. Is fingitur expuisse ignem, propterea quòd incendijs omnia deuastabat.

Magnam

LIB. IX.

Magnam quoq; gloriam Hercules consecutus
est astrorum Sphæra in Græciam allata, quam Atlas
Mauritaniæ rex paulò ante inuenerat. Et hac de
causa dictus est alter post Atlantem sustinuisse cœ-
lum humeris.

INDIGNATIO HERCVLIS
ADVERSVS DEVM.

At ualeat Eurystheus: & sunt qui credere possunt
Esse deos.

ILLVD quidem minimè est heroicum, sed
tamen à mortali homine non alienum, quòd Hercules
indignatur & irascitur, ut incuset Deum quasi res
humanas nihil curet. Nam cū boni in hac uita affli-
gantur calamitatibus, & improbi bene habeant, cer-
te humanus animus nisi doctrina Christiana confir-
matus non potest aliter statuere, nisi aut nullum esse
Deum, aut res humanas non esse Deo curæ: quam hu-
manæ mentis cogitationem Poëta Claudianus eruditè
complexus est his uersibus:

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu.
Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi
Præscriptosq; maris fines anniq; meatus,
Et lucis, noctisq; uices, tunc omnia rebar

INTERPRETATIO

Consilio firmata Dei, qui lege moueri
Sidera, qui fruges diuerso tempore nasci,
Qui uariam Phœben alieno iusserit igne
Compleri, solemq; suo, porrexerit undis
Littora, tellurem medio librauerit axe.

Sed cùm res hominum tanta caligine uolui
Aspicerem, letosq; diu florere nocentes
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio, causæq; uiam non sponte sequebar
Alterius, uacuo qui currere semina mundo
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras
Fortuna non arte regi.

LYCHAS IN SCOPVLVM.

LYCHAE exemplū docet, ministeria, præ-
sertim in aulis esse periculosa. sæpe enim famulis ac
ministris iniungitur, quæ comparant ipsis exitium.

HERCVLES IN DEVM.

Quadrijugo curru radicibus intulit astris.

QUI Herculem & ceteros Heroas ex homi-
nibus deos consecrarunt, indicare uoluerunt (ut in-
quit Cicero de Legibus) omnium quidem animos im-
mortales esse, sed fortium ac bonorum diuinos.

VRNAE BELIDVM.

Vrnisq;

LIB. IX.

urnisq; uacarunt

Belides.

BELIDES Danaï regis filie hoc genus
pœnæ apud inferos pendunt, ut assidue aquam in do-
leum pertusum, urnis similiter pertusis inferant. His
urnis & huic dolio Plato in Gorgia assimilat ani-
mum incontinentem, qui effusis in omni intemperan-
tia libidinibus agitatur. Eisdem persimiles sunt homi-
nes futiles, qui, ut ille Terentianus, pleni sunt rima-
rum & undiq; effluunt. Potest etiam allegoria le-
pidè exponi de fisco principis, quem omnes omnium
civium fortunæ explere nequeant.

De Sisyphi saxo et Titij iecore, semper renas-
cente, prius dictum est libro 4.

GALANTHIS IN MV-
STELAM.

Ore parit nostrasq; domos ut & ante frequentat.

IDEM fertur de aue Aegyptiaca, quam ibin
vocant, nempe quod fœtus per rostrum edat. Muste-
la tamen (ut scribit Aristoteles de natura animalium)
non quidem ore parit (quo enim pacto fœtus ad os
perueniret) sed quia parit catulos admodum paruos
ac sepe ore susceptos transfert, ideò uulgò ita per-
suasum est, illam ore parere. Monet autem Galanthi-
dos fabula, seipso fallere, qui insidijs & pretextu

INTERPRETATIO

Deum fallere conantur. illa enim dum deceptam Lincinam irridet, ab ea in bestiolam mutatur.

DRYOPE IN LOTVM ARBOREM.

Corpore mutato rami caluere recentes.

DRYOPE, cuius nomen à quercu & uoce factum est, fingitur in lotum conuersa, ob hanc sortè causam, quòd inter utranq; arborem, quercum & lotum, aliqua sit cōuenientia. Aiunt enim Loton non sentire cariem, eiusq; lignum esse solidum perinde ut quercum. Est autem iucunda fabula hæc & plena suauissimis affectibus præsertim in fine, ubi Dryope ex arbore loquitur, iurans se esse innocentem: & mandans adduci sæpius filiolum ad suam arborem, ut sub ea ludens, matris recordetur. item ubi suis ualea dicens, petit se defendi à morsu pecorum, & à falce qua frondes amputantur. Hæc admodum sunt suauia & iucunda, præsertim in tali argumento.

HEBE VXOR HERCVLIS.

Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe.

HÆB fingitur uxor Herculis eò, quòd pubertas seu florens ætas coniuncta est cum robore, quod per Herculem intelligitur, propter fortia ipsius facta.

Iolda

Ora re
IO

tegris pro
claras res
adeptus. S
lirboes fili
bus statim
tate dign

Coniug

T

tera, eade
quod ante
non somno
fugitur it
dem auro
tudinem p
mal cum S

Iasona

IAS

fabulis tra

LIB. IX.

IOLAVS.

Ora reformatus primos Iolaus in annos.

IOLAVS uixit ad summam senectutem integris propè uiribus: & in senili atate multas præclaras res gessit: Ideò fingitur denuò pubertatem adeptus. Simili ratione finguntur Alcmeonis et Calirhoes filij beneficio Hebes transformati ex infantibus statim in adolescentes: nempe propter res uiriliter atate dignas, quas in tenera atate gesserunt.

TITHONVS.

queritur ueteres Pallantias annos
Coniugis esse sui.

TITHONVS fingitur adamatus ab aurore, eadem (opinor) ratione, qua Cephalus, nempe quod ante Solis ortum surgere & matutina tempora non somno, sed agendis rebus tribuere solitus fuerit. fingitur item ad summam peruenisse senectutem, eiusdem auroræ succo perfusus: ad tuendam enim ualitudinem prodest perfundi auroræ succo, hoc est, simul cum Sole expergefieri.

IASION.

queritur canescere mitem

Iasiona Ceres.

IASION fuit studiosus agriculturae, ideò in fabulis traditur à Cerere adamatus.

Erichto=

INTERPRETATIO

ERICHTONIVS.

repetitum Mulciber ævum

Poscit Erichtonio.

ERICHTONIVS fingitur Vulcani & Mineruæ filius, quia inter infantes vulgò quaesitus inuentus est in templo Vulcani & Mineruæ expositus, quod ambobus commune Athenis habebatur.

ANCHISES.

*Venerem quoq; cura futuri
Tangit & Anchisæ renouare paciscitur annos.*

A Venere adamari finguntur, qui aut formosus habent uxores, aut ipsi præstare sunt forma. qualem Anchisen & uxorem eius fuisse non dubium est. neq; aliam ob causam Aeneas dicitur Veneris filius, nisi quod matrem habuit formosissimam.

BYBLIS.

Byblis Apollinei correpta cupidine fratris.

TALIA exempla proponuntur, non ut inde discamus uicia aut turpitudinem: sed ut illis admunti, caueamus ne illicito aut inhonesto amore capiamur: id quod autor etiam ipse indicat, cum inquit:

Byblis in exemplo est, ut ament concessa puella.

Tantas

LIB. IX.

Tantas autem vires sumit uenerus impetus, ut nulli
neq; sanguinis neq; cognationis discrimen haberi si-
nat: id quod exempla declarant. Ptolomeus Cerau-
nus duxit uxorem sororem suam Antigonem. Papa
Alexander VI. incestè amauit filiam suā Lucretiam,
de qua extat hoc epigramma:

Conditur hoc tumulto Lucretia nomine, sed re
Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.

CHIMERA.

Quoq; Chimera iugo medijs in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.

CHIMERAM, quæ à Poëtis fingitur mon-
strum igniuomum, capite leonino, et cauda anguina,
Plutarchus scribit fuisse nauim prædatoriam, cuius
prora igniuomo leone, & puppis dracone insignita
erat: eamq; à Bellerophonte sublatam fuisse, inter-
fectis Piratis, à quibus maritima Lyciæ ora infesta-
bantur.

Seruius tradit Chimeram esse montem Lyciæ
olim incendio & feris infestum: sed postea cultum
& habitabilem à Bellerophonte factum. Sic enim ipse
ait: Chimera est reuera mons Lyciæ cuius hodie ar-
det cacumen, iuxta quod sunt leones. in medio autem
pascua sunt, & ima montis serpentibus plena: hunc
Bellerophon habitabilem fecit, unde Chimeram di-
citur

INTERPRETATIO

citur occidisse. Gregorius Nazianzenus in uita Be-
siliij magni allegorico sensu Chimeram exponit, de tri-
bus Rhetorice partibus: Chimera (inquit) monstrum
ex tribus compositum, anteriore parte leo est, poste-
riore draco, media capra: Sic item Rhetorice in tria
diuisa est genera, Iudiciale, Deliberatiuum, & De-
monstratiuum. Videtur autem Nazianzenus Iudici-
ale genus, quia sit acre, comparare leoni, & Delibe-
ratiuum draconi, quia sit uarium & multarum con-
uersionum. Caprae uero Demonstratiuum, quia las-
ciuiat.

HARPOCRATES.

Quiq; premit uocem digitoq; silentia suadet.

HARPOCRATES Aegyptiorum deus
pingebatur clauso ore, digito labris admoto, quo si-
gnificabatur linguam diligenter custodiendam atq;
cohibendam esse: nihilq; silentio ac taciturnitate tuti-
us. Nam ut dici solet

Nulli tacuisse nocet: nocet esse locutum.

IPHIS IN MAREM.

Fer precor inquit opem nostroq; medere dolori.

INSIGNE exemplum, licet fabulosum, quo
monemur in summis etiam difficultatibus non despe-
randum esse: sed precibus confugiendum ad auxilium
diuinum.

De librum

IN LI° BRVM DECIMVM.

ORPHEI DESCENSVS AD INFEROS.

Hanc simul et legem Rhodopeius accipit Orpheus
Ne flectat retrò sua lumina.

AVDIVI fabulam Orpheæ similem, si mo-
do dicenda est fabula, quam multorum testimonia
affirmant esse historiam. Ferunt in Bauaria uirum
nobili familia natum extincta uxore tantum animo
dolorem cepisse, ut nullam admitteret consolationem,
ac uitam ageret in solitudine. Tandem ubi nullū fi-
nem lugendi faceret, uxorem eius comparuisse exci-
tatam à mortuis: ac dixisse se quidem semel confecisse
curriculum uitæ à natura datum, sed importunitate
ipsius reuocatam esse nunc in uitam, atq; à Deo ius-
sam uti eius consuetudine adhuc diutius: hac tamen
conditione ac lege, ut matrimonium morte solutum
denudò per sacerdotem solenni ritu iungeretur: utq;
deinceps ipse abstineret blasphemis conuiciandi uer-
bis quibus uti consueuerat. Se enim horum causa ei
ademptam fuisse, atq; iterum excessuram è uita cum
primum

INTERPRETATIO

primū eiusmodi aliquod uerbum edidisset. His actis, illam curasse rem domesticam, ut antea: & aliquot etiam peperisse liberos: semper tamen fuisse tristem ac pallidam. Post multos uerò annos maritum uestiri potum, & ancillæ iratum edidisse uerba quæ non debebat: interea illam disparuisse è cubiculo unde al-
latura erat marito poma, ac reliquisse muliebre m-
stitum sine corpore stantem, quasi phantasma, ad ci-
stam, ubi poma seruabantur. Hæc audiui ex multi-
uiris fide dignis, qui affirmabant ducem Bauariæ e-
dem retulisse Duci Saxonie pro ueris. Sed Orphei
fabulam exponamus: Pausanias scribit Orphea ma-
gicis artibus ac prestigijs euocasse umbram suæ ux-
oris, quæ postea statim euanuerit. Hinc equidem opi-
nor confictam esse fabulam de illius uxore reducta ab
inferis. Commendat autem fabula amorem coniuga-
lem: & simul admonet, ne conficiamur luctu & de-
siderio mortuorum.

PROSPICIENS ESPECV
IN SAXVM.

EST quoddam saxum specie uiri e specu prom-
spicientis, de quo finxerunt eiusmodi fabulam: fuisse
hominem natura timidum, qui audita Herculis fama
se abdiderat in specum: unde cum aliquando prospici-
ceret, & forte Herculem adducto Cerbero prater-
untem

antem cōspicaretur exanimatum immodico metu di-
 riguisse in saxum. Meminit huius fabule Erasmus in
 prouerbio, timidior prospiciente.

OLENVS ET LETHEA IN LAPIDES.

CVM Lethea dotibus formæ superbiens sese
 prætulisset dijs, eaq; impietate conciuisset diuinam
 iram & ultionem, Olenus maritus culpam uxoris in
 se transferens, unâ cum illa punitus est. Hæc fabula
 nem docet quod regula iuris: culpam esse, immiscere
 rei ad se non pertinenti.

ORPHEI CANTVS.

Vmbra loco uenit, non Chaonis absuit arbor.

SAPIENTISSIMI homines ut mitiores
 erites, nempe Poëticam et Musicam, pueris commen-
 darent, sinxerunt arbores, feras, uolucres Orpheum
 admiratas, & canentem secutas esse. fuit enim Or-
 pheus insignis poëta & musicus, qui agrestes & fe-
 ros Thraciæ populos, cantu & suauitate carminum
 permulcens, ab inhumanitate traduxit ad mansuetu-
 dinem: id quod testatur Horatius cum inquit:

Sylvestres homines sacer interpretsq; deorum
 Cædibus & foedo uictu deterruit Orpheus,
 Dictus ob id lenire tigres rabidosq; leones.

Constat autem poëticam & musicam habere

M

summam

INTERPRETATIO

summam vim ad ciendos & permulcendos hominum animos. nulla .n. res ita penetrat in animos, ut harmonia numerorum & uocum, qua qui non mouetur, ne illi rigidiores sunt feris et arboribus. Monachi, ut comendarent eloquentiam Antonij Patavini, hanc fabulam imitati, sinxerunt pisces exertis e mari capitibus auduisse illum in littore Adriatico concionantem. Erasmus Roterodamus ioco scribit ex earum arborum genere, quae Orphea secutae sunt, fuisse quercus & fagos quibus diuus Bernardus usus est pro magistris (sic enim monachi de illo quoque fabulantur) aitque optandum esse, ut haberemus aliquos ex sapientissimis illis arboribus surculos quos inferremus: Nam ita haberemus (ut Comicus ait) unde disceremus.

ATYS IN PINVM.

Exiit hoc hominem truncoque induruit illo.

ATYS fingitur excisis genitalibus in pinum mutatus, propter fructus arboris inutiles: nam Porphyrius philosophus de ratione naturali deorum, scribit per Atym & Adonim inutiles fructus significari, & flores qui decidunt, antequam ferant fructus.

Cyparissus

CYI

In uiride

GR

hinc Cyparissus

Apolline dicitur

studiosus &

etiam Apolline

cyparissus si

quis olim

ris signo p

tam esse m

Alludit ad

ingenu

Lugebi

G

Arripit

H

nymeder

gro, cu

atque am

LIB. X.

CYPARISSVS IN CV-
PRESSVM.

In uiridem uerti ceperunt membra rigorem.

GRAECI κυπάρισσος uocant cupressum :
hinc Cyparissus puer in cupressum mutatus, & ab
Apolline dilectus fingitur eo, quod & Poëticae fuit
studiosus & Poëtarum scriptis celebratus est. tales
etiam Apollini aut Musis chari habentur. Ac quoniam
cupressus succisa nunquam regerminat, ideo in exe-
cuius olim adhibita, & ante mortuorum domus fune-
ris signo posita est, quo ritu significabatur, hanc ui-
tam esse mortalem, et semel amissam non recuperari.
Alludit ad eundem ritum Ouidius his uersibus.

Ingemuit, tristisq; Deus lugebere nobis
Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus, inquit.

GANNYMEDIS RAP-
TVS.

percussio mendacibus aëre pennis
Arripit Iliaden.

HERODIANVS historicus scribit Gan-
nymedem Trois regis filium in quodam Phrygiae a-
gro, cui nomen Pessimunti, interemptum à fratre
atq; amatore, sublatumq; è medio. Deinde pro cala-
mitatis

hom
in sa
cupis
vlla
brim
clom
fy in

INTERPRETATIO

mitatis solatio fuisse diuinis honoribus affectum, re-
lata ad Iouem raptorem fabula. Eusebius uerò tradit
eundem à Tantalò raptum et in Cretam Ioui missum:
Et postea bellum inde ortum inter Troem et Tanta-
lum. Erat autem aquila insigne Cretensum: inde
sumpta occasione finxerunt Iouem in aquilam con-
uersum, rapuisse Ganymedem.

HYACINTHVS IN FLOREM SVI NOMINIS.

Tyrioq; nitentior ostro

Flos oritur.

LAZARVS Bonamicus, cuius in Italia au-
ditor fui, cum enarraret Georgica Virgilij, referebat
de Hyacintho uarias opiniones medicorū, inter quos
aiebat esse quosdam, qui ita persuasum habeant, nūq̃
terrarum eiusmodi florem nasci, in cuius folijs notæ
literarū reperirentur: Se tamen Venetijs semel uidisse
florem Alexandria allatum tali forma, qua Poëta su-
um Hyacinthum describunt. Porro quod ad fabulam
attinet, flores amari ab Apolline finguntur, quod ca-
lore ac uirtute Solis euocantur ac uegetantur, sicuti
aliquoties iam dictum est.

CYPRII IN CERASTAS.

unde etiam nomen traxere Cerastra.

Cyprum

LIB. X.

CYPRVS à promontorijs olim Ceraſtis dicta eſt, hoc eſt, cornuta. nam promontoria quoq; uocantur cornua, ut apud Ouidiũ in Episto-
la Phyl-
lidis:

Eſt ſinus adductos modicè ſalcatus in arcus,

Vltima prærupta cornua mole rigent.

Hinc Barbari & agreſtes populi in promontorijs habitantes cornuti ſinguntur, tum propter ſitum lo-
ci, tum propter inhospitalitatem.

PROPOETIDES IN SAXA.

In rigidum paruo ſilicem diſcrimine uerſe.

IUSTINVS refert morem fuiſſe Cyprijs, proſtituere uirgines ante nuptias, ſtatis diebus ad do-
talem pecuniam quærendam: ex qua turpitudine for-
taſſis nata eſt hæc fabula. propter extinctũ uero pu-
dorem Propoetides ſinguntur exhausto rubore fu-
iſſe, ore ita duro, ut paruo diſcrimine in ſilicem uer-
terentur. nam oris uocabulum ſepe uſurpatur pro
impudentia: ut apud Ciceronem pro Quintio: Mihi
ore duriſſimo qui præſente Roſcio geſtum agere co-
netur, qua in ſignificatione etiam os ferreum dicitur.

PYGMALIONIS CONIUNX
EBVRNEA.

Sculpit ebur formamq; dedit qua ſcœmina naſci

Nulla poteſt &c.

M 3

Similis

INTERPRETATIO

SIMILIS fabula narratur de diuo Francisco, qui cum esset coelebs & à sceminarum consuetudine abhorreret, tamen ut desiderium quo tenebatur leniret, fertur sibi finxisse uxorem & liberos ex muliere, quemadmodum Pygmalion Ouidianus ex ebore. Vxor uerò Pygmalionis fingitur eburnea fuisse, uel propter corporis candorem, (nihil enim est ebore candidius) uel propter nominis similitudinem, quia fortassis dicta fuit Ebur uel Eburnea. Fabula autem docet castam & pudicam uxorem à Deo dari & petendam esse.

MYRRHAE AMOR.

Editus hinc ille est, qui si sine prole fuisset.

7 en?
6.
MYRRHA nefando patris amore capta, nutricis opera cum eo incio concubuit. Ad exaggerandam huius sceleris magnitudinem, initio Poëta lectorem tum attentum reddit, tum pramonet ne eiusmodi scelus in exemplum rapiat, sed detestari ac uitare discat, sic enim inquit:

Dira canam, procul hinc nata, procul ite parētes,
Aut mea si uestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides, nec creāte factum:
Vel si credetis, facti quoq; credite pœnam.

Deinde quò ostendat non libidinem, sed Diabolum

lum eiusmodi amoris autorem esse, excusat Cupidum, ac transfert culpam in ipsas furias cū ait:

Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido
Myrrha, facesq; suas à crimine uindicat isto:
Stipite te Stygio tumidisq; afflauit Echidnis
E tribus una soror &c.

Præterea duo insignes loci sunt in hac fabula: alter de stellis ita perhorrescentibus incestum, ut sese abscondant: qua quidem Prosopopœia significatur nihil in rerum natura esse hoc nefario scelere detestabilius. Alter de improbitate uetularum, quæ plerumq; sunt scelerum & flagitiorum administræ: ac imprimis ingeniosæ in illis perficiendis, iuxta tritos sermone uersiculos Aeneæ Syluij:

Non audet stygius Pluto tentare, quod audent
Effrenis Monachus plenaq; fraudis anus.

Narratur fabula hoc loco non aliena, de uetula cui diabolus erat pollicitus par calceorum, si discordiam concitaret inter coniuges, quorum ipse animos distrabere frustra tentauerat: id cum illa perficisset, iamq; ex pacto mercedem postularet, dæmon ei calceos ultra fluuium porrexit suspensos longe hæste, tanquā ipse eam metueret, ac dæmonibus peiorem iudicaret.

INTERPRETATIO
ATALANTA AVREIS PO-
MIS SVPERATA.

Præterita est uirgo, duxit sua præmia uictor.

ATALANTAE pernicitas aureis malis elusa & superata, facete referri poterit ad mobilitatem seu inconstantiam animi: ad hanc enim uincendam nihil est auro efficacius. Magnus est autem istorum pomorum usus hodie in negocijs nõ solum amatorijs, sed etiam bellicis. Omnis enim spes uictorie in illis præcipue consistit: neq; ulla est belli celeritas tanta, quæ non possit illis proiectis uinci. Proinde reges ac principes inter se bello certantes, illis potius, quam ferreis globis nunc contendunt. Exemplum uero Hippomenis docet, ne simus ingrati pro beneficijs, præsertim diuinis. Deus enim maxime offenditur ingratitude, ac punit suorum beneficiorum immemores. Deinde & uerissimum est quod Xenophon ait: ingritudinem sequi impudentiam, & impudentiam esse ducem ad omnem turpitudinem. Ergo & Hippomenes, cum esset ingratißimus, tandem factus est adeo impudens & impudicus, ut ne in locis quidem sacris effrenatâ libidinem suam cohibere posset. Postremo, quia homines uenero impetu sunt immanes, recte etiam finguntur, Hippomenes & Atalanta transire in leones, quibus nullum genus ferarum est truculentius.

Adonis

AD

A
studium s
ac delicat
sine caus
Anemone
moneamus
ac forma
Forma
- F
Po
per Adon
per uirili
tia gener
cornum:
bruma fu
lurem, q
tem ait P
Terra
Inuid
Horro
Crine
Ac u
Suspi

ADONIS IN ANEMONEN
FLOREM.

flos de sanguine concolor ortus.

ADONIDIS casus docet uenationem esse
studium seu exercitium uirorum fortium, non molliū
ac delicatorum, quales plerunq; sunt amatores. Nec
sine causa fingitur puer formosissimus mutari in
Anemonen florem maximè caducum, nempe ut ad-
moneamur, nihil esse minus diuturnum pulchritudine
ac forma, iuxta illud:

Forma bonū fragile est, quantūq; accedit ad annos

Fit minor, et spacio carpitur ipsa suo.

Pontanus ad physiologiam transfert fabulam,
per Adonim intelligens solem, quo nihil formosius:
per uirilia, radios solares, quibus omnia humi nascē-
tia generantur: per aprum, signum Zodiaci capri-
cornum: is enim radios solares amputat, ubi dies in
bruma fiunt contractiores: per Venerem, ipsam tel-
lurem, quæ solem amat, eoq; carens squallet. Sic au-
tem ait Pontanus primo de stellis:

Terra etenim solem queritur deserta cadentem
Inuidit quem tristis hyems, cui seuior apri
Horret cana gelu facies, cui plurimus imber
Crime madet, geminos et cū male contudit armos,
Ac ueluti uirgo absenti cum sola marito
Suspirat sterilem lecto traducere uitam,

INTERPRETATIO

Illius expectans complexus anxia caros,
Cum grauidos aperitq; sinus & terra relaxat
Spiramenta, nouas ueniat quo succus in herbas,
Diglomeratq; nives & grandine uerberat *auras*.
Nam cum sol rebus praesit pater ipse creandis
Vt sese ad manes bruma sub frigora transfert,
Tum tellus uidua sulcos oblimat in aluo,
Et tandem complexa suum letatur Adonim.

Porro id hemistichion, COELO PRAEFER-
TVR ADONIS, usurpari poterit loco pro
uerbij, ubi significabimus uoluptatem anteferri *pi-*
tati.

IN LI- BRVM VNDECIMVM.

ORPHEI CAEDES.

ORPHEI à mulieribus trucidati ac discer-
pti exemplum docet, nullas feras tam implacabiles se
prestare, quam mulieres ira & odio incensas. ha-
nulla sermonis suauitate leniuntur: neminem audi-
unt: nullis precibus exorantur: estq; ita, quemadmo-
dum apud Euripidem dicitur de malis mulieribus.

Δῖον

Δῖον
δ' αὖτις
ἀλλ'

LYR

OL
mices: id a
eximto:
in Lesbum
poeta, qui
ἐκ κείν
N

Loquitur
ipse delato

Luci
bilem & r
ranni filiu
mitem: &
templo Ap
ris Orpheu
feliciter ei
suburbio,
omnes can

LIB. XI.

ΔΕΥΗ ΜΩΝ ΔΕΥΗ ΚΥΜΑΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΑ,
 ΔΕΥΟΙ ΔΕ ΠΟΤΑΜΟΙ, ΚΑΙ ΠΥΡΟΣ ΘΕΡΜΑΙ ΠΥΡΑ
 ΑΛΛ' ΟΥΔ' ΕΡ ΟΥΤΩ ΔΕΙΝΟΝ, ΩΣ ΓΑΡ Η ΚΑΚΗ.

LYRA ORPHEI DELATA
 IN LESBVM.

ORPHAEA Lyra significat studium Po-
 etices: id apud Lesbios floruit, Orpheo in Thracia
 extincto: atq; ideo fingitur ea peruenisse ex Thracia
 in Lesbum insulam, sicuti testis est Phanocles uetus
 poeta, qui ait:

ΕΚ ΚΕΙΝΟΥ ΜΟΛΠΑΙΤΕ, ΚΑΙ ΪΜΩΡΤΗ ΚΙΘΑΡΙΣΥΣ
 ΝΗΣΟΥ ΕΧΕΙ. ΠΑΣΕΩΝ Τ' ΕΣΙΝ ΑΟΙΔΟΤΑΤΗ.

Loquitur enim de Lesbo insula & de Lyra Orphei
 ijsue delata.

Lucianus narrat de eadem Lyra rem memora-
 bilem & risu dignam, scribit Neanthum Pyttaci ty-
 ranni filium in Lesbo affectasse gloriam Orpheae si-
 milis: & furtim abstulisse diuinam illam Lyrā, in
 templo Apollinis suspensam, qua in permulcendis fe-
 ris Orpheum imitaretur: sed hanc imitationem ei in-
 feliciter euenisse. Noctu enim eum obambulantem in
 suburbio, & imperitē canentem Lyra, exciuisse
 omnes canes, ijsque coeuntibus fuisse dilaceratum.

Anguis

C. int.
 h. n. o.

INTERPRETATIO
ANGVIS CAPVT ORPHEI
MORDENS.

peregrinis anguis arenis

Os petit.

ANGVIS in silicem mutatus, qui Orphei caput lacerauit morsu, fuit Lesbios (ut opinor) obtrektor, qui mortuum insectatus est. Tales enim sunt & angue crudeliores, & duriores silice, qui famam bonorum hominum, praesertim mortuorum, lacerant.

MIDAE CONTACTV OMNIA
VERSA IN AVRVM.

MIDAE fabula docet infinitam cupiditatem auri longè deteriorem esse paupertate: idq; significat Poëta cum inquit:

Copia nulla famem releuat, sitis ardua guttur
Vrit, & inuiso meritò torquetur ab auro.

Apud Plutarchum extat historia huic fabula prope similis, de Pythio principe auaro, qui inuentis aurifodinis, cum omnes ciues eruendo & constando auro ita fatigaret, ut aliud nihil agere possent: mulatq; ob laboris magnitudinem perirent: Vxor eius prudentia & probitate insignis, clam adhibitis aurifabris auream mensam, aureos panes & uaria ciborum fercula ex auro fabrefieri curauit: quibus diliger

genter studiosq; cōfectis, Pythio, qui dies aliquot ab
 orbe abfuerat, domum reuertenti & parari cœnam
 postulanti mulier auream mensam afferri iussit, in
 qua nihil quidem quod edi posset appositum erat, sed
 omnia ex auro fabrefacta. Ac primo quidem aspectu
 gauisus est Pythius mira arte conspiciens singula elā
 borata: inde auri cōtemplatione iam abundē satiatus,
 sibi cibum afferri præcepit: Verum uxor cuncta quæ
 postula sset, ex auro confecta inebat apponi: cumq;
 illi iracundia percitus esurire se uociferaretur, neq;
 se aurum id temporis amplius exposcere: ibi illa: tu
 uerò (inquit) nullius rei præter hanc habendæ facul
 tatem præbes. Omnis enim ciuium cura, omnisq; ars
 tuo iussu in parando auro uersatur, ut nemo iam
 agros colat: nemo hortos conserat, dum in his fodi
 endis ac perquirendis, quæ minimè usui esse possunt,
 tuo iussu omnes sunt occupati, nec pauci etiam eius
 dem rei causa moriantur. Hac oratione non medio
 critè commotus Pythius avarum suum animum com
 mutauit: & quintam duntaxat ciuiū partem in ope
 re continuit: ceteros tum agriculturæ tum alijs arti
 bus operam dare iussit. Hæc Plutarchus in lib. de
 claris mulieribus.

Ceterum Midæ dissimilimus fuit rex Salomon,
 qui delata sibi optione, non immensas opes, nec totius
 orbis imperium, sed sapientiam elegit. Dissimilimus
 item fuit Vbaldus Feretrius Urbini Dux, qui se sapi
 entis

INTERPRETATIO

entia commutaturum (si fieri posset) omnes suas fortunas testatus est, cum dixit, se ad paupertatem deuenturum, si sapientia ueneat. Ut igitur huius Principis & Salomonis uotum ab omnibus laudatur, ita econtra uituperatur cupiditas auri, quam Midas habuit.

Ac quoniam plerique regum ac principum sunt aut prorsus illiterati aut indoctiores, quam ut de musica, hoc est, de literis & honestis artibus recte iudicare possint. nam in aulis, ut uidemus, plerumque semiliterati doctissimis preferuntur: ideo poeta finxerunt Midam quoque admirari agrestiore musiciam: nec fauere Apollini. tales enim Midæ raro fauent studijs, quibus ipsi non sunt exculi: ac melius dijudicare possunt, ut clangat tuba, quam ut numerus in oratione uel in uersu aptè cadat. Antæus Scytharum rex fertur dictitasse, se magis delectari hinnitusu equorum, quam cantu et symphonia. Huius aures à Musis tam alienas, & abhorrentes, quis non asininas dixerit? Ergò non dubium est hanc fabulam esse confictam in principes auaros & indoctos, quibus pluris est aurum, quam sapientia: infantia quam eloquentia: barbaries, quam eruditio. neque aliud sunt aures asininae, quæ Midæ affinguntur, nisi aures ineruditæ: tametsi earundem allegoria possit etiam ad alia referri.

Iustinus refert ad delatores & exploratores, quos

11
sonu
hr em
verbrin
indief
li reb.
non
inueltheis

quorum
Sunt quib
dam utpo
dimittere
regionem
miram illi
admiraret
procul fie
lus dicere
tam anim
Ali
dam habui
incidisse in
MID
RE
tu, hoc est
regime re
tant, neue
la quidem
thascantur
nec ipsis se
tant turpia
aliud signi
monimenta
loquuntur

LIB. XI.

quorum sunt multi in aulis regum: sic enim scribit: Sunt quibus placet hac allegoria significatum Mi-
dam utpote tyrannum coryceos & subauscultatores
dimittere solitum, per quos quaecunque per omnem
regionem uel fierent uel dicerentur, cognosceret: ni-
mirum illis utens aurium uice. Proinde cum uulgus
admiraretur ab illo resciri etiam ea quæ clam ac
procul fierent, occasionem fabulæ dederunt, ut Mi-
das diceretur auriculas asini habere, uel quod nul-
lum animal excepto mure acutius audiat quàm asinus.

Alij fabulam exponunt de loco: & aiunt Mi-
dam habuisse oppidulum cui nomen $\phi\upsilon\varsigma\ \omega\tau\alpha$, et ideo
incidisse in fabulam, quod haberet asini aures.

MIDAE FAMULI VOX IN
ARVNDINEM.

REGVM ac principum uicia teguntur tia-
ta, hoc est, dignitate, qua ipsi sunt ornati: eo enim
regimine reges ac principes suam deformitatem ocul-
cant, neue manifesta fiant eorum uicia, obruuntur il-
la quidem scrobibus, sed ad tempus, donec è scrobibus
eruantur cannae seu arundines uocales, hoc est, do-
nece ipsi sepultis existant scriptores, qui posteris pro-
ferant turpia illorū facta. uocales enim arūdines nihil
aliud significant, nisi scriptorū calamos, qui literarū
monimenta conficiūt. Hi .n. calami uocem edunt, hi
loquuntur, hi efferunt arcana scrobibus obruta.

De

horns
amply

INTERPRETATIO
DE MVRIS TROIANIS.

non impunè ferat, Rector maris inquit.

MAGNA respublica non tam hominum opera & industria, quàm numine diuino constituitur. in Republ. uerò benè constituta inprimis contractuum et rerum pactarum fides præstanda est: quorum utrumque ut Poëta significarent, finxerunt deos ad ædificandam urbem Troianorum accessisse ut architectos. Deinde eosdem propter neglectam fidem iurisque iurandi religionem, Troianis maximam calamitatem attulisse. nam perfidiosi ac periuri nunquam manent impuniti. Extat etiam apud Bocatium non inuenusta huius fabulæ expositio, ad historiam accommodata. Refert enim Bocatius Laomedonta in edificandis muris adiutum esse auro è templo Apollinis & Neptunii ablato. Deinde secuta inundatione causam publicæ calamitatis in illū collatam esse. Similis fabula posset confingi de quibusdam Germaniæ ciuitatibus, quòd uidelicet in extruendis moenibus operum mortuorum sint adiuti: quia in multis locis Germaniæ hoc tempore muri construuntur monumentis sepulcrorum è cœmiterijs ablatis.

THETIS NYMPHA IN VARIAS FORMAS.

CERTVM est matrem Achillis fuisse præstantem foeminam & maritimarum urbium uel insularum

*rim fin.
kls*

LIB. XI.

larum dominam, hancq; ob causam fingi deam mari-
nam. Quantum uero ex fabula intelligitur, non fa-
cile persuaderi potuit, ut Peleo regi Thessaliae nube-
ret. Itaq; formae in quas se mutauit, significant quan-
dam animi uarietatem qua nuptias illius recusauit.
Euripides in Iphigenia scribit insignia Achillis fu-
isse aureas Nereidas: ac fieri potest, ut propterea eius
mater dicta & habita sit una ex Nereidibus.

DE AVTOLYCO ET PHILAMMONE.

Nascitur Autolycus furtum ingeniosus ad omne.

AVTOLYCUS homo dolosus & furax
ideo fingitur Mercurij filius, quia Mercurius in ge-
nitura infeliciter positus, plerumq; tales format mo-
res. Eadem ratio est de Philammone Poeta Apollinis
filio: Nam Sol ad honesta & liberalia studia excitat
natos, in quorum genitura bono loco constitutus est.
multi autem reperiuntur hoc tempore similes illius
Autolyci.

Qui facere assuerat patriae non degener artis,
Candida de nigris & de candentibus atra.

Eo siquidem artificio nihil est usitatus praesertim in
aulis & in iudicijs forensibus: quiq; id artificium opti-
me norunt, illi maximo in honore & precio habentur.

INTERPRETATIO
DAEDALION IN ACCI-
PITREM.

Cum se Dædalion saxo misisset ab alto.

DAEDALIONIS in accipitrem fabula
detestatur ferociam principum, qui pacis & quieris
inimici, tanquàm accipitres bello et cæde grassantur.

LVPVS IN SAXVM.

Bellua uasta lupus: syluisq; palustribus exit.

LVPVS hic fuit Pelei hostis, qui ad ulcis-
cendam Phoci necem incubuit, & illum exulem per-
secutus est, multisq; damnis affecit: Strages uero di-
uinitus per hunc facta, docet Deum & esse humani
sanguinis uindictam & homicidis irasci, eosq; odisse
ac grauiter punire, id quod agnoscit ipse cum ten-
dens manus in aperti littora Ponti

Ceruleam Peleus Psamathen ut finiat iram
Orat, opemq; ferat.

PELEVS A CAEDE EX-
PIATVS.

Sumit ab Hemonio purgamina cædis Acasto.

HOMICIDAE olim erant cunctis inuisi-
adeo ut si quis uel imprudens aliquem interfecisset,
exilio mulsetaretur, atq; à ciuili excommunicaretur
consortio. Erat tamen cædes per imprudentiā facta
expiabilis. Quibus uero ritibus & ceremonijs expi-

atio

LIB. XI.

atio fieri solita sit, intelligi potest ex libro secundo
Herodoti, ubi Adrastus à Cræso expiatur: seruantur
& hodie in Ecclesia certæ expiationis cæremonie.

ALCYONE IN AVE M.

IN hac fabula primum obseruanda est descri-
ptio tempestatis ac naufragij, qua uix extat alia illu-
rior. Initium descriptionis sumptum est à progno-
stico futuræ tempestatis, uidelicet à præcedente motu
aëris. Id enim certum est signum surgentis uenti,
quando aquæ incipiunt albescere ac moueri. Hinc
omnia quæ in tempestate accidunt, graphicè depin-
guntur, impetus uentorum: clamor et trepidatio ui-
rorum: stridor rudentium: fremitus maris assurgen-
tis & debiscentis: fragor nauis quassatæ & fatiscen-
tis. adhæc assimilantur fluctus & uenti hostibus ma-
chinisq; bellicis: nauis uerò urbi obsessæ: & decuma-
tus fluctus militi

qui numero præstantior omni,

Spe potitur tandem, laudisq; accensus amore

Inter mille uiros murum tamen occupat unus.

Ad extremum depingitur naufragium, quomodo ni-
mirum fractis malo et gubernaculo nauis sit oppres-
sa: quomodo ex hominibus alij statim in imū demersi,
alij arreptis tabulis inter fluctus natarint, donec om-
nes simul perirent. Deinde obseruandū est exemplum
amoris

INTERPRETATIO

amoris coniugalis. nam Alcyone quàm charum habet maritum, quàm difficile ferat desiderium absentis, declarat gemitu, lacrymis, alijsq; euidentibus signis. dissuadet nauigationem, cumq; impedire hanc nequeat, collabitur præ dolore exanimis. Diu item prospectat nauim è portu discedentem: quæ quidem omnia habent mirificam declarationem amoris. Similiter & Ceyx quàm charam habeat uxorem, testatur in extremo uitæ periculo, dum natat, absentem, quoties finit hircere fluctus,

Nominat Alcyonen, ipsisq; immurmurat undis.

Ceterum tota fabula aptissimè accommodata est ad naturam auiculae, in quam Alcyone fingitur propter similitudinem nominis mutata. Est enim Alcyon avis, ita amans coniugis, ut nullo anni tempore à suo compare discedat, nisi quando excludit oua: sed quemadmodum nuptam decet, eum semper comitatur: eundemq; senem & aegrè uolantem humeris ferat, ac foueat. Adhæc oua excludit in mari: ac tantam naufragij memor cõstruit nidum instar nauis, ea forma, ut neq; mergi neq; euerti fluctibus queat. Componit enim spinas aciculæ piscis, ac rectis alijs ceu stamini, transuersas, aliàs ueluti subtegmen implicat: mox confertum recuruat, & in orbem reducit: & sic deniq; coaptat, ut opus nauigij specie fiat turbinatum, perfectum littori, quo fluctus extremi pertingunt, applicat: hîc unda molliter feriens, non

dum fir
prehens
tia const
solui que
admirati
nam su
nec aliud
Plutarch

Est p

C
rus, conf
lia prop
perpetu
xerunt
ductisq;
furtis ac
etiam m
nem col
phæum
bulis-tes
esse in
sunt cor
nia dies
horis.
lucem a

fabricat.

arca

No 2

dum firma satis hiantiaq; procellarum uerbere de-
prehensa, sarcire docet. Solida uerò et iam coheren-
tia confringit, figitq; adeò, ut nec saxo nec ferro dis-
solui queant. Qua quidem in re magna cum primis
admiratione dignū ostiolum est, ita factum, ut hanc
unam subeuntem recipiat, cæcum cæteris et abditum:
nec aliud quicquam admittens, ne undam quidem: ut
Plutarchus tradit in libro de industria animalium.

C I M M E R I I.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu.

CIMMERIOS quorum meminit Home-
rus, constat temporibus belli Troiani habitasse in Ita-
lia prope Neapolin, Cumas, & Puteolos. Apud hos
perpetuam esse caliginem ac noctem ideò Poëta fin-
xerunt, quia specus magis q̃ domos incolebant: de-
ductisq; cuniculis sub terra diuersabantur, homines
furtis ac latrocinijs assueti. Orpheus in Argonauticis
etiam meminit Cimmeriorum: sed eos ad septentrio-
nem collocat, in locis ad Bosphorum sitis, inter Ri-
phæum & Calphium altissimos montes umbris et ne-
bulis tectos. Constat autem uerè Cimmerias tenebras
esse in Islandia & Pilappia, ubi brumales dies adeò
sunt contracti, uix ut lux compareat. Nam in Liuo-
nia dies circa brumam est non multò longior tribus
horis. Sunt alij quoq; Cimmerij qui nullam unquam
lucem conspiciunt: nempe homines ebriosi, quorum

necesse

INTERPRETATIO

hic ad septentrionem infinitus est numerus. Hi nocte
in cellis uinarijs perpotant, & interdium dormiunt.
Rectè igitur Ouidius somni domicilium edificat
apud eiusmodi homines crapula & somno deditos.

SOMNIORVM GE- NERA.

Excitat artificem simulatoremq; figuræ
Morphea.

SOMNIA sunt imagines quæ fiunt in somno
per spiritus uariè discurrentes in cerebro. Sunt
enim spiritus instrumenta cogitationum. ac plerumq;
somnia de ijs offeruntur, quæ uigilantes sæpe cogita-
mus. Fingit autem Ouidius triplex somniorum ge-
nus: unum quod rationis gestus imitatur, ut sermo-
nem ac uultum: huic nomen Morphea. Aliud quod
representat animata quidem, sed ratione carentia:
huic nomen Acelos, quia simulet formam animantis.
Tertium genus est planè phantasticum, quo inanima-
ta representantur. Verum quia cogitationes magno-
rum hominum alijs in rebus uersantur, quàm cogita-
tiones uulgi, diuersis quoq; somnijs & non uulgari-
bus ipsi reges ac Principes luduntur.

AEACVS IN MERGV M.

Aequor amat, nomenq; tenet, quia mergitur illo.

DE Mergo, cur subinde se demittat in fundum
etiam

etiam alia narratur causa, quàm Ovidius hic fingit.
 Nam in apologis traditur fuisse negociator, & nau-
 fragio amisisse merces. ideoq; nunc obsidere littora
 ac se mergere in fundum, sicubi inueniat merces suas,
 uel in littus eiectas, uel in fundo hærentes.

IN LI- BRVM DVODECI-

M V M.

SERPENS IN SAXVM.

Fit lapis & seruat serpentis imagine saxum.

PER occasionem narrantur transformatio-
 nes et conuersiones rerum tempore belli Troiani fa-
 ctæ: quæ quoniam ex Homero pleræque ad uerbum
 translate sunt, id quoq; utilitatis adferunt, quòd do-
 cent rationem transferendi Græca in latinum. At fa-
 bula de serpente in Aulide passeris deuorante, nar-
 ratur ab Agamemnone apud Homerum secundo Ili-
 ados. Extat etiam latinis uersibus elegantissimè trans-
 lata à M. T. Cicerone de diuinatione.

IPHIGENIA IN CERVAM.

IPHIGENIA pro exercitu Græcorum à
 patre mactata, docet Rempubicam ita caram esse
 regibus

INTERPRETATIO

regibus debere, ut si necessitas postulet, ipsi communi-
nem populi salutem suæ suorumq; uitæ anteponan-
Extat fabula apud Euripidem quæ inscribitur Iphi-
genia in Aulide. Ipsa uerò Iphigenia in ceruam mu-
tata fingitur eò, quòd cerua in locum illius supposita,
fuit Dianæ immolata.

FAMÆ DOMVS.

DE expeditione in Troianos haud dubiè ma-
gna fuit fama, tam in Phrygia & in omnibus finiti-
mis regionibus, quàm in Græcia. nullum enim bellum
tam occultè parari potest, quin præcedat fama. in
bellis autem multæ sunt suspiciones: multa accidunt
πολλὰ: quod ut significet Ouidius, fingit domicili-
um famæ inter cælum & terram, ubi omnia audian-
tur, omnia diuulgentur: alluditque ad prouerbum
πολλὰ καὶ τὸ πολέμου, multa belli noua, cum
ait:

Illic credulitas, illic temerarius error,
Vanaq; leticia est, consternatiq; timores.

CYGNVS INVVLNERA- BILIS.

Congreditur Cygnus decimum dilatus in annum
Hector erat.

CYGNVS cum interfuisset multis prælijs,
nec ullum unquam uulnus accepiisset, deniq; et in bel-
lo Troiano citra uulnus esset extinctus, fabulis Poë-
tarum

LIB. XII.

tarum celebratus est, non modò ut fortis ac strenuus,
sed etiam ut in omni uita inuulnerabilis.

TELEPHVS AB ACHILLE
VVLNERATVS ET SA=
NATVS.

opusq; meæ bis sensit Telephus hastæ.

TELEPHVS Achillis hasta uulneratus
& sanatus est, ut Ouidius alibi testatur his uersibus:
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Hanc ob causam ita gloriatur hic Achilles de sua ha=
sta, quòd eam Telephus bis senserit. Plinius scribit
Achillem à Chirone doctum, curasse Telephi uulnus
per decussionem ferri. naturam enim ferri stipticam
esse, ideoq; eius limaturam emplastris plagarum ad=
hiberi.

QUALIA HEROVM COL=
LOQVIA.

uirtusq; loquendi

Materia est.

MAGNORVM Principum ac fortium ui=
torum colloquia debent esse de rebus honestis et gra=
uibus. sunt autem honestissima colloquia de uirtute.
itaq; finguntur heroës apud Achillem in conuiuio
nò habere alios sermones nisi de memorabilib. factis.

INTERPRETATIO

Non illos cytharæ, non illos carmina uocum
 Longaq; multifori delectat tibia buxi.
 Sed noctem sermone trahunt, uirtusq; loquendi
 Materia est: pugnam referunt hostisq; suamq;
 Inq; uices adita atq; exhausta pericula sæpe
 Comemorare iuuat, quid n. loqueretur Achilles?
 Aut quid apud magnū potius loqueretur Achilles?

Nostri uero procures, quando ineunt conuiuia, ple-
 runq; colloquuntur de helluatione, scortatione, mora-
 bo Gallico, alijsq; rebus turpissimis. Hi sunt enim ser-
 mones, quibus hodie in conuiujs potissimum sese ex-
 hilarant.

NESTORIS LONGÆ- VITAS.

uixi

Annos bis centum, nunc tertia uiuitur ætas.

DE longeuitate Nestoris uariæ sunt opinio-
 nes: quidam putant illum fuisse tantum nonagenari-
 um, desinientes ætatem, spacium triginta annorum.
 Ego uero arbitror Nestorem reuera tam longæuum
 fuisse: idq; celebratum esse à Poëtis, ut rem inprimis
 memorabilem. non est enim rarum fieri nonagenari-
 um, cum adhuc non pauci reperiantur, qui prospera
 ualetudine usq; ad centum uiginti annos uitam pro-
 ducant. neq; est increbibile, illis temporibus hominem
 temperantem, qualis fuit Nestor, peruenire ad tam
 tam uitæ

LIB. XII.

tam uita longitudinem potuisse, cum ex annalibus
constet, Ioannem Caroli Magni armigerum, Nestori
parem uixisse annos trecentos, cuius longæui homi-
nis meminit Baptista Mantuanus libro secundo de
patientia: meminerunt & multi Annalium scripto-
res, qui eum nominant Ioannem de temporibus.

CAENEVS EX FOEMINA
IN MAREM.

CVM ex molli & ignauo adolescente Cene-
us acer & bellicosus uir extitisset, dedit occasionem
fabule, quod ex foemina conuersus esset in marem.
Est enim usitatum uulgo appellare eos foeminas, qui
sunt uiris opprobrio. Sic Numanus ille Virgilianus,
Troianos uocat foeminas:

Ouerè Phrygiæ, neq; enim Phryges: ita per alta
Dyndima, ubi assuetis bisforem dat tibia cantum.

Tympana uos buxusq; uocat Berecynthia matris
Ideæ: finite arma uiris, & cadite ferro.

Neq; alia ratione nisi per opprobrium Caneus uoca-
tur foemina, id quod patet ex his uerbis, quibus La-
treus Centaurus eum ita compellat.

Et te Cæni feram? nam tu mihi foemina semper,

Tu mihi Cænis eris. Item, columq;

Icape cum calathis & stamina pollice torque,

Bella relinque uiris.

Inuulnerabilis uerò eadem de causa fingitur
qua Cygnus. Nam aiunt Caneum fuisse rei bellicæ
peri-

fuit ann

361

mor an

annol

-1. 1. 39

INTERPRETATIO

peritum, adeo ut cum plurima praelia fecisset, nunquam tamen uulneratus sit.

CENTAVRI CVR NVBI- GENAE.

Nubigenasq; feros positis ex ordine mensis
Arboribus tecto discumbere iusserat antro.

THESSALIAE equites finguntur nubigenae, propter arces in altissimis montibus sitas, ubi fuerunt geniti: est enim Thessalia regio montosa. Eodem modo nubigenae fingi possunt apud Germanos equites Franci & Tirolenses: nam hi quoque in altissimis montium iugis gignuntur.

CONVIVIVM LAPITHARVM ET CENTAVRORVM.

CONVIVIVM Lapitharum & Centaurorum detestatur ebrietatem & caedes quae ex ebrietate proueniunt. nam ebrietas impellit homines ad quoduis facinus: ut ait Horatius,

In praelia trudit inermem.

Allegatur huius fabulae exemplum ab eodem Horatio in Odis contra ebrietatem his uersibus:

At ne quis modici, transiliat munera Liberi,
Centauraea monet cum Lapithis rixa super
Debellata mero.

Non

LIB. XII.

Non dissimile conuiuium meo tempore actum
est in finibus Turingiæ & Franciæ, ubi equites ad
nuptias inuitati Centauricè à poculis descenderunt ad
arma, ipsumq; sponsum cum præcipuis affinibus &
cognatis trucidarunt. Lucianus describit simile con-
uiuium, in quo philosophi diuersarum professionum
ad nuptias inuitati, non syllogismis, sed pugnis more
Centaurorum et Lapitharum inter se cõtenderunt.

QVID SPICULA PERDIS.

Sanguine plebeio? si qua est tibi cura tuorum
Vertere in Aeaciden.

HAEC carmina usurpari possunt uice pro-
uerbij in admonitione ad principes, qui bellicam glo-
riam expetunt, ut intermissis bellis ciuilibus & ple-
beis, acquirant uictoriam non ex cæde miserorum ci-
uium & rusticorum, sed ex bello aduersus Turcam
pro gloria Dei & defensione Ecclesiæ suscepto. Hoc
nimirum est uerti in Aeaciden.

ACHILLIS INTERITVS.

ille igitur tantorum uictor Achille
Victus es à timido Graiæ raptore maritæ.

LOCVS communis de usitato heroum inte-
ritu. sæpissimè enim accidit ut fortissimi quique ab
ignauissimis fraude interficiantur. Sic Scipio Africa-
nus, sic Pompeius magnus, sic Iulius Cæsar, multiq;
alij

INTERPRETATIO

alii perempti sunt. Fertur autem Achilles insidiosè occisus à Paride in templo Apollinis. nam cum illuc uenisset in colloquium cum Andromache Hectoris uxore, de Polyxena in matrimoniū ducenda, ex insidijs interfectus est telo Paridis, qui se in templo occultaerat. Et hinc conficta est fabula de Apolline exhortante Paridem, ac telū dirigente in Achillem.

AT VIVIT TOTVM QVÆ
GLORIA COMPLEAT
ORBEM.

ALIVS locus communis de gloria, præter quam omnia in hoc mundo sunt caduca. Hæc enim sola est immortalis: cætera uerò omnia, quantumvis magna, intereunt. Sunt igitur digni obseruatione hi uersus:

Iam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, paruum quod nō bene cōpleat urnam.
At uiuit totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi mensura uiro respondet, & hæc est
Par tibi Pelide nec inania Tartara sentiit.

ARBITRIVM LITIS TRA-
IECIT IN OMNES.

EXEMPLVM quo admonentur principes, quomodo in grauibus & odiosis controuersijs se gerere debeant, ut inuidiam & offensiones declinent: nempe ita, ut legitimo iudicio controuersias

dijudicandas

adjudicandas permittant: nec arbitrium litis sibi uen=
dicent.

IN LI= BRVM DECIMVM TERTIVM.

CONTENTIO AIACIS ET
VLYSSIS.

Consedere duces & vulgi stante corona.

AIACIS et Vlyssis contentio de armis, sum=
pta est ex Euripidis Helena. ibi enim fit eius mentio à
Teucro commemorante casum sui fratris. ac uidetur
conficta ad imminuendam eorū opinionem, qui arbi=
trantur nullam esse uirtutem admiratione & honore
dignam, nisi fortitudinē decertandi. Multi .n. sic ha=
bent persuasum, bellatores antecellere omnibus homi=
nū ordinibus, magisq; necessarios esse Reipub. quā
uiros eloquentia, consilio & eruditione praestantes.
Nec dubium est plurimos olim fuisse & Athenis &
Roma hac opinione inflatos, qui occasione huic fig=
mento praebuerint. Tractatur igitur hac cōtentione
locus communis, quem Cicero tractat in 1. Officio=
rum, ubi disputat, res urbanas praestantiores esse bel=
licis, cum inquit: Cedant arma togae, concedat lau=
rea lingua.

Sed

INTERPRETATIO

Sed Ovidius longè illustrius quàm Cicero hunc locum explicat, proponens ob oculos duorum principum contentionem, quorum alter animi & corporis uiribus, alter eloquentia & consilio excellit: quodq; mirificam habet gratiam, utriq; personæ affingit pro decoro orationem aptam & moribus conuenientem. Aiakis oratio est militaris, incitata, plena iactantia, plena indignationis: Ecōtra Vlyssis oratio est urbana et oratoria, et quodāmodo etiam ueteratoria. Ille .n. iactatorem, hic simulatorem refert: & quam ille insolenter, tam modestè hic causam suam agit. Ambe uerò orationes pertinent ad statum iuridicalem: est .n. disputatio, utri iure debeantur arma. Sed utriq; sumuntur argumenta à persona, cuius dignitas ducitur ex genere Demonstratiuo, à nobilitate parentū, & magnitudine rerum gestarum.

Aiax pro decoro militari utitur exordio acris & abrupto. Orditur autem à re præsenti: nam cum eo in loco causa ageretur, unde conspici posset classis Græcorum, quam paulò ante sua uirtute seruauerat, arripit hinc exordium, conquerens nihil esse indignius, quàm eo loco, ubi non ita pridem ipse omnium fortissimè pugtasset, ac classē ab impetu & incendio hostili defendisset, nunc in dubium uocari suam uirtutem, seq; conferri cum Vlysse homine loquaci & imbelli: qui cum defendendi essent socij, defendenda essent castra, eo ipso loco aciem deseruisset.

Deinde

ex da.
no quer

Deinde ar
ma iure d
Achillis e
nobilitate
rem prob
tione & e
nemq; sun
lium amp
rò quàm
turpiter
relictum
mum eius
uentum
sua facim
sem hosti
se: oppos
factis è
extenuat
tudine &
to talis c
in exora
iactat, i
acris et
lore rhe
Den
Arm
Inde

LIB. XIII.

Deinde argumentatur in hunc modum : Achillis arma iure deberi uel heredi, uel praestantiori. Se uero Achillis esse patruelem, et Vlysse praestantio rem tum mobilitate tum uirtute : Ergo sibi iure deberi. Minorem probat, primum serie maiorum : deinde narratione & enumeratione rerum à se gestarum : ratio nemq; sumptam à propinquitate & splendore natalium amplificat collatione familiae Vlyssæ. Prius uero quam exponat sua merita, commemorat Vlyssis turpiter facta : nempe Philocteten per scelus ab illo relictum in itinere : Palamedem uirum praestantissimum eiusdem criminatione, dolo & inuidia circumuentum : Nestorem in acie desertum. Postea iactat sua facinora, uidelicet se protexisse suo clypeo Vlysses hostibus cinctum : se prohibuisse incendium à classe : opposuisse se Hectori igne & ferro grassanti. His factis è regione, confert res Vlyssis, quas odiose extenuat. Postremo argumentatur à Clypei magnitudine & splendore, quod Vlyssi uiro ad insidias nato talis clypeus minimè cōueniat. Ac quemadmodum in exordio per indignationem se uultu & manibus iactat, ita & in fine orationis ostendit signum animi acris et indignatis, ubi pro decoro fingitur uti hoc colore rhetorico, seu potius militari, ex consequentibus : Deniq; quid uerbis opus est ? spectemur agendo. Arma uiri fortis medios mittantur in hostes. Inde iubete peti.

Hec

INTERPRETATIO

Hæc est summa prioris orationis, quæ etsi est
diserta, tamen ad posteriorem collata, uidetur quod-
dammodo horrida et inculta. Nam Vlysea oratio est
adeo oratoria, ut nesciam an Demosthenes uel Cicero
in hac causa disertiorē habere potuisset. Seneca scri-
bit Ouidium contendisse cū eloquentissimis declama-
toribus sui temporis tractando hoc ipso argumento
de iudicio armorum: unde non dubium est has ora-
tiones summo studio & iudicio elaboratas esse.

Porro initio dicendi non properandum Oratorum
sed paululum commorandum est, quemadmo-
dum Cicero & Quintilianus docent. mora enim
& expectationem auditorum excitat, & uerecun-
diæ speciem habet. Itaque in Vlyse, ut in oratore,
depingitur alius gestus, & habitus, quam in Aia-
ce. Fingitur enim Vlysses antequam initium dicen-
di faciat, stare cogitabundus, oculis in terram dea-
fixis.

Astitit, atq; oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad procures, expectatoq; resoluit
Ora sono.

Estq; hic locus communis de Vlyse terram intuentem
sumptus ex tertio Iliados:

Αλλ' ὅτε δ' ἡ πολὺ μῆλ' ἀναΐξαι ὄδ' ὕστευ' εἶ-
στασ' κεν, ὑπαί δ' εἰδ' ἔσκε κατὰ χθονὸς ὁμῶς
κατὰ πῆξας,

Disposita

LIB. XIII.

DISPOSITIO ET PARAPHRASIS ORATIONIS
VLYSSEAE.

Si mea cum uestris ualuisſent uota Pelasgi.

EXORDIUM ex ipsa causa, ab affectu, quo captat principū beueuolentiam à persona Achillis, quem ostendit esse causam huius contentionis.

Si quid meae preces uestris coniunctae apud Deos immortales Graeci ualuisſent, nihil hac controuersia nunc opus esset. Nam et Achilles adhuc uiuus suis armis potiretur: & nos egregia eius uirtute frueremur. At quoniam iniquitate fati (id quod sine lacrymis effari nequeo) ille mihi pariter et uobis ademptus est, ecquis in possessione armorum tanto uiro heres succedet iustius, quàm is cuius ipse opera ad societatem huius belli accessit? (tur.

Huic modo ne proſit, quod ut est hebes esse uideatur. Inuersio Ironiae, qua Ajax initio orationis suae contumeliose de Eloquentia loquitur, cum ait:

Tutius est igitur fictis contendere uerbis
Quàm pugnare manu, sed nec mihi dicere promptum
Nec facere est isti: quantumq; ego Marte feroci,
Inq; acie ualeo, tantum ualet iste loquendo.

Cum uero eloquentia, ut probum mihi obijciatur, initio orationis meae peto, ne huic, qui ad arma tantum promptus

INTERPRETATIO

promptus, alioqui hebes est, nihilq; utilitatis, uel oratione uel consilio uobis unquam attulit, ipsa stupiditas profit: neue mihi obsit hæc (si quæ est) facultas dicendi, qua nunc meam causam ago, & semper communi commodo atq; utilitati uestre seruiui.

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi.

Refutatio argumenti de nobilitate generis, in qua Vlysses callidè & prudenter dissimulat ea, quæ sibi ab Aiace obiecta sunt de Anticlea matre à Sisypho stuprata. Vicissim autem obijcit ei patrum propter fraternam cædem exilio multatam. Quæ in re obseruat præcepta, quibus Rhetores docent, obiecta crimina, si palam negari aut commodè refutari nequeant, esse dissimulanda silentio: Confutationis tamen loco similiter aliquid probri aduersario obijciendum quod eum rursus pungat, & apud auditores in contemptum adducat.

Liceat igitur mihi, quod necessitas postulat, commemorare, quibus rebus alter alteri præstet, et absq; inuidia gloriari bonis, quæ propriè nostra dicuntur. Nam Ajax dum natalibus & maiorum imaginibus gloriatur, non suis, sed fortunæ bonis se iactat. Si quid tamen nobilitate generis, unde nihil solidæ & ueræ laudis nobis accedit, gloriandum est, ego quoq; gloriari possum, me Iouis pronepotem esse. Lærtem enim patrem habeo: Lærtes Arcesium: Hic Iouem. Neg-

allus

LIB. XIII.

illius scelere contaminatus, & in exilium eiectus re-
peritur in mea familia paterna, ut in Aiakis. Auget
quoq; nobilitatem meam ipsa mater, quam Mercurij
neptem esse constat: atq; ita utrumque parentem dijs
genitum habeo. Sed quoniam (ut dixi) hæc bona for-
tuna potius, quàm nostra sunt, nihil in hac causa ua-
leat quòd materno genere sum nobilior: quòd in mea
familia paterna nullus fratricida habetur. Quare
omni nobilitate generis exclusa, solis in Rempubli-
cam meritis causam expendite.

Dūmodo quod fratres Telamon Peleusq; fuerunt.

Refutatio argumenti de cognatione & iure
hereditario.

Deinde si in hoc negotio ubi non de natalibus,
sed de meritis contentio est, tanquàm in adeunda hæ-
reditate propinquitās ualeret, hæc arma non Aiaki,
sed Pyrrho filio Achillis, iure deberentur. Si uerò is
non relictus esset hæres, Pelco Achillis patri qui
adhuc uiuit, hæreditas obueneret. Videte ergò quàm
impudenter faciat Ajax, qui cum non sit gradu pro-
ximus, tamen hæreditario iure audet arma postulare.
Quid dicam de Teucro ipsius fratre germano? cur
eandem hæreditatem non petit? Est enim Achilli non
minus cognatione patruelis, quàm ipse Ajax. Sed idèò
non petit, quia intelligit ea sibi nullo propinquitæ-
tis iure deberi.

INTERPRETATIO

Ergò operũ quoniam nudum certamen habetur.

Conclusio qua preparat aditum ad narrationem suorum meritorum in Rempublicam.

Itaq; cum in hac causa neque nobilitas, neque cognatio, sed sola utriusq; uirtus & merita spectanda sint, ego paucis attingam nec singula, sed præcipua, quæ pro communi exercitus salute in hoc bella peregi.

Præscia uenturi genitrix Nereia lethi.

Inchoat narrationem ab Achille adducto, colligens omnia eius facta sibi ascribenda esse: se enim horum fuisse causam.

Ac primum (ut ordinem rerum in narrando sequar) scitis quanta cura & sollicitudine Thetis mater Achillem filium custodierit, ne in expeditionem hanc profisceretur, quam ex oraculo prænouerat ei fatalem esse. Abdidit eum in Gynæcium regis Lycomedis, ubi inter puellas uestitu muliebri lateret. Cum uerò à uobis desideraretur, essetque obscurum, ubinam delitesceret, quâue ratione posset inueniri, ego dedi operam, ut inuestigarem, ubi uersaretur. cùmque explorassem eum occultari in Scyro insula, clam illuc profectus sum, allatis
mecum

mecum uadens delecta-
gis, cum
cuperent q
bri ueste in
coniectura
que eum
geret mil
nare Tro
effeci den
in bello
quicquid
stum, mi
ego insu
ego den
bus form
sternere
lem tun
merito
cenfeo.

Vt d

fecerit
salute
nam,

LIB. XIII.

mecum uarijs mercibus, quibus & puellæ & iuue-
 nes delectantur. His expositis ad gynæcium Re-
 gis, cum accedentes puellæ contemplarentur &
 cuperent quæ ipsis placebant: Achilles adhuc mulie-
 bri ueste indutus, arripit parmam & hastam: unde
 coniecturam feci, hunc ipsum esse Achillem. Ita-
 que eum allocutus & hortatus sum, ne subterfu-
 geret miliciam, neue dubitaret nobiscum oppug-
 nare Troiam, ad cuius interitum ipse natus esset,
 effeci denique ut mecum huc proficisceretur, &
 in bello egregiam uobis operam nauaret. Ergo
 quicquid ab eo præclare, quicquid utiliter hic ge-
 stum, mihi sanè debetur. Ego Telephum domui:
 ego insulas & urbes Troiæ uicinas expugnaui:
 ego denique præstiti ut esset qui sæuum & omni-
 bus formidabilem Hectorem compesceret atque pro-
 sterneret. Quare his armis, quibus ego Achil-
 lem tunc indui, me pro tanto in Rempublicam
 merito nunc donari atque ornari non iniquum esse
 censeo.

Vt dolor unius Danaos peruenit ad omnes.

Quod rem difficilissimam sed utilissimam con-
 fecerit, persuaso Agamemnone, ut filiam pro
 salute Græcorum immolaret ad placandam Dia-
 nam.

INTERPRETATIO

Alterum hoc beneficium mihi quoq; acceptum
ferri debet, quod cum uniuersus exercitus noster iam
cōuenisset in Phrygiam classe transmissurus, nec ido-
neam tempestatem haberet, ac propterea in Aulide
diu hæreret ociosus: ego tandem perfeci, ut clas-
sis inde solueret. persuasi enim Agamemnoni, ut Iphige-
niam filiam suam, pro salute exercitus immolaret
Dianæ, quæ irata aduersis uentis nos remorabatur,
et illam ad sacrificium sibi hostiam dari poscebat.
Quanta uerò difficultate hoc à patre impetrauerim,
ipse mihi testis est. Fateor equidem (fatenti autem
Agamemnon ignoscat oro) me in hac causa adhibu-
isse omnes ingenij uires, omnes eloquentiæ machi-
nas, quibus eum impulsi in hanc mentem, ut statueret
sibi quoquo modo tolerandum et concedendum esse,
quod publicè prodesset: utq; amorem erga fratrem,
et quā in exercitu summam potestatem habet, pater-
næ caritati anteferreret. Iam accedente patris uoluntate,
matrem arte circumueni, quia sciebam hanc nullis ra-
tionibus in eandem uoluntatem adduci posse: ad hanc
si Ajax fuisset missus, nostra clas-
sis etiam nunc impe-
dita illic hæreret in portu.

Mittor et Iliacas audax orator ad arces.

Quod periculosam obierit legationem, cum
Paris accusandus esset apud Troianos.

Quid? quod etiam periculossima legatione
fundus

sanctus su-
cendam I
acriter ac
tenorem:
qui mihi n
nostri Men
cuis fuisse

Longa

Co

isse Reip

Lo

illo temp

uilliter co

aliquot p

nec postea

decimo d

tum stren

uturno te

ego inter

lia fossis

tus sum,

exercitus n

quoq; m

missus su

Ecce

hibuerit

LIB. XIII.

functus sum, cum mitterer Troiam legatus ad reposcendam Helenam: ubi cum Paridis scelus, & ipsum acriter accusassem: et permouissem Priamum & Antenorem: uix effugi uolentiam Paridis & aliorum, qui mihi nefarias manus inferre conabantur: sicuti tu nosti Menelae, qui eiusdem legationis & periculi socius fuisti.

Longa referre mora est, quæ consilioq; manuq;.

Congeries multarum rerum quibus se profuisse Reipublicæ commemorat.

Longum est commemorare omnia quæ toto illo tempore cum Troianis in obsidione habuimus, utiliter consului, ac manu mea feci: hostes initio belli aliquot præliis repressi, diu moenibus se continuerunt, nec postea nobiscum aperto Marte conflixerunt, nisi decimo demum anno. Quid tu interea, qui manu tantum strenuus es, quid fecisti? quis tui fuit usus tam diuturno tempore? Si uerò requiris, quid ipse fecerim, ego interea hostibus insidias tetendi: castra & naualia fossis propugnaculisq; communiui: socios cōsolatus sum, ne frangerentur mora belli. curauimus, ut exercitus noster abundaret comœatu: de armandis quoq; militibus multa utiliter monui: nusquam non missus sum, ubi necessitas postulauit.

Ecce Iouis monitu deceptus imagine somni.

Quod seditionem in castris sedauerit, ac prohibuerit ne exercitus dilaberetur. O 5 Ad-

INTERPRETATIO

Adhæc, cum Agamemnon diuino somnio deceptus, fingeret se infectis rebus dimissurum esse exercitum, meministis ut plerique ruerint in naues. Non incuso hic Agamemnonem, cuius factum autore Ioue defendi potest: sed Aiace incuso, qui Græcos suam molientes, non modo non reuocauit à turpi proposito, id quod talem bellatorem in primis decebat, sed etiam ipsemet tum meditatus est fugam. Vidi enim ac puduit me tui Ajax, cum tu instrueres nauem, & inhonestam abitionem parares. Ibi ego præcipue retinui in officio militem: reuocaui fugientes: compescui acribus uerbis contumaces: & dixi: ne post tanti temporis moram relinquerent obsidionem: proque uictoria ex hostibus, sempiternum decus reportarent. Dolor enim tunc suggerebat mihi orationem, pro Republica laboranti, ne quid fieret tanto exercitu indignum quod ad posteritatem nobis omnibus asferret ignominiam. Cumque Agamemnon conuocaret principes ad sedandum multitudinis motum, ne tum quidem Ajax habuit quod in medium confuleret, uel solummodo hisceret. Ego uero non solum in consilio dixi quæ pdesent, sed et clamosissimum quenque ex plebe compescui, nec passus sum Thersiten impune regi ceterisque principibus facere conuicia. Exhortatus sum socios ad tolerandos ac perseverandos belli labores: acui ad pristinam uirtutem: eorumque animos iam deiectos iterum erexi. Quare si quid ex eo tempore etiam

iste

iste utiliter
gratia debet

Denique

Inu
cum inquit

Luce ni

Atque hæc i
tibus, qui
Aiace, qui
so corpora
neraretur

Illu
medem ui
gestum es
cum ipse
eum sibi
numero s
cula. Scit
ipso fuisse
mur cast
ceperim
sine fru
dem ausu
ex ipso
tur. Con
iamque po

LIB. XIII.

iste utiliter magnoque animo gessit, mihi inde aliqua gratia debetur, qui eum ex fuga retraxi.

Deniq; de Danaïs quis te laudatue petitue.

Inuersio argumenti quod Ajax obijcit Vlyssi cum inquit:

Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto.

Atq; hæc inuersio amplificatur ex signis consequentibus, quibus Vlysses probat se pugnasse acrius ipso Aiace, quia exceperit uulnera non clypeo, sed aduerso corpore, Aiace uero semper sibi cauisse ne uulneraretur.

Illud autem in magna laude pono, quod Diomedem uirum fortissimum, sine quo iste ait nihil à me gestum esse, socium habeo consiliorum & laborum: cum ipse tam parui fiat, ut nemo ex Græcis omnibus eum sibi socium expetat. Me uero Diomedes ex tanto numero solum elegit, quo socio maxima obiret pericula. Scitis enim me non sorte illi adiunctum, sed ab ipso fuisse iudicio electum, ut speculatores ingredere mur castra hostium. Qua in re, quantum periculi susceperim pro utilitate publica, uobis constat. Neque sine fructu nostra fuit diligentia: Nam Dolonem eadem ausum quæ nos, interemi: non ante tamen quam ex ipso omnia explorassem quæ hostes machinabantur. Confectum erat negotium cuius causa exieram: iamque poteram redire cum laude rebus hostium præclare

INTERPRETATIO

clare exploratis & cognitīs per Dolonem. Sed ut
amplius de patria mererer, acceſſi etiam ad ipſa ca-
stra hoſtium, ibiq; Rheſum potentem illum regem cū
multis primoribus Thracia in tentorijs ſuis interemi:
& capto regio curru ſimilis triumphanti reuerſus
ſum. Nunc igitur (ſi dijs placet) mihi denegate illius
arma, cuius equos Dolon Troianorū ſpeculator au-
ſus erat petere pro nocturna ſua opera, ſitq; melius
de uobis meritis Ajax, quā ego. Ac ne putetis me
inſidijs tantum & lingua cum hoſtibus bellare, uobis
notum eſt, quomodo me geſſerim in acie, cum inci-
diſſem in copias Lyciorum, quāq; mulos præſtantes
uiros ex illis mea manu interfecerim. Nec deſunt mi-
hi cicatrices aduerſo corpore exceptæ, quas, ſi uer-
bis meis fidem non habetis, en aſpiciſſe. Libet enim eas
exhibere ac proferre tanquā teſtes meæ uirtutis: id
quod Ajax non poteſt. Si quod enim uulnus accepit
per tot annos, ipſe oſtendat.

Quid tamen hoc reſert ſi ſe pro claſſe Pelasgā.

Concedit eſſe quidem uera, ſed non uni arro-
ganda, quæ Ajax retulit de claſſe, & de monomā-
chia.

Iam uerò concedo ei hanc laudem (nolo enim
quicquam ei detrabere) quod pro tuenda claſſe et re-
primendo hoſtium impetu ſtrenuè arma ceperit: ſed
ita tamen concedo, ut alijs quoq; communem. Non
ſolus enim propugnauit claſſem, nec ſolus propul-
ſauit

sanit hostes, sed socium habuit Patroclum, qui propter arma Achillis, quibus tunc erat indutus, intulit hostibus tantum terroris, ut in fugam cōuerterentur. Quia etiam nimis arroganter iactas te solū singulāricertamine ausum congrēdi cum Hectore, oblitus Agamemnonis, Menelai, mei, & aliorum, qui idem facturi erant, si per sortem, qua praelatus es, licuisset. Quanquā in eo certamine nihil laude dignum effecisti, cum Hector abierit sine uulnere.

Me miserum quanto cogor meminisse dolore.

Refutatio argumenti de inutili armorum usu per inuersionem.

Nunc autem non sine acerbissimo dolore mihi in mentem uenit, ut Achillis interfecti corpus, adhuc armis indutum, sustulerim in meos humeros, ac reportauerim in castra: quod cum fecerim luctu et dolore propē exanimatus, an ueremini ne sim par solis armis gestandis? Ac mihi principes, non modo sunt uires ad gestanda arma, sed etiam mens est, quæ eorum dignitatem ac precium intelligit. Ideōne putatis Thetē Achillis matrem uoluisse tanta cura fabricari hæc arma, ut imperitus & stolidus miles ea circumferat? quid enim iste intelligit Pleiadas, Hyadas, & alia ornamenta in clypeo insculpta.

Quidē quod me duri fugientem munera belli
Arguit &c.

Inter

INTERPRETATIO

Inter turpia facta obiectum est Vlysi, quod simulatione militiam subterfugere uoluerit. Ad hanc criminationem ipse nunc respondet, eamq; ita diluit à simili.

Porro cum ait me simulatione subterfugisse militiam, ac serius uenisse ad exercitum, non tam me quam Achillem arguit. Si quid enim criminis habuit simulatio, qua usus sum, ipse etiam Achilles non caret crimine, qui eadem usus est. Si uero mora culpam ri debet, ego minus sum culpandus, qui ueni maturius quam Achilles. Alioqui uterq; nostrum iustas habuit causas, cur eiusmodi simulatione uteretur. illum pietas matris, me pietas uxoris detinuit: primum illis, postea uobis satisfacimus, et (ut spero) cumulatissime. Quod si tamen hæc causæ fortassis me non excusant, ego non recuso in eo accusari & reprehendi, quod mihi commune est cum tanto uiro. Verum ut ut est, interim gloriior simulationem illius meo ingenio, & meam non ingenio Aiæcis deprehensam esse.

Néue in me stolidæ conuicia fundere linguae.

Translatio criminis de Palamede & Philoctete. Nam ipse culpam utriusq; facti transfert in principes, ostendens communi eorum suffragio alterum condemnatum, alterum in Lemno relictum esse. Translationi uero criminis de Philoctete additur in fine Ironia & ἀδωατορ ad amplificandam consimulationem

LIB. XIII.

rationem criminis & ad exagitantam Aiakis stollam
ditatem.

At non mirum est eum in me contumeliosum
esse: uobis etiam cōtumeliosa obijcit. Si enim facta est
Palamedi iniuria, magis ad uos, qui eum condemna-
stis, crimen pertinet, quàm ad me, qui eum accusaui:
liquidem grauius est damnare innocentem, quàm ac-
cusare. Sed non est facta illi iniuria. Nam causa ma-
nifestis rebus tenebatur: conuictus est proditionis,
curo & literis hostium repertis in ipsius tentorio.
Nec uideo quo iure me accuset de Philoctete, cum il-
lum uestro cōsensu reliquerim in Lemno. Suasi equi-
dem, ut se abduceret à molestia belli & itineris, &
ut in loco tranquillo suæ uoletudini seruiret: quod &
fecit. Sed cū hac ratione uitam retineat, euentus te-
statur, me fidele consilium ei dedisse. Ac quia uates
indican eo quoq; uiro opus esse ad capiendam Tro-
iam, præcipiuntq; ipsum adduci: ne mihi, sed Aiaci
iniungite, ut suo eloquio & ingenio eum uobis pla-
catum adducat, qui magnitudine dolorum firens,
irascitur omnibus: sed prius tota rerum natura mu-
tabitur, quàm Ajax sine me adducet Philocteten, qui
quantumuis sit iratus et Agamemnoni & mihi: meq;
execretur, accedam eum & mecum reducam. Nec
minus potiar (Deo uolente) ipsius sagittis, quàm alijs
rebus potitus sum, quibus studui uobis prodesse: ut
eum Helenum uatem cōgi aperire Troianorum fa-
ta: eiusq; oratione edoctus, Palladium sustuli.

INTERPRETATIO

Nempe capi Troiam prohibebāt fata sine illo.

Amplificatio ablati Palladij, quantum uidelicet momenti in eo fuerit, & quanta cum difficultate, quantoq; cum periculo ipse id abstulerit. Hoc autem factum propterea sic amplificatur, quia Ajax in sua oratione id extenuat.

Quæ cum omnia Reipublicæ salutaria à me gesta sint, & quidem summo cum periculo meo, tamen Ajax non erubescit se mecum conferre. Nempe erat in fatis, ne Troia caperetur sine isto signo: ubi tunc Ajax ille magniloquus? qui cum unus omnium fortissimus uelit haberi, cur non audebat tum, quem admodum ego, contemnere uitam pro salute uestra, & noctu per excubias totq; armatos hostes ingredi non modo urbem, sed arcem Troianorum, atq; inde ex ipsis penetralibus templi auferre signum illud fatale. Quod nisi ego præstitissem, Ajax iam frustra se ostentaret ista mole semptemphicis Clypei. Illa si quidem nocte peperit uobis uictoriam, patefeci hostium moenia, et urbem quasi captam tradidi, cū transiuli ad uos Palladium.

Desine Tydiden uultuq; & murmure nobis.

Repetitio superioris argumenti, gestum nihil est Diomede relicto. Id argumentum nunc amplificat collatione, quod quidem uterq; adiutus sit alieno præsidio: sed ipse unius tantū: Ajax uero multorum.

Non

LIB. XIII.

Non est cur Diomedem oculis & murmure
ita designes, ego candidè impertior ei suam laudem.
Nec tu solus defendisti classem, quamuis eius rei glo-
riam tibi soli arroges. Ego uerò ab uno tantum ad-
iutus sum, qui nisi statueret uirum sapientem bellato-
ri anteferendum esse, haud dubiè etiam sibi arma da-
ri postularet.

Qui nisi pugnarem sciret sapiente minorem.

Collatio sapientiæ & uirtutis bellicæ.

Quid dicam de alijs principibus uirtutè belli-
cæ præstantibus, de Aiace Oileo, Eurypylo, Thoan-
te, Idomeneo, Merione & Menelao? qui cùm magni-
tudine animi sint nequaquam te inferiores, si manu
decertandum sit, tamen nemo eorum ut tu mecum
hic in iudicio contendit de rerum gestarum gloria:
sed nimirum hi omnes intelligunt, quânto plus præ-
sidij sit in prudentium consilijs, quàm pugnantium
uiribus. Tu quidem ad arma promptus, sed temera-
rius: tu robustus, sed nullius consilij es: ego in rebus
gerendis provideo, quid futurum sit. Tu miles dimi-
cando: de tempore dimicandi Agamemnon mecum
deliberat. Tu tantum prodes corpore, ego animo.
Etsi dicere licet, quantum gubernator nauis remigi,
quantum dux militi, quantum deniq; pectus, in quo
omnis nostri corporis uis est, manui præstat, tantum
ego tibi antecello.

P

At uos

INTERPRETATIO

At uos ô proceres uigili date præmia uestro.

Conclusio per obtestationem.

Quæ cum ita sint, principes, facile statuetis, utri nunc arma iure tribuatis. me quidem (ut spero) non fraudabitis isto præmio, quod peto pro uigilijs & laboribus susceptis publicæ salutis causa: uictoriam habetis in manibus: mea enim opera effeci, ut nihil iam obftet, quo minus Troia capi possit. Quare per communem spem, per optatum Troie interitum, per Deos, quos hostibus eripui, uos oro, si quid sapienter & periculosum agendum superest, in quo industria & fides mea uobis usui esse possit, ut meæ rationem habeatis, aut si omnino censetis arma mihi deneganda esse, tunc Palladi, cuius fatale signum euidentis, ea consecrate.

Mota manus procerum est, & quid faciundia possit Re patuit.

Effectus eloquentiæ (ut inquit Cicero) est audientium approbatio. Itaque Vlysses ut homo eloquens magno applausu locutus fingitur. Est autem hæc contentio hominis eloquentis cum homine bellatore, conficta (ut supra diximus) ad minuendam Thraasonum arrogantiam, qui à studijs literarum alieni, de nulla re bene existimant, nisi de re militari: id quod Poëta in fine, quasi insultans contemptoribus eloquentiæ, indicat, cum ait: fortisque uiri tulit arma disertus.

Lutherus

Lutherus solebat dicere, equites licet contem-
nerent præ se literatos, tamen agnoscere, studium
equestre esse inferius studio literarum: ideoq; abiectis
caudis equinis, quas olim gestassent, nunc imposuisse
sibi pennas, & habere eas in uertice capitis tanquam
trophæum à literatis positum: Nam ipse pennas, arti-
ficiū scribendi, ioco interpretatur.

CLYPEVS ACHILLIS.

ACHILLIS summi bellatoris clypeus non
ociosis, sed eruditis picturis ornatus, admonet ho-
nestas literarum artes, principibus & præsidio &
ornamento esse: earumq; tuendarum curam ne inter
arma quidem esse deponendam. Homerus, unde hæc
pictura clypei sumpta est, fingit Vulcanum in eo fa-
bricasse astrorum cursus, nuptias, iudicia forensia,
item prælia, & obsidionem urbis: quæ quidem sapi-
entissimus Poëta ideo in clypeo fortissimi principis
depingenda duxit, ut doceret, utranq; curam, &
pacis & belli, ad principes pertinere. Eos rebus pa-
catis debere curam adhibere, ut honestarum artium
studia floreat, ut ius matrimonij castum & legiti-
mum teneatur: utq; rectè constituentur & exerce-
antur iudicia, quibus controuersia et lites ciuium diju-
dicari & dirimi possint. Belli uero tempore ipsis
principibus necessariam esse rei militaris scientiam, ut
defendere ciues, & propulsare hostes queant. Ad

INTERPRETATIO

hanc Achillei clypei picturam, referendum est illud Iustiniani Imperatoris dictum: imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, uerum etiam tegibus armatam esse debere.

DE PALLADIO.

Phrygiae signum penetrale Minerue.

TROIA fingitur euersa, postquam Palladium fuit illinc ablatum. Eo figmento significatur, tum demum eueriti Respublicas, cum sapientia ex urbibus sublata est. Pallas enim, cuius id erat simulacrum, dea sapientiae & consilij olim habebatur. Fieri autem potest, ut Troianum regnum habuerit aliquas significationes, quàm diu duraturum esset: atq; extitisse uaticinium de illo ipso simulacro Palladis, tanquam de signo fatali. Nam imperia et regna plerumq; habent signa quædam fatalia, de incremento & inclinatione fortune.

Procopius de bello Gothorum libro secundo tradit, Palladium fuisse redditum Aeneæ in Italiam uenienti. nam Diomedem, qui Vlyssæ iuuante illud ex arce Troiana sustulerat, esse admonitum oraculo, cum grauius ac periculose ægrotaret, si uitam retinere uellet, ut Palladium restitueret uiro Troiano. Scribit autem (si rectè memini) fuisse simulacrum instar præliantis, & uibrantis hastam: nec Græcæ sed Aegyptiæ imagini simile: diuq; conseruatum fuisse
Roma

LIB. XIII.

Rome in Fortunæ fano. postea translatum esse Constantinopolim: ibique defossū in foro Constantini. Arbitror Imperatorem Constantinum ita persuasum habuisse, ibi fore imperium orbis terrarum, ubi simul lacrum illud custodiretur.

DE SAGITTIS HERCVLIS
PER VLYSSEM AL-
LATIS.

Vela dat ut referat Tyrinthia tela sagittas.

GRAECIS datum erat oraculum, Troiam capi non posse sine sagittis Herculis.

Quæ postq̃ ad Graios domino comitante reuexit,
Imposita estq̃; fero tandem manus ultima bello,
Troia simul Priamusq̃; cadunt.

Hoc oraculo significatum est, magnas res confici non posse sine Heroum auxilio.

INTERITVS AIACIS.

QVAM infirma & fragilis sit humana virtus, admonet exemplum Aiadis consciscientis sibi mortem propter acceptam leuem iniuriam. Antea nunquam erat armis uictus, nunc ira uincitur et succumbit stulto dolori. Hanc fragilitatem humanæ uirtutis diligenter considerat Poëta, & pulcrè depingit, cum ait:

Hectora qui solus, qui ferrum ignemq̃; Iouemq̃;
Sustinuit

INTERPRETATIO

Sustinuit toties, unam non sustinet iram,

Inuictumq; uirum uicit dolor.

Verissimum est igitur quod scribit Plato, uincere se ipsum esse omnium uictoriarum primam & optimam. Est enim maius uincere animum & cohibere iracundiam, quam superare hostem. Huc pertinet ille uersus Iulius Briseidis ad Achillem.

Vince animos iramq; tuam, qui cetera uincis.

HÆC VBAE CALAMITAS, LAMENTATIO, ET TRANSFORMATION.

GRAVITER & prudenter deplorat Poeta insignem Hecubæ calamitatem, ad communes faciendos lectores de instabilitate ac uicissitudine rerum humanarum, ne quis uidelicet rebus secundis se effe- rat: sed quilibet cogitet, se ex summa felicitate in similem calamitatem & miseriam incidere posse. Sic enim conuerso ad illum sermone ait:

Teg; gemunt uirgo, teg; o modo regia coniunx

Regia dicta parens, Asiae florentis imago,

Nunc etiam praeda mala sors, quam uictor Vlysses

Esse suam nolle, nisi quod tamen Hectora partu

Ediderat, dominum matri uix repperit Hector.

Magna est autem calamitas uxorem potentissimi regis, & clarissimi principis matrem, adeo uilem, & abiectam fieri, ut omnes captiuam aspernentur, nec quisquam ancillæ loco eam habere dignetur.

Eiusmodi

LIB. XIII.

Eiusmodi triste ac miserabile spectaculum rerum humanarum diligenter considerandum est: ac in primis observandum hoc loco quod inquit Poëta:

dominum matri uix repperit Hector.

Nihil enim potest hoc ipso loco ad deplorandam Hectoris calamitatem dici miserabilius.

Attribuitur uerò ei lamentatio plena affectibus, qua filiam deplorat, quam è complexu ipsius raptam Greci ad tumulum Achillis immolauerant. Est enim in singulis penè uerbis πένθος, ut cum ait, illam esse ultimam quam tot orbata liberis iam lugere possit. Item illam quamuis foeminam, tamē interuisse cruenta morte: nec illi profuisse sexum, qui foeminas à cæde tueri solet iure belli. Deniq; illam ab uno & eodem hoste perditam esse, à quo cæteri ipsius liberi sint perditii, id quod in primis erat miserandum. Adhæc, collatione aliorum uocat se omnium miserrimam, suamque priuatam calamitatem dicit publica calamitate grauiorem esse. Nam eversa urbe publicam calamitatem esse finitam: se uerò nondum calamitatibus suis desunctam esse. Se olim potentem ac foelicem, nunc omnium infœlicissimam ac miserrimam, auelli suorum tumultis: trahi procul à patria in seruitutem: haberi ludibrio, ac præbere tristissimum spectaculum rerum humanarum: Postremò duo sunt ad mouendam in fine commiserationem, ualde pathetica. alterum ubi queritur de sua uiuacitate, quòd frangi doloribus &

INTERPRETATIO

extingui nequeat, sed reseruetur pluribus malis: prædicans à cōtrario fœlicitatem mariti, qui morte ereptus sit omnibus his malis. alterū ubi deplorat sortem filiæ, quod ei non contigerit eadem fortuna quæ cæteris. Priami liberis tamen contigit: nempe ut in patria honestè sepelirentur. Cæterum Hecuba fingitur conuersa in canem, uel propter quandam animi acerbiteriam & rabiem: Solent enim ira efferati, uulgò appellari canes, uel propter insignem contemptum, in quo fuit apud insolentissimos hostes adeo despicata, ut ne hominis quidem, sed canis loco haberetur. Quemadmodum nunc apud Turcas Christiani habentur captiui, nec aliter appellantur, quàm canes. Locus uerò ubi Hecuba lapidibus interfecta ac tumulata est, ideo ex re, ut inquit Ouidius, nomen habet, quia κυνόσμημα, canis sepulchrum dicitur. Meminit huius loci Pomponius Mela in descriptione Cheronesi Thraciæ: suntq; hæc ipsius uerba: est ibi Cynossēma, tumulus Hecubæ, siue ex figura canis, in quam conuersa traditur: siue ex fortuna, in quam deciderat, humili nomine accepto.

OVIDIUS A SENECA NVLLO IUDICIO REPRESENTATUS.

HOC loco reuellenda est iniuria, quam Seneca Ouidio facit, cū ait eum nescire desinere, & sæpe

LIB. XIII.

sepe corrumpere sententias, dum studet unam rem
alijs atq; alijs uerbis eloqui: idq; probat (si dijs pla-
cet) exemplo horum uersuum:

Totq; tuos idem fratres, te perdidit idem

Exitum Troiæ nostriq; orbator Achilles.

At postquam cecidit Paridis Phœbiq; sagittis,

Nunc certè dixi, non est metuendus Achilles.

Nunc quoq; mi metuendus erat: cinis ipse sepulti

In genus hoc seuit tumulo quoq; sensimus hostem:

Aeacidae foecunda fui.

Hos enim uersus ita reprehendit: cum Polyxena (in-
quit) esset adducta tumulo Achillis, Hecuba dixit,
cinis ipse sepulti in genus hoc seuit, poterat esse con-
tentus: adiecit, tumulo quoq; sensimus hostem: neque
hoc contentus, adiecit, Aeacidae foecunda fui. Ego ue-
rò miror Senecam in Ouidio id reprehendere, quod
et Virgilio et Ciceroni usitatum est, atq; in primis
laudi datur. Anne eiusdem generis est illud Virgili-
anum?

Quid puer Ascanius? superatne? et uescitur aura

Aetherea? nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Nam ibi cum nihil aliud quærat, nisi an adhuc ui-
uat Ascanius, tamen eadem res ter uariatur. Erat
quidè satis, superatne: sed addit, uescitur aura aeth-
rea. nec hoc contentus, adiecit, nec adhuc crudelibus
occubat umbris? Cicero in oratione pro Ligario,
quot uerbis idem significantibus eandem rem uersat?

INTERPRETATIO

cum inquit: erravi, temere feci, poenitet, ad clementiam tuam confugio, delicti ueniam peto, ut ignoscas oro: Item, quid tuus ille Tubero districtus in acie gladius agebat? cuius latus petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? quid cupiebas, quid optabas? Quanta hic multiplicatio uerborum & sententiarum: gladius, mucro, arma, sensus, mens, animus: cupiebas, optabas: stringere in acie gladium, petere latus. quæ quidem & uoces idem significant, & sententiæ eodem spectant. Ex his igitur manifestum est Ouidium nullo iudicio reprehendi, hoc præsertim loco, ubi res affectum poscit, qui sine multiplicatione uerborum & sententiarum unam rem uelut inculcantium augeri nequit.

MEMNONIS CINERES IN AUES MEMNONIDAS.

MEMNON fingitur auroræ filius, propter patriam in oriente sitam. fuit enim orientalis Aethiopiæ rex. Aues uerò ex Aethiopia quotannis aduolant in Phrygiam, teste Plinio: eoq; in loco tantum, ubi Memnon sepultus est, conspiciuntur. Hinc & de auiibus hæc fabula.

Oratio pro Memnone ad Iouem, est breuis quidem, sed apta ad permouendum. ipsa enim Aurora primum orditur sic ab extenuatione sui: quam infima sum dearum: tamen, quia sum ex numero coelorum,

litum, ho
de petit a
nonnulla
impetrat

A

A

filias hab
conuerti
que attr
ari dilig
bus insul
rum feri
nium in
acceptis
æ sunt
hil ampli
si a colu
frumen

C

Hum

imman
nam x
dicitur

LIB. XIII.

litum, non uereor accedere tuam maiestatem. Dein-
de petit à suis meritis: At qualiscunq; sum, tamen
nonnulla sunt mea merita, quibus confisa spero me
impetraturam id, cuius causa huc ueni.

ANII FILIAE IN CO-
LUMBAS.

ANIVS rex fuit diligens paterfamilias, &
filias habuit bonas oeconomas: hæ & ideo finguntur
conuertisse omnia in frumentum, uinum & oleum,
quæ attrectassent, quia fuerunt in tuenda re famili-
ari diligentes. Græci uerò ad Troiam, cum ex omni-
bus insulis commeatu prohiberentur, & magna agro-
rum fertilitas eo tempore esset in Delo, coëgerunt A-
nium insule regem ad subuehendum inde comeatum,
acceptis ab eo obsidibus ipsis filiabus, quæ postea di-
ctæ sunt (ut arbitror) in columbas mutatæ, cum ni-
hil amplius ex Delo mitteretur, omni frumento qua-
si à columbis iam consumpto, hæ enim aues plurimū
frumenti consumunt.

CYCLOPIS AMOR ET
CANTILENA.

Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.

IN Sicilia olim fuerunt homines barbari &
immanes ab orbiculato oculo Cyclopes appellati:
nam κύκλος & circulus, & ὤψ aspectus seu oculus
dicitur. Orbicularis uerò oculus in media fronte,
significat

INTERPRETATIO

significat formam galeæ, quæ apud ueteres ita fiebat, ut rotundum foramen in fronte, tanquam fenestram haberet, unde eminebat ea pars faciei, quæ à conspectu superciliorum oriens, infra nasum porrigitur. Ac uerisimile est istos barbaros, quoniam erant prædones, exercuisse latrocinia eiusmodi galeis tectos, atq; inde nomen consecutos fuisse. Horum princeps fuit Polyphemus, cui monstrosa corporis moles rectè attribuitur. ea enim barbaris & feris moribus conuenit. Cantilena eius sumpta est ex undecimo Idyllio Theocriti: estq; generis partim demonstratiui, partim suaforij. ipse enim studens conciliare sibi amorem Galatheæ, primum commendat ac laudat eam, si obsequens sit. Deinde per antithesin rursus uituperat, si non obsequatur: eaq; in re utitur plurimis comparationibus diuersarum rerum. Postremò hortatur illam ad se amandum, ab utili & à iucundo, recensens præcipuas agrestium hominum opes ac uoluptates: seq; etiam commendat à sua ipsius forma, à mole corporis, ab orbiculato oculo, atq; à nobilitate generis.

ACIS IN FLUVIUM.

Acis in amnem

Versus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.

ACIS fluuius Siciliæ, nunc uulgò appellatur frigidus: nec longè à Taurominij annis ostio influit in mare.

in ma
in libe

GL

I

Glauco

Græcis

piscato

esse imp

bus An

ibi reu

semotu

deinde

stabant

tantibu

illū sim

Tander

que ex

Glauco

mari ui

uanus

minem

terris u

fuisse

Hunc n

tere pel

IN LIB. XIII.

in mare: sicut Marius Aretius Syracusanus testatur
in libello de situ insulæ Siciliæ.

GLAUCVS IN DEVM MARINVM.

ERASMVS Roterodamus in prouerbio,
Glaucus correpta herba habitat in mari, refert ex
Græcis autoribus hunc Glaucum fuisse Anthedonium
piscatorem, natandi peritissimum, & commentum
esse imposturam eiusmodi: enataste è portu spectanti-
bus Anthedonijs, donec iam extra prospectum esset:
ibi reuersum in terram, secessisse in locum aliquem
semotum, atq; in eo dies aliquot commoratum esse.
deinde rediisse nantem in portum spectantibus ijs, qui
stabant in littore. Mirantibus autem amicis & scisci-
tantibus ubinam gentium tam diu commoratus esset,
illū simulasse sese interim fuisse in marinis fluctibus.
Tandem euenisse ut à belua marina deuoraretur, cū-
que ex more non rediret, iactatum esse populi fama,
Glaucum gustata herba factum immortalem, & in
mari uitam agere. Similem ferè historiam refert Io-
uianus Pontanus, qui tradit suis temporibus fuisse ho-
minem cognomento Colam, plus in aquis quam in
terris uiuere solitum: nec potuisse spirare si diu ab-
fuiſſet ab aquis, haud secus ac beluam marinam.
Hunc nando tantum profeciſſe, ut auderet se commit-
tere pelago magnis tempeſtatibus cōmoto. ac ſpaci-
um quin=

INTERPRETATIO

um quingentorum stadiorum conficere. Talem igitur fuisse Glaucum uerisimile est, eumque uenisse in hanc opinionem apud uulgus, ut existimaretur deus marinus.

IN LIBRUM DECIMUM QUARTUM.

DE SCYLLA PHORCI
FILIA.

subiectaq; terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroq; extante coërcet.

FRETUM Siciliense, quia scopulosum & angustum est, tanto feruet aestu, ut fluctus inter se concurrentes, scopulisq; illisi, quendam quasi latratum referant. Hinc fingitur Scylla à pube canibus, & lupis succincta, quam in eo freto scopulum esse constat.

CERCOPES IN SIMIAS.

Colle Pitheculas habitantium nomine dictas.

SIGNIFICAT Pitheculanos fuisse astutos et fraudulentos. Nam apud Athenienses olim impostores

postores
timera
diuntur

Fulg

A
tendenti

tuano,

Deum,

mitan.

eo, quod

bilis: &

docet) o

Sas secta

pientian

inueniri

tate nob

& seru

uita am

A

crepat e

ramum

Non

Hic i

Arbo

Obdu

Consi

postores & dolosi dicebantur Cercopes, quasi cauda-
ti, metaphora sumpta ab animalibus, quæ cauda blan-
diuntur.

DE AVREO RAMO.

Fulgentem ramum sylva Iunonis auernæ.

AVREVS ramus, qui ad Elysium campum
tendentib. est necessarius, explicatur à Baptista Man-
tuario, & exponitur allegoricè de fide seu fiducia in
Deum, sine qua nemini contingit introire in æternam
vitam. Hunc uerò ramū ait aureum rectè appellari
eò, quòd auri substantia sit præcipua & incorrupti-
bilis: & rectè (quemadmodum Sibylla apud Virgiliū
docet) occultari in magno nemore. nam inter diuer-
sas sectas, et hominum opiniones, delitescere fidei sa-
pientiam, quasi arborem in nemore amplissimo: nec
inueniri, nisi monstrante Sibylla, hoc est, Dei uolun-
tate nobis reuelata per Prophetas. inuento hoc ramo
& seruato, nos per tenebras ac difficultates humanæ
vitæ ambulantes tandem peruenire ad sedem beatorū.

Ab hac theologica allegoria non multum dis-
crepat expositio Marcelli Palingenij, qui per eundem
ramum intelligit ueritatem, atq; ita inquit:

Non cuius facile est ipsum cognoscere uerum,
Hic ille est ramus medium quem maxima sylva
Arboribus densis cinctum atq; erroribus atris
Obductum cælat, nec multis aurea uirga
Conspicitur, nisi cui puræ ostendere columbæ.

Sibylla

INTERPRETATIO
SIBYLLA IN VOCEM.

SIBYLLA Cumæa fingitur à Phœbo amata propter uaticinia quæ olim Phœbo ascribebantur. Vaticinata est autem de bellis & imperio Romanorum. Hanc ob causam fingitur hic prædicere Aeneæ futura, tanquam auctori gentis Romanæ. Quin etiam fertur carminibus suis complexa esse oracula mille annorum: huc fortassis alludit Ouidius, cum fingit illa mille annos uicturam, & postea superstitem fore perpetua oraculorum fama. Serapion meminit carminum, quibus Sibylla gloriatur se uaticinando consecutam esse immortalitatem nominis, prædictq; suas uaticinationes usq; ad finem mundi duraturas. Videtur igitur Ouidius alludere ad hæc ipsius carmina, cum inquit:

Voce tamen noscar, uocem mihi fata relinquunt.

VLYSSES A POLYPHEMO
ET ANTIPHATE VEXATUS.

VLYSSES uarios habet hostes, à quibus subinde nouis afficitur calamitatibus, nempe Scyllam, Charybdim, Polyphemum, & Antiphaten. Sic quilibet Heros habet suos hostes, à quibus diuexatur. Hercules habuit Antæum, Gerionem, Cacus: Aeneas Turnum, Mezentium: Carolus V. Imperator Turcam, Pontificem, & Gallum.

*papa, eum, cassius p. Venti
terram, la cumm...
imph... Agricola.
philip. p.*

LIB. XIII.

VENTI AB AEOLIO VTRE
EMISSI.

Quos bouis inclusos tergo, memorabile munus.

FABVLA de uentis ab utre per imprudentiam emissis, accommodari potest ad inconsideratos principes nostri temporis, qui tumultibus & bellis tanquam uentis ab Aeolio utre emissis turbantur Germaniam. Nam quemadmodum socij Vlyssis resoluti utre tempestatem inducunt sibi perniciosam, ita & hi reuulsis uinculis publicæ pacis commouerunt bellæ tempestatem & sibi & patriæ calamitosam.

VLYSSIS SOCII IN
SVES.

SI considerentur mores hominum intemperanter uiuentium, non est obscurum quid sociorum Vlyssis conuersio significet. Parum enim differunt à suis homines crapulæ, ebrietati, & libidini dediti. Significatū est igitur hac fabula, Vlyssis socios apud Circen uixisse admodum intemperanter: id quod etiā Xenophon innuit libro primo de factis & dictis Socratis, ubi refert Socratem sepe ioco dixisse, se arbitrari homines idcirco suos effectos apud Circen, quoniam illic immodicis escis potationibusq; quasi in hara saginati sint. Vlysssem uero partim Mercurij consilio, partim abstinentia sua non fuisse suum factum. Ac uidetur Ouidius depingere hic temulentum hominem, ubi ait:

Q

Et quæ

INTERPRETATIO

Et qua modo pocula parte

Sumpta mihi fuerant, illa uestigia feci.

Temulenti enim imitantur gradiendo quadrupedes
corūq; manus fiunt quasi pedes. Dicta est autem Cir-
ce filia Solis, uel propter eximiam pulchritudinem,
uel propter noticiam herbarum, ob quam Aesculapi-
us etiam dictus est filius Apollinis seu Solis: cuiq; ef-
fet formosa et parum casta, homines amore tanq̃ ue-
nificijs dementauit.

MOLY.

Moly uocant superi, nigra radice tenetur.

HANC herbam Homerus decimo *Odyssæ*
scribit ualere cōtra ueneficia Circes, sed inuentu dis-
ficilem esse mortalibus. Arbitror Homerum intelli-
gere per eam uoluisse temperantiam: Hæc enim effi-
cit, ne uoluptatum illecebris ab honesto deducamur:
estq; uirtus in homine rara. Apud Platonem Socra-
tes Charmiden leuaturus morbo, indicat radiculam,
quam ipse itidem interpretatur temperantiam, allu-
dens fortassis ad hanc ipsam, quæ uocatur Moly. Po-
ëta in Priapeis ioco transfert allegoriam herbe ad
sensum obscenum, cum inquit:

Hinc legitur radix, de qua flos lacteus exit,

Quam cur Moly uocant? mentula Moly fuit.

IANVS CVR BIFRONS.

Dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.

IANVS fuit Ion Græcæ & Ausonie gentis,
parens.

LIB. XIII.

parens. Is fingitur bifrons, propter eam, qua excelsit prudentiam: est .n. prudentis uidere à tergo & à fronte, hoc est, considerare praterita ac futura: et cum ijs conferre presentia.

PICVS IN AUEM SVI
NOMINIS.

Nec quicquam antiquū Pico, nisi nomina restant.

PICVS Ausoniae rex perijt in uenatione, nō longē ab insula, in qua Circe regnauit. haec de causa Poeta fabulantur eū ueneficijs Circaeis esse uersum in auem sui nominis. Virgilius prolixam hanc fabulam complexus est tribus his uersibus:

Picus equū domitor, quē capta cupidine cōiunx
Aurea percussit uirga uersumq; uenenis
Fecit auem Circe sparsitq; coloribus alas.

CANENS PICI VXOR, EREPTI
coniugis dolore absumpta.

Tabuit, inq; leues paulatim euauit auras.

CANENS à canendo nomen adepta est: fuit enim ut inquit Poeta,

Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta est: syluas & saxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, uolucresq; uagas retinere solebat.

Hec rectē fingitur mutari in auras: quia omnis sonus, omnis uox in auras euanescit.

Ep
lams
q
vini
videt
pro
p
homin
ind
dū

INTERPRETATIO
DIOMEDIS SOCII IN AVE S.

In plumas abeunt, plumis quoq; colla teguntur.

IN insula cōtra Apuliæ oram sunt aues fulicis
similes, quæ nusq; alibi uisuntur. hæ olim, ut autor est
Plinius, ædem Diomedis in ea insula sepulti perlu-
bant quotidie madentibus pennis, ac quasi purifica-
bant. aduenas item barbaros plangore infestantes,
Græcis tantum adulabantur miro discrimine, ueluti
generi Diomedis hoc tribuentes. unde origo fabule,
nempe eas aues fuisse Diomedis socios.

APPVLVS PASTOR IN OLE-
ASTRUM.

Improbat hos pastor, saltuq; imitatus agresti.

NON est inconueniens transformatio male-
dici conuiciatoris in oleastrum. par est enim acerbi-
tas in oleastri fructu, & in petulanti lingua. Quid
igitur fabula significet, Ouidius indicat, cum inquit:

Nempe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet, asperitas uerborum cecidit in illas.

VENTI EX ASTREO ET
AVRORA NATI.

tumidum subitis concursibus æquor

Astræi turbant, & eunt in prælia fratres.

VENTI dicuntur ex Astreo gigante nati,
quod ex halitu terræ uelut ex materia generentur.
Nam Physici per gigantes intelligunt spiritus terræ
inclusos,

LIB. XIII.

inclusos, sicut antea dictum est. Astreus autem Gigas
ubi genuit uentos, fertur cōcubuisse cum Aurora: Sol
enim autor & parens est motuum, eoq; oriente spiri-
tus & augentur & sternuntur pro commotione uel
aëris nel redundantis humoris, sicuti Aristoteles di-
sputat in problemate 35. sectione 25.

NAVES AENEAE IN NYMPHAS.

Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.

MVTATIO nauū in Nymphas, signifi-
cat naues in aquis fuisse mersas, quæ ab hostibus erant
incensæ: atq; ita conseruatas. Huius fabulæ autor est
Virgilius in nono Aeneidos.

ARDEA OPPIDVM IN AUEM
SVI NOMINIS.

Congerie è media tum primum cognita præpes.

FABVLA ex allusione nominis conficta.
est enim nomen Ardeæ equiuocum, utrunq; signifi-
cans & oppidum & auem. Liuius autē testatur Ar-
deam Rutulorum urbem adhuc fuisse Tarquinij tem-
poribus, unde constat eam tunc incendio quidē con-
flagrasse, sed postea fuisse instauratam.

AENEAS IN DEVM INDI-
GETEM.

Quicquid in Aenea fuerat mortale repurgat.

QVAE hic narratur de Numicio amne Ae-
neæ mortalitatē abludente, haud dubiè referenda sunt
ad histo-

INTERPRETATIO

ad historiam. non obscure enim indicat Ovidius, Aeneam in Numicio perisſe, cum ait:

Littus adit Laureus, ubi certus arundine ſerpit
In freta flumineis uicina Numicius undis.
Hunc iubet Aeneae quaecumq; obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata, ſuiſq;
Quicquid in Aenea fuerat mortale repurgat
Et reſpergit aquis.

GENEALOGIA REGVM ALBANORVM.

Inde ſub Aſcanij ditione binominis, Alba.

IN hac genealogia obſeruanda eſt diuerſitas
nominũ. Nonnulli. n. reges, quorum hic fit mentio,
diuerſis nominib. appellantur. Epitus à Liuij Atys,
& Capetus ab ipſo Ouidio alibi Calpetus uocatur, ut
in 4. ſaſtorum: Et tuus eſt idem Calpete factus auus.
Nam ibi loquitur de Epito, cuius nepotẽ ait eſſe Cal-
petum. Ac quoniam Epitus fuit Capeti ſeu Calpeti
auus, ideò hoc loco ita dicit: Sed Capys ante fuit.
Hoc eſt, Capeto prior: utpote ipſius parens. item Re-
mulus, quem Dionyſius Alladium, Liuius Romulũ uo-
cat. Eſt autem in numero perſonarum quoq; diuerſi-
tas. nam Liuius aliquantò plures numerat reges quàm
Ouidius: eſtq; regũ Albanorum & Romuli genealo-
gia hac ſecundũ Liuium. Aeneas, Aſcanius, Syluius,
Aeneas Syluius, Latinus Syluius, Alba, Atys, Capys,
Capetus

LIB. XIII.

Capetus, Tyberinus, Agrippa, Remulus, Syluius, Au-
tinus, Proca, Numitor et Amulius fratres: Rhea Nu-
mitoris filia, Romuli & Remi mater.

VERTVMNVS IN VARI-
AS FORMAS.

VERTVMNI Metamorphoses in arato-
rem, messorem, & alias hominum formas, significat
conuersiones anni, quibus nunc aratores, nunc mes-
sores, nunc uindemiatores, nunc frondatores, exe-
quuntur suum munus. Nam annus, ut apud Græcos
ἐνιαυτός, ita apud Latinos Vertumnus dicitur, a
uertendo, quod semper conuertatur peracto cursu:
unde Horatius:

Viuere uertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Vertumnus autē post uarias formas in aniculam con-
uersus, significat annum iam senescentem. sub id enim
tempus Pomona Vertumno nubit, hoc est, arborum
fructus mitescunt. Eadem Metamorphoses trans-
ferri etiam possunt ad inconstantiam amoris. nam
amantium animi sibi non constant, sed agitantur ua-
rijs ac diuersis affectionibus.

ANAXARETE PVELLA
IN SAXVM.

ANAXARETE in saxum conuersa fin-
gitur, propter duriciem animi: id quod Poeta nō ob-
scure indicat, cum ait: paulatimq; occupat artus
Quod fuit in duro iam pridem pectore saxum.

INTERPRETATIO
SABINI ROMANORVM HOSTES
SVLPHVREA AQVA IN FV-
GAM CONIECTI.

Lucida supponunt fœcundo sulphura fumo.

SVLPHVREAE et feruentes aquae, quibus Sabini Romanorum hostes exusti et in fugam cōiecti finguntur, significant milites sacratos, qui supersticioso ritu iniciabantur ad Vadimonis lacum, feruida et sulphurea aqua scatentem. Nam cum hostes noctu per ianualem portam irrupissent in urbem, ab his militibus repressi & prosligati sunt. Militū uero sacrorum meminit Liuius libro 9. primæ decadis.

DE INTERITV ROMVLI

Annuat omnipotens & nubibus æra cæcis.
Oculuit.

ROMVLVS ideò fingitur à Marte ablati præcedente tonitru et fulgure, quia subito coorta tempestate ictus est fulmine, cū ad exercitū recensendum contionem in campo ad Capræ paludem haberet.

HERSILIA ROMVLI VXOR IN
ORAM DEAM. (est.

Mutat, Oramq; uocat, quæ nūc dea iūcta Quirino MORTVIS honore deorū consecratis nomina immutabantur, ne crederentur mortales fuisse. Sic Romulus mutato nomine dictus est Quirinus: & Hersilia eius uxor dicta est Ora: unde introductam arbūror

arbitror consuetudinē, quæ Pontifices Romani tanq̃
consecrati, nomen suum immutant. Erat autem Ora
apud Romanos, qualis Hebe apud Græcos, dea iuuen-
te: quæ & Horta dicebatur, ut Plutarchus refert in
libro problematum, eò quòd iuuenes ad uirtutem &
gerēdas res hortaretur. Hanc Romani suo Quirino
perinde ut uxorem consecrarunt, significantes impe-
rium non desidia & ocio, sed uirtute et rebus geren-
dis parari atq; conseruari: uirtutem uerò bellicam
niti flore iuuentutis.

IN LI=

BRVM DECIMVM=

QVINTVM.

CONCIO PYTHAGORÆ.

Parcite mortales dapibus temerare nefandis.

OPINIO Pythagoræ de migratione ani-
marum, accepta est ab Agyptijs. Hi .n. primi extite-
runt teste Herodoto, qui dicerent animam hominis ē
mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus
immigrare, atq; ubi per omnia se circūtulisset, terre-
stria, marina, uolucra, rursus in aliquod genitū cor-
pus hominis introire, atq; hunc ab ea circuitum fieri
intra tria millia annorū. Hanc opinionem ut absur-
dam Lucianus festiuè irridet in dialogo Galli et My-
cilli.

Qm
Lig
bypin
1. Chr
nom
con
fam
ar. 1.2
pr. in
dum
Chyph
n. 8
nam

INTERPRETATIO

cilli. Apparet autem ex hac concione, Pythagoram honestis de causis esum carnis improbasse, ut homines partim à luxu ad frugalitatem auocaret, partim ut victu assuefaceret ad iusticiam & mansuetudinem. His enim argumentis utitur: primò, cum necessarijs alimentis ex terra natis homines abundent, pertinere usum carnis non ad necessitatem, sed ad luxum. dein de iniustum ac immane uideri, occidere & deuorare animal, præsertim innocuum. Et hoc fuisse ipsius consilium testatur Iustinus, cuius hæc sunt uerba: Crotonem uenit Pythagoras, populūq; in luxuriam lapsū autoritate sua ad usum frugalitatis reuocabat. Laudabat quotidie uirtutem, et uicia luxuriæ cōtemnebat, casusq; ciuitatum hac peste perditarum enumerabat, tantumq; studium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem conuersos fuisse credibile uideretur. matronarum quoq; separatam à uiris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. docebat nunc has pudicitiam & obsequia in uiros, nunc illos modestiam, & literarum studium: inter hæc uelut genitricem uirtutum frugalitatem ingerebat.

ET QVONIAM magno seror æquore plenāq; uentis

Vela dedi, nihil est toto quod perstet in orbe.

ALTERA pars concionis, de uicissitudine omnium rerum ex alterna generatione et corruptione, con-

LIB. XV.

ne, continens uarias similitudines & memorabilia
 exempla, quibus Pythagoras docet, res natas augeri,
 auctas uigere, uigentes senescere, ac tandem corrum=
 pi, corruptionem uerò unius, esse alterius generati=
 onem. Multa hic commemorantur, quorum similia
 nostris temporibus acciderunt. sicut enim Helice &
 Buris, ita nuper multæ urbes in Belgico mersæ sunt.
 item quemadmodum ad Troezena urbem collis in
 planicie enatus est, sic nostra memoria etiam Puteo=
 lis in Italia mons erupit è mari, præcedente terræmo=
 tu ac tempestate uentorum. Nec mirum uideri debet,
 quod narrat Pythagoras, inueniri aliquando con=
 chas marinas & anchoras in montibus: nam ex An=
 naliū monimentis constat Anno M. CCCCLX. in
 Alpibus inuentam esse nauim cum anchoris in cuni=
 culo, per quem metalla effodiuntur: non sunt igitur
 fabulosa, sed sunt historica, quæ de montibus & in=
 sulis è mari subito enatis, deq; alijs mirabilibus hic
 referuntur.

*Narem
 Rnlg.*

CICONVM FLUMEN VER=
 TERE IN SAXVM QV AE
 TETIGERIT.

Flumen habent Cicones, quod potum saxeæ reddit
 Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

FRANCOFORDIAE ad Oderam est
 similis fons, in quem folia, gramina, ligna, & sar=
 menta & bouum cornua coniecta, lapidescunt.

Lacus

INTERPRETATIO
LACVS AETHIOPVM INDVCERE
uel furorem uel lethargum.

Aethiopesq; lacus, quos si quis faucibus hausit
Aut furit, aut mira sentit grauitate soporem.

RATIO naturalis secundū Senecam est hæc,
quia sicut ebrietas donec exiccetur dementia, nimia
grauitate defertur in somnum: Sic aquæ huius sulphu-
rea uis habet quoddam acrius ex aëre noxio uirus,
quod mentē aut furore mouet, aut sopore opprimit.

HYPERBOREI PLUMATI.

Esse uiros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant leuibus uelari corpora plumis.

PER corpora plumata uidetur intelligere ho-
mines niue cōspersos. nam Herodotus scribit pennas,
quibus ultra Aquilonem aër oppletus fingitur, signi-
ficare niues. Cum igitur apud Hyperboreos densæ et
ferè cōtinuæ niues cadant, fabula innuit homines illic
uersantes uelari plumis, hoc est, niue conspergi. Ho-
rum regio, ut Plinius tradit, ad Riphæos montes si-
ta est, & à similitudine pennarū πτεροφοῖ & nūm-
cupatur.

CRABRONES EX EQVO
PVTREFACTO.

Pressus humo bellator equus crabronis origo est.

CRABRONES ex equo generati, allego-
ricè signifi cāt degeneres equitū liberos, qui à uirtute
bellica

LIB. XV.

bellica alieni sunt prædones, & itinera reddunt infesta, sicut crabrones solent, ex arboribus iuxta viam erumpentes.

SERPENTES EX MEDULLA
HUMANÆ.

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro Mutari credant humanas angue medullas.

SERPENS initio generi humano suum virus infudit. itaque non mirum est, si ex humana medulla serpentes generentur propter hoc contagium.

HYENÆ.

quæ modo fœmina tergo

Passa marem est, nunc esse marem, miremur Hyenæ.

TALES Hyenæ sunt Theologi, qui de gravissimis Ecclesiæ controuersijs pronunciant ac docent, adeo ambigue, ut nescias utram sententiam, hanc uel illam approbent. Hi quasi utrumque sexum, nunc marem nunc fœminam referunt.

HIPPOLYTUS IN VIRBIVM.

nunc idem Virbius esto &c.

HIPPOLYTI exemplum docet, preces parentum aduersus liberos à Deo exaudiri: ideoque uitandam esse parentum offensionem. nam ut grauissime inquit Plato de legib. nihil est liberis perniciosius executionibus parentum. Virbius autem, qui se iactauit Hippolytum, fuit impostor subornatus, ut uidetur, à sacrificulis

*pur
sta no
nan
Kibz*

INTERPRETATIO

crificulis Dianæ Aretinæ, ad celebrandum lucū, quod maior hominū cōcursus istuc fieret. Id .n. erat questuosum Sacrificulis. Ac fuerunt olim usitate eiusmodi imposturæ, ubi Idolorum cultus uigebat. Persæpe autem inuenti sunt homines, qui per dolum alterius nomen usurparunt. Sic imperante Vitellio, alter quasi Virbius extitit in Illyrico seruius nomine Geta, qui se Scribonianum Camerinum finxit, senatorem Romanum, quem Nero occiderat. Sic etiam post uiginti annos inuentus est, qui se Neronē iactitaret, tantumq; cōsecutus est fauorē apud Parthos, ut sūmo in honore haberetur, donec tandē detecta fraude occisus est à Calphurnio Galatiæ præfecto. Similiter anno 1547. non longē ab Hercynia sylua inuentus est in quadam ruinosa et deserta arce uir corpore inculto atq; horrido, qui affirmauit se esse Imperatorem Fridericum II. dixitq; se reformaturum Imperij statum.

ÆGERIA IN FONTEM.

Non tamen Aegeriæ luctus aliena leuare.

NUMA Pompilius quo maiore in ueneratione esset apud populum, simulabat sibi esse nocturnos congressus cum Aegeriæ fontis Nympha, ueluti cum coniuge. Hinc fingitur Aegeria luctu conuersa in fontem, Numa iam extincto. Erat aut Aegeriæ fons Romæ extra portā Capenam, in luco Camœnarum.

TAGES EX GLEBA ORTVS.

Fatalem glebam motis conspexit in aruis.

TAGEN ex gleba natum arbitror fuisse hominem obscurum, qui subito inclaruerit, cum artem diuinandi esset professus. Terra .n. nati olim dicebantur ignoti et obscuri. Quam multi hodie quasi ex gleba oriuntur Theologi, qui relicta stiva & aratro suscipiunt munus concionandi, & professione nouarum opinionum subito innotescunt.

ROMULI HASTA IN ARBOREM.

Cum subito uidit frondescere Romulus hastam.

ROMVLVS captato augurio cum hastam ex Auentino monte in Capitolium icisset, hasta solo infixam repente cepit frondescere: quod prodigiū significauit, statū imperij Romani hasta, hoc est, armis fore florentem. Plutarchus in uita Romuli meminit huius arboris, ac tradit eam tam diu floruisse, dū imperij status maximè floruit: sub initium uero bellorum ciuiliū exaruisse. Aedificante .n. Iulio Cesare, fabri cum propinqua arboris loca temere suffoderent, eius radices uiolarunt.

CIPPO IN FRONTE ENATA CORNVA.

Aut sua flumine cū uidit Cippus in unda Cornua.

M. Genutio Cippo, sicuti Mosi, in capite quasi cornua apparuerunt. Huius exemplū docet, non esse occupandam patriā, etiamsi occasione aliqua id fieri possit. Multis aut principibus tanta libido dominandi innata est, ut cū Cippea cornua non habeant, tamen regna & imperia arripiant.

Del.

DELPHI IN MEDIO TERRA-
RVM ORBE.

mediamq; tenentis

Orbis humum Delphos adeunt oracula Phoebi.

STRABO libro 9. narrat fabulam de du-
abus aquilis à Ioue emissis, unam ab oriente, alterā ab
occidente, & cōuenientibus apud Delphos. cuius fa-
bule & Claudianus meminit in præfatione de consu-
latu Manlij Theodori his uersibus:

Iuppiter, ut perhibent, spaciū cum discere uellet

Naturæ, regni nescius ipse sui.

Armigeros utrinq; duos pernicious alis

Misit ab Aeois occiduisq; plagis.

Parnasus geminos fertur iunxisse uolatus,

Contulit alternas Pythius axis aues.

Hac ratione Ouidius uocat hic Delphos mediam hu-
mum orbis, seu umbilicum terræ.

ANIMA IULII CAESARIS IN
STELLAM CRINITAM.

Flammiferumq; trahens spaciofo limite crinem
Stella micat.

DE Cometa, cuius hic meminit, Suetonius in ui-
ta Iulij Caesaris sic scribit: Siquidem ludis, quos primo
consecratos ei hæres Augustus edebat, stella crinita
per 7. dies cōtinuos fulsit exoriens circa XI. horam,
creditumq; est animā esse Caesaris in coelū recepti: &
hac de causa simulacro eius in uertice additur stella.

FINIS.

A=

is
cebi.
de du=

lterā ab

uius fa=

conju=

re uellet

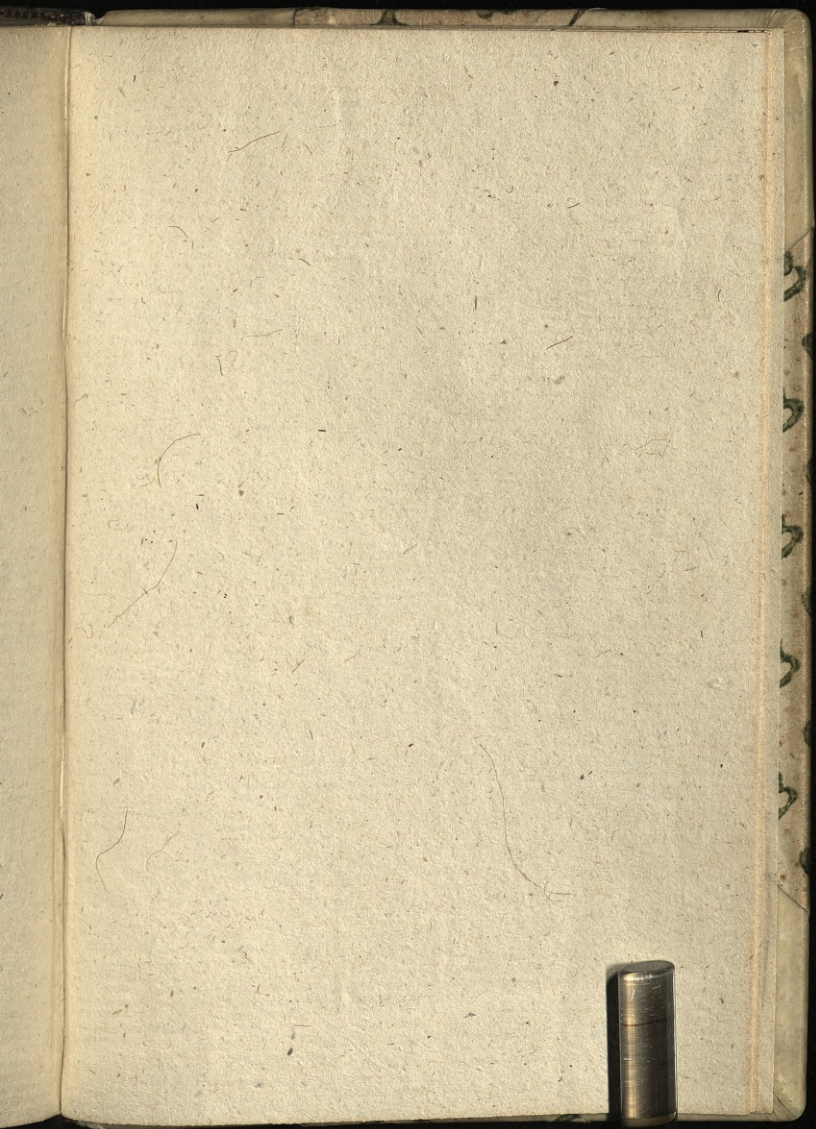
im hu=

N

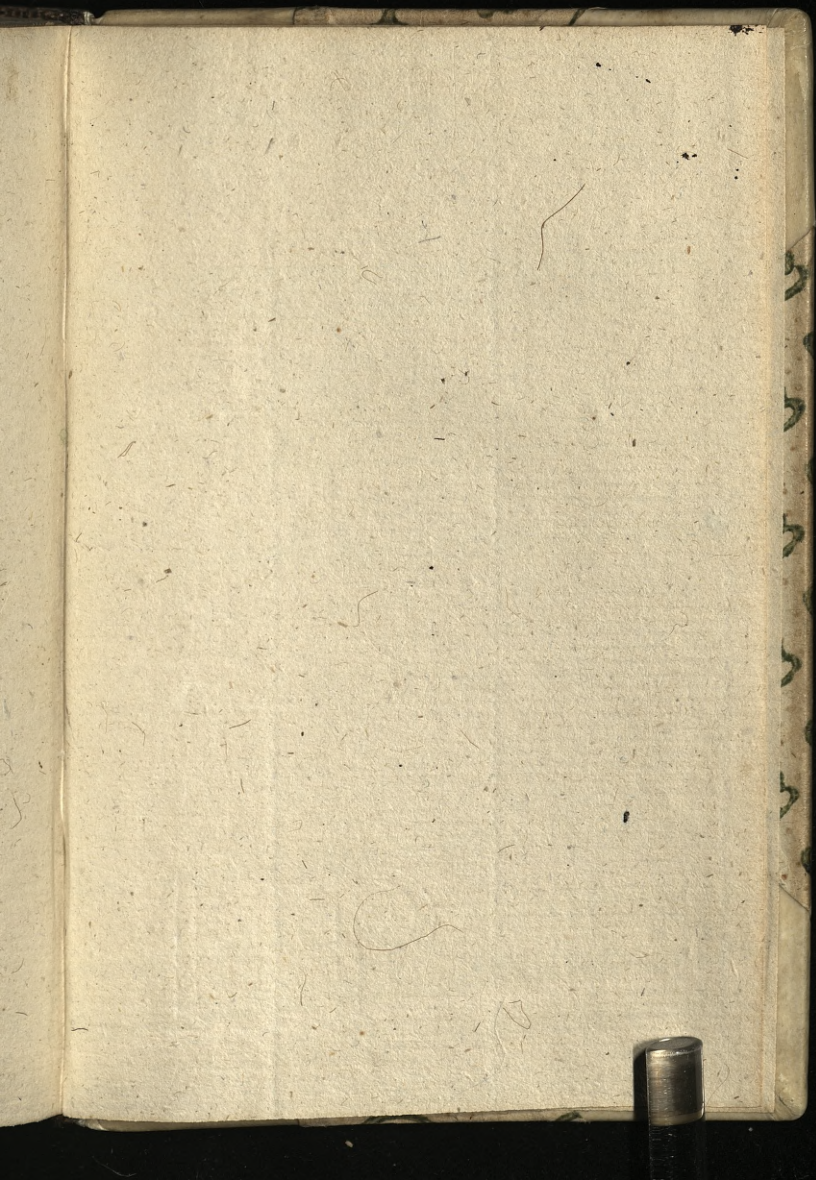
uens

in ui=
primo
rinita
oram,
oti: &
stella

3000, -

6835/20

Fabularum
Ovidii